

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 41 · 15. januar
Sesjonen 2019–2020

Møte onsdag den 15. januar 2020 kl. 10

President: Tone Wilhelmsen Trøen

Dagsorden (nr. 41):

1. Muntlig spørretime
2. Redegjørelse av helseministeren om situasjonen i luftambulansetjenesten
(Det vil bli foreslått debatt umiddelbart etter redegjørelsen)
3. Redegjørelse av utenriksministeren og forsvarsministeren om situasjonen i Midtøsten
(Det vil bli foreslått debatt umiddelbart etter redegjørelsen)
4. Ordinær spørretime
5. Referat

Presidenten: Fra Miljøpartiet De Grønnes stortingsgruppe foreligger søknad om sykepermisjon for representanten Une *Bastholm* i tiden fra og med 15. januar og inntil videre.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten, Per Espen *Stoknes*, innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten: Per Espen *Stoknes* er til stede og vil ta sete.

Representanten Solfrid *Lerbrekk* har bedt om ordet for å trekke tilbake et representantforslag.

Solfrid Lerbrekk (SV) [10:00:37]: Eg vil berre melda at eg og medforslagsstilarane mine trekkjer Representantforslag 11 L for 2019–2020. Det er fordi regjeringspartia tok opp dette temaet i forbindelse med ei anna sak som me behandla før jul, Innst. 80 L for 2019–2020. Me såg det derfor som hensiktsmessig å ta opp forslaga våre til det same temaet der regjeringa sjølv tok opp sine, sjølv om temaet ikkje var nemnt i proposisjonen på førehand.

Presidenten: Representanten Solfrid *Lerbrekk*s meddelelse vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:01:14]

Muntlig spørretime

Presidenten: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsminister Erna Solberg vil møte til muntlig spørretime.

Statsministeren er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter da med første hovedspørsmål, fra representanten Hadia *Tajik*.

Hadia Tajik (A) [10:01:37]: Dei siste vekene har me sett eit folkeleg opprør langs kysten mot ein kraftig auke i ferjeprisane. Det er snakk om auka ferjeprisar på 10, 20 og 30 pst., og nokre plassar på 40 pst. Sjølv vaks eg opp med Tau-ferja til Stavanger. Det er det som no har vorte til Ryfast. Me som kjem frå kyst- og fjordkommunane, veit jo at ferjer ikkje berre er kos; ferjer er òg ei nødvendighet. Det gjorde at far kunne pendla til Stavanger og jobba i Dusavika, det gjorde at me kunne koma oss til sjukehuset når me trong det, i tillegg til at det sjølv sagt òg kunne vera ei fin utflukt til byen.

No er det slik at me nesten dagleg ser eksempel på kva auka ferjeprisar betyr for kvardagsøkonomien til heilt vanlege familiar. Sunnmørsposten kan fortelja om dagpendlarar som må ut med 11 000 kr meir i året for dagpendling. Og me kan lesa på nrk.no at foreldre som vil følgja ungane sine på fotballtrening frå Dønna til Sandnessjøen, har risikert å måtta betala 500 kr kvar gong. Tilsvarande historier kan ein høyra om pasientar, om ferierande og lokalt næringsliv, som no får ei større rekning. Eg vil minna om at dette skjer samtidig som at regjeringa har redusert frådraget for pendlarane, og det skjer samtidig som at regjeringa har foreslått null i vekst i fylkeskommunane sine frie inntekter dei siste to åra.

Det er ikkje så konstruktivt når politikarane skuldar på kvarandre. Det som er konstruktivt, er å fiksa problema som finst i kvardagen til folk. Her er det jo eit problem, og det skapar ganske sterke reaksjonar hos mange langs kysten. Arbeidarpartiet har foreslått meir til fylka kvart einaste år dei siste sju åra. Det ville gjeve fylka ein betre økonomi, og det ville gjort lågare ferjeprisar mogleg for fleire.

Så eg må nesten spørja kvifor statsministeren vel å føra ein politikk som gjer det dyrare for folk i distrikta å koma seg til og frå jobben.

Statsminister Erna Solberg [10:03:39]: Jeg er helt enig med representanten Hadia *Tajik* i behovet for å skjønne folks hverdag, og ikke minst at vi som representerer fylker hvor det er et betydelig antall innbyggere som er avhengig av ferger hver eneste dag for å komme seg til jobb, for å få hverdagen til å fungere, skjønner at de også har krav på å kunne få sin hverdag til å henge sammen. Derfor er regjeringen opptatt av at vi skal ha et godt fergetilbud. Vi er opptatt av at vi skal sikre gode samferdselsordninger i hele landet.

Så er det slik at fergetakster for fylkesferger er et ansvar for fylkeskommunen, og det er fylkeskommunene som har fastsatt og laget endringene i fergetakstene. Jeg registrerer nå bl.a. at den reaksjonen Nordland fylkeskommune har fått på sin økning av fergetakstene, har medført at Nordland fylkeskommune har trukket tilbake fergetakstøkningen sin. Jeg er opptatt av at man i po-

litikken faktisk må ta ansvar for det ansvaret man har. Regjeringen har noen ansvarsområder. Vi har bl.a. oppfordret til mer grønt skifte, og derfor har vi store ambisjoner om mer satsing på grønne og nye tilbud som skal få utslippene ned. Der gjorde vi også en gjennomgang av hvilke ekstra kostnader som var knyttet til det. Selv om det er frivillig for hver fylkeskommune å delta i det, er det et ønske fra oss. Det har medført en fem prosents økning. Derfor la vi i 2018 inn 100 mill. kr mer til fylkene på ferger, nettopp for å gjøre det, og vi endret kostnadsnøkkelen i 2018, som bidro til mer penger til fergefylkene, for å sørge for at man kunne dekke de utgiftene.

Men det er altså noen valg som fylkespolitikere gjør selv, og fylkeskommunenes økonomi har vært robust og god i alle disse årene. Det er et betydelig overskudd også i de fylkene som nå har satt opp fergetakstene.

Hadia Tajik (A) [10:05:58]: Når det gjeld kutta i pendlarfrådraget, må regjeringa ta ansvar for det sjølv. Når det gjeld inntektene til fylka, må regjeringa ta ansvar for det sjølv. For eksempel gjer dei endringane i inntektssystemet som regjeringa har foreslått, at fylke som Nordland sit igjen med nesten ein halv milliard kroner mindre i perioden 2017–2023. Det må regjeringa ta ansvar for.

Det driftsoverskotet som statsministeren refererer til at fylka har og burde ta av, er noko KS anbefaler at fylka burde ha som eit minimum i eigenkapital til investeringar og avsetningar. Det å ta det av ferjeprisane kan vel knapt kallast investeringar og avsetningar, det er vel ei driftsutgift framleis. Så eg må nesten spørja ein gong til: Kva tid har statsministeren tenkt å ta ansvar for det ho faktisk har ansvar for? Rammene til fylkeskommunane ville iallfall vore mykje større med Arbeidarpartiet i regjering. Det har me vist i alle våre alternative budsjett.

Statsminister Erna Solberg [10:06:59]: De frie inntektene til fylkeskommunene har blitt opprettholdt på et høyt nivå selv om antallet elever i videregående skole har gått ned. Demografiendringene har altså gjort at det i utgangspunktet var slik at man de siste årene skulle redusert inntektene til fylkeskommunene for at de skulle være på samme nivå. Så har vi valgt ikke å gjøre det, nettopp fordi vi ser at det tar tid å tilpasse seg, og at man må ta høyde for det.

Hvis man tar Nordland fylkeskommune: Nordland fylkeskommune har et utgiftskorrigert inntektsnivå, hvis man sammenligner utgifter med de andre, som er 19 pst. høyere enn landsgjennomsnittet for andre fylkeskommuner. De har et driftsresultat på 15,8 pst. Det er altså rom for at de selv tar ansvar for sitt eget fergetilbud og sine fergeordninger.

Jeg hører mange forslag nå om at vi skal overta ansvaret og sette grenser rundt dette. Jeg har tillit til at våre

Høyre-politikere gjør gode vurderinger rundt omkring i fylkeskommunene. Jeg håper at rød-grønne politikere, og nå leder tross alt rød-grønne politikere i disse fylkene, har tillit fra sin partiledelse til at de kan ta gode valg.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Hadia Tajik.

Hadia Tajik (A) [10:08:16]: Eg er heilt trygg på at fylkespolitikarane gjer det som er mogleg med den stramme økonomien dei har, men eg registrerer jo at då bompengelopprøret starta, i heimfylket mitt, kom regjeringa seint på banen. Så lenge det berre gjaldt vanlege folk sine liv, var det stort sett berre ordkløyveri og ansvarsforskyving å få. Men så handla det plutsleg om regjeringa sitt liv. Det var valkamp, og det var opprør mellom Framstegspartiet og Venstre, då flaug statsministeren heim frå eit nordisk møte på Island for å klara å koma i mål med bompengeforhandlingane med regjeringspartnarane sine. Det enda med at regjeringa føreslo å leggja pengar på bordet for å få bompengane ned. Då må eg spørja: Kvifor ser me ikkje eit tilsvarende engasjement for situasjonen for folk langs kysten? Er det fordi det ikkje er val i år?

Statsminister Erna Solberg [10:09:07]: Vi har et sterkt engasjement for folk langs kysten. Det er jo derfor vi bl.a. har lagt inn ekstra 100 mill. kr, som ligger i inntektssystemet, for fergetilbudet. Vi har bidratt til at fylkeskommunene har bedre økonomi, solid økonomi, og, som jeg sa, driftsresultatet i Nordland fylkeskommune var på 5,8 pst. De har 19 pst. høyere kompensasjon i inntektene sine enn det som er utgiftskorrigert nivå, altså når man sammenligner med utgiftene i andre fylker. Da mener jeg det er lett for noen partier å lage politikk ved å skylde på staten. Jeg synes ansvaret skal være der de har ansvaret, altså hos fylkespolitikere. Hvis det er sånn at vi mener at fylkespolitikere ikke er i stand til å håndtere dette, hva er da fylkespolitikere i stand til å håndtere?

De utgiftene som vi bidrar ekstra med, bl.a. når det gjelder målsettingen vi har innen klimapolitikk, har jeg sagt at vi skal se enda nærmere på. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett har vi fått et oppdrag fra våre partier på Stortinget om å komme tilbake og se på om fordelingsnøkkelen er god nok for det, slik at vi tar ansvar for de stimulansene vi gir.

Presidenten: Ingalill Olsen – til oppfølgingsspørsmål.

Ingalill Olsen (A) [10:10:34]: Vi vet at i valgkampen hastet statsministeren hjem fra Island på grunn av bompengelopprør. Det var krise i landet og i regjeringen. Senere fikk vi klimabrøl utenfor Stortinget, som sat-

te klima på dagsordenen – også det en nødvendighet. Nå har vi et fergeopprør, for billettene er urimelig dyre for kystens folk. Fergene er kystens bomber. Statsministeren har ikke hastet av gårde til første og dyreste ferge. Vi som er født ved kysten og er vant til å brøle høyt i motvind for å bli hørt, lurer på om det er et fergebrøl fra kysten som må til for at statsministeren agerer i denne saken og tar uroen på alvor.

Statsminister Erna Solberg [10:11:21]: Mitt spørsmål tilbake igjen til Arbeiderpartiet – eller hvem det måtte være: Mener de at vi skal frata fylkeskommunene ansvaret for å fastsette prisene fordi de ikke viser seg i stand til å håndtere dette? Må jeg som statsminister overta styringen fordi rød-grønne politikere ikke kan levere, til tross for at de har, som i Nordland, 5,8 pst. i driftsresultat? Er det slik at Arbeiderpartiet nå driver valgkamp på egen manglende evne til å levere gode tjenester, der de har fått ansvaret av velgerne?

Jeg er veldig opptatt av at vi skal ha et godt fergetilbud, og vi kommer til å se på løsninger, ordninger og områder rundt dette, men utgangspunktet er altså at vi har økt de frie inntektene mer enn demografiutgiftene også i årets budsjett for fylkeskommunene. Driftsresultatene har vært gode, de er varierte. Møre og Romsdal fylke er de som har de dårligste, og som har hatt dårligst fylkesøkonomi de siste årene, målt mot andre, men Nordland fylke er blant dem som har best økonomi. De får altså kompensasjon for de endringene som skjer.

Presidenten: Ingalill Olsen – til oppfølgingsspørsmål.

Ingalill Olsen (A) [10:12:29]: Vi har hatt klimabrølet, og vi vet alle at transportsektoren må være aktiv i det grønne skiftet. Elferger, elbusser og elhurtigbåter bygges – av fylkeskommunene. Men skal vi nå målet, må det sterkere statlig styring til. Troms og Finnmark fylkeskommune holder på å jobbe med en prototype med hydrogen. Vi vet at prototyper er mye dyrere. Den fylkeskommunale økonomien kan de til en viss grad påvirke selv, men det er statens ansvar å sørge for at fylkeskommunene har tilstrekkelige midler til å nå de målene som fastsettes i denne salen.

Hvordan vil regjeringen understøtte dette slik at vi får økt fylkeskommunal innsats knyttet til miljøvennlig kollektivtrafikk uten at det er passasjerene som må betale regningen?

Statsminister Erna Solberg [10:13:25]: Jeg mener jo at jeg egentlig svarte på det som blir spurt om nå, i mine tidligere svar til Hadia Tajik. Jeg er enig i at det som er klimautfordringene, som vi har en nasjonal dugnad for, er blant de tingene som staten bør bidra til å ta ekstra-

utgifter med. Det er også derfor vi har hatt en gjennomgang fra DNV GL av ni av de prosjektene som er gjennomført. Den viste at av de fergeprosjektene var 5 pst. av disse økningene knyttet til det som var klimaspørsmålene. Derfor har vi vært med på å endre fordelingsnøkkelen for kriterier i inntektssystemet. Vi har sagt at vi vil følge med på disse utgiftene. Vi har lagt inn 100 mill. kr mer til tildelingen av det. Og ja, dette er blant de tingene vi kommer tilbake igjen til i revidert nasjonalbudsjett.

De fylkene som har gjort mest, er fylkene på Vestlandet. Hordaland var et av de fylkene som var tidlig ute. Under ledelse av Tom-Christer Nilsen da han var fylkesordfører, satte de seg en ambisiøs plan for utskifting, og det er på bakgrunn av de forsøkene og de prosjektene vi nå har beregnet hva kostnadsulikheten er.

Presidenten: Ingalill Olsen – til oppfølgingsspørsmål.

Ingalill Olsen (A) [10:14:35]: Man trenger ikke reise langt utenfor Oslo før man registrerer stor frustrasjon. Vi har nevnt fergepriser, men vi har også rasutsatte veier, tunneler som ikke følger tunnelforskriften og et enormt vedlikeholdsetterslep på fylkesveiene. I Finnmark har vi faktisk ikke et eneste veiprojekt, kun en påbegynt tunnel, og i 2017 var det så lite å gjøre for entreprenørene i Finnmark at de måtte si opp folk. Da er spørsmålet: Når skal regjeringen oppfylle sine løfter om tidenes samferdselsløft, som det kalles, i hele landet?

Statsminister Erna Solberg [10:15:20]: Regjeringen har løftet samferdselsbudsjettet med 80 pst. Det er en av de største og kraftigste satsingene som har vært på veldig lang tid, på noen sektor i Norge, for å gjøre noe med utviklingen og utfordringene. Vi har også bidratt til at det blir mer penger til fylkeskommunene.

Det er helt riktig at da den rød-grønne regjeringen overførte fylkesveiene til fylkene, ble de overført med et stort vedlikeholdsetterslep. Vi har derfor også økt bevilgningene og begrunnet økninger i inntektssystemet til fylkene nettopp med det behovet som er for å ruste opp fylkesveiene. Men det vil ta tid å komme i havn med alt det.

Men vi sørger for veiprojekter i alle deler av landet. I den første delen av denne regjeringens periode har vi sørget for å ha høyt trykk i Nord-Norge, ikke minst knyttet til E6, og vi kommer til å fortsette å ha høyt trykk knyttet til utvikling av infrastruktur. Vi mener det er ekstremt viktig for å kunne utvikle og utvide gode arbeidsmarkedsregioner og gjøre hverdagen bedre for folk.

Presidenten: Torgeir Knag Fylkesnes – til oppfølgingsspørsmål.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:16:37]: Dette er en litt rotete debatt. Det som har skjedd, er at Stortinget i 2015 vedtok at ein skulle ha ein overgang til null- og lågutsleppsferjer. Samtidig bad ein regjeringa kome tilbake med eigne tilskotsordningar for den meirkostnaden dette ville innebere. Så har TØI, Transportøkonomisk institutt, og Menon berekna kva den meirkostnaden vil vere. Dei har sagt at han vil vere på mellom 800 mill. kr og 1,2 mrd. kr.

Dette erkjenner også regjeringa. I handlingsplanen for grøn skipsfart, som kom i juni 2019, seier dei at dei ved ein framtidig revisjon av kostnadsnøkla vil ta høgde for dette. Men det ligg altså berre 100 mill. kr inne, altså ein tolvtedel av den meirkostnaden som fylkeskommunane må ha. Viss ikkje må dei ta heile rekinga sjølve, og det er akkurat det vi ser skje. Det er det som er grunnlaget for opprøret.

Når vil regjeringa berekne dei kostnadane som TØI har sagt at meirkostnaden er?

Statsminister Erna Solberg [10:17:42]: Totalt sett på omstilling og bidrag fra Enova, Forskningsrådet og andre for å gjennomføre den omleggingen av fergedriften i Norge vi nå ser, er det brukt 1,6 mrd. kr. Det er altså betydelige tilskudd til bygging, prosjekter og utvikling av dette for at fylkeskommunene og staten skal kunne bidra til lavere utslipp.

Når det gjelder anbudene og kostnadene av anbudene og fordelingen av utgifter som er knyttet til hva som er relatert til at man nå har et tilbud om nullutslippsferge istedenfor en dieselferge, er det 5 pst. av den økte anbudsbiten. Det er også begrunnelsen for de 100 mill. kronene.

Det er helt riktig at vi skal se nærmere på dette etter hvert som vi får erfaring fra det, men da er det viktig å huske at denne utskiftningen ikke er årsaken til at Nordland fylkeskommune nå har satt opp prisene, for der har det jo knapt vært endringer i anbudene knyttet til klima. Det er grunnen til at man i nye Vestland og Møre og Romsdal har noen utfordringer bare som en del av dette.

Presidenten: Torgeir Knag Fylkesnes – til oppfølgingsspørsmål.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:18:56]: Eg er redd for at dei erfaringane som regjeringa ventar på å hauste, går hardt ut over kystbefolkninga. No fortel folk at dei ikkje har råd til å kome seg på jobb. Det kostar mykje å kome seg til eit fritidstilbod i sentera. Det er ei ganske dyrekjøpt erfaring at ein no legg heile den kostnaden for det grønne skiftet over på kystbefolkninga.

Dette er ikkje kommunisert til Stortinget på noe som helst vis. Det einaste Stortinget veit, er at det har blitt lagt inn 100 mill. kr for å kompensere dette, der det

skulle stått mellom 800 mill. kr og 1 200 mill. kr. Eg forstår det slik at ein peikar på Enova og tilskotsordningar gjennom dei, men meirkostnaden, slik regjeringa sjølv seier det i handlingsplanen for grøn skipsfart, grip jo inn i drift i ein overgangsfase.

Når vil Stortinget sjå dei auka tilskota frå regjeringa, f.eks. i revidert nasjonalbudsjett?

Statsminister Erna Solberg [10:19:58]: Kostnadsnøkla for fergedrift og annet vil vi komme tilbake til i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett, i tråd med det som også regjeringspartiene har ønsket at vi skal komme tilbake til. Dette er spørsmål som Stortinget er informert om, og vi har hatt diskusjon om temaene, f.eks. knyttet til grønn skipsfart.

Når representanten mener han skal rydde i debatten, synes jeg rød-grønne politikere i denne salen bør skille mellom hva som er klima- og miljøkravene – nullutslippsfergeutfordringen – og hva som er årsaken til andre utgifter. Nordland fylkeskommune kan ikke legge det grønne skiftet til grunn for utfordringene. Vi har regnet på hva de reelle kostnadene – nullutslippskostnadene – er, slik som DNV GL gjorde for de ni fergetilbudene som da var gitt. Den regningen mener vi at vi i utgangspunktet har dekket inn med de 100 mill. kronene, men det er noe som vi vil følge med på videre.

Vi er opptatt av å ta regningen for klimapolitikken, men ikke for alle andre rød-grønne påfunn og løsninger i fylkeskommunene.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:21:18]: Statsministeren velger å anlegge en – jeg skal være forsiktig med å bruke for store ord – litt vel arrogant tone overfor dem som stilte spørsmål før i dag, en litt belærende tone, men det som er hovedpoenget, er at billettprisene på ferjer og hurtigbåter er for høye. Det er et faktum, og det mener jeg vi må gjøre noe med.

Norge er et langstrakt land. Vi har fjorder, øyer, levende lokalsamfunn, bedrifter og enorm verdiskaping langs hele kysten vår, og vi er helt avhengig av at ferjene og hurtigbåtene binder landet sammen. Når vi går bort fra belæringen, fra forklaringer, det jeg vil si er litt vel mye arroganse, handler dette om hverdagen til den be driften som skal få ting til å gå i hop. Det handler om pendleren som har opplevd at det har blitt strammet inn i pendlerfradraget, det handler om familielivet, og det handler om hverdagen til folk. Og kystbefolkningen har blitt rammet ganske kraftig.

Regjeringen har valgt å øke momsens på ferjebillettene med 50 pst. Det er et aktivt valg som statsminister Erna Solberg har tatt, som har gjort det dyrere å bruke hurtigbåt, ferje og buss. Det har økt med 50 pst. Man har

valgt det aktivt, og det rammer dem som må reise langt, å kutte i pendlerfradraget. Mange pendlere får 5 000–6 000 kr mer i skatt på grunn av den måten regjeringen har strammet inn på pendlerfradraget.

Regjeringen valgte aktivt å ramme kystbefolkningen i hvordan de endret inntektsnøkklene i 2015, noe som har rammet fylker langs hele kysten ved at de har fått inndratt inntekter. Regjeringen valgte også i 2015, da vi diskuterte vårt ønske om å ha lavutslippsferjer, noe Senterpartiet har brent for, aktivt å stemme ned Senterpartiets forslag om at staten skulle ta regningen. Det ville man ikke gjøre. I sum har det gjort at tilbudet har blitt dårligere og prisene har blitt høyere.

Da er mitt spørsmål til statsministeren – bort fra belæring og til et svar: Hva vil statsministeren gjøre for å få ned billettprisene og sikre et godt tilbud langs kysten vår?

Statsminister Erna Solberg [10:23:24]: Å opplyse om fakta er verken å være belærende eller arrogant. Den typen stempeling av andre – å stemple andre på den måten – bruker man når argumentene begynner å bli tynne for sin egen sak. Det synes jeg representanten skal slutte med. Høyre og hele regjeringen er like opp-tatt av at vi skal ha lave priser, og at hverdagen skal gå sammen for folk. Men jeg har hørt Senterpartiet før, jeg – et senterparti som lovde gratis riksveiferge før de kom i regjering i 2005. Det så vi aldri noe til.

Det er viktig å si at det er noen økonomiske rammer rundt dette som vi er nødt til å ta inn over oss. En av rammene er faktisk at fylkeskommunene relativt sett har god økonomi, og har hatt det over flere år. Så har man tatt noen beslutninger som har gjort at det har blitt dyrere for fergene, bl.a. å bruke AutoPASS, og det systemet som er knyttet til det, og det er en utfordring i en del fylkeskommuner.

Så har fremdeles noen av fylkeskommunene et høyt overskudd på sine budsjett og et godt driftsresultat. Det er vel også grunnen til at de nå har sett at det ikke var riktig å øke fergeprisene så mye som de selv hadde foreslått.

En politikk som ikke gjør at hver enkelt av oss tar ansvar for det man har ansvar for, synes jeg også blir en måte å ansvarspulverisere på i vårt demokrati. Og da er mitt spørsmål tilbake til Senterpartiet: Mener de at vi skal overta ansvaret for fylkesfergene, bestemme regulativet knyttet til dette, fordi rød-grønne politikere ikke kan ta dette ansvaret? Jeg mener borgerlige partier og politikere er i stand til å ta dette ansvaret og finne gode løsninger rundt omkring i fylkeskommunene, uten å gjøre hverdagen vanskeligere for folk.

Så skal vi ta ansvar for det vi har ansvar for, og det har jeg sagt nå gjentatte ganger: Vi kommer til å følge nøye med på de nye miljø- og utslippskravene som kom-

mer, og sørge for at vi når målet vårt om at 50 pst. av innenlands skipsfart faktisk skal være nullutslippsløsninger – og stort sett hele fergetrafikken.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:25:31]: Statsministeren hopper – om det kan kalles elegant, vet jeg ikke, men hun hopper i hvert fall over mange av de konkrete grepene hun som statsminister har fullt og helt ansvar for, f.eks. at vi har hatt en så kraftig økning i momsen. Selvfølgelig gir det utslag på billettprisene når regjeringen aktivt øker momsen. Det gir dyrere billetter. Momsen har økt med 50 pst. – 4 prosentpoeng. Det er et aktivt grep som statsminister Erna Solberg har tatt. Statsminister Erna Solberg har aktivt tatt et grep for å kutte pendlerfradraget, gjort innstramminger på det, som har gjort det dyrere og vanskeligere for folk. Hun har aktivt endret inntektsnøkkelene i 2015, som gjorde at distrikts- og ferjefylkene tapte mest, og så har hun valgt å ikke finansiere kostnadene med å innføre lavutslippsferjer. De siste, mest kvalitetssikrede tallene er at det har en merkostnad årlig på 468 mill. kr.

Da er mitt spørsmål: Vil det komme reelle penger i revidert nasjonalbudsjett, eller vil det bare bli noe symbolsk for å vise at man kan late som man gjør noe? Vil man ta regningen, eller er det kystbefolkningen som skal ta regningen?

Statsminister Erna Solberg [10:26:38]: Jeg går ut fra at representanten er klar over at vi har kompensert fylkeskommunene for økningen i momsen, og at kollektivtrafikken og de andre samferdselsbitene var kompensert da de innførte momsendingene. Når man bruker det argumentet mot oss, er det en av de tingene vi gjorde nettopp for at vi ikke skulle få et dårligere tilbud knyttet til det. Sånn er det i inntektssystemet i Norge. Utgiftsendinger av den typen som ikke kommunene har, men som er statlige pålegg og andre, endrer vi i bunnen før vi endrer veksten. Det gjør vi på alle områder hvor det er oppgaveendringer og kostnadsendinger som er lagt til grunn.

Det er slik at ja, vi gjorde endringene i inntektssystemene i 2015 for å gjøre det mer rettferdig å fordele. Men fortsatt har Nordland fylkeskommune 19 pst. større kompensasjon, altså mer inntekter enn det regnestykket for hva utgiftsstrukturen deres og de store avstandene faktisk ville gi, tilsier, så fortsatt er det en overkompensasjon i forhold til hva man skal levere i andre fylker. Og så glemmer representanten at vi i 2018 gjorde nye endringer i inntektssystemet som nettopp kom Nordland og Møre og Romsdal til gode.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Trygve Slagsvold Vedum.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:27:49]: La oss ta Nordland f.eks. Nordland tapte 282 mill. kr på endringen i 2015. Sogn og Fjordane tapte 278 mill. kr. Hordaland, hjemfylket til statsministeren, tapte litt mindre, men de tapte også – hvis jeg ikke husker feil, rundt 40 mill. kr. Det har blitt kompensert lite grann tilbake igjen nå, men i sum taper de fylkene store, store summer. Hvis jeg ikke husker feil, taper Nordland 279 mill. kr etter endringen, så det er viktig at man tør å stå opp for det man faktisk har gjort. Man har tatt et aktivt grep fordi man mente at distrikts- og ferjefyllkene fikk for mye penger, og så tok regjeringen et aktivt grep i 2015. Denne regjeringen tok også et aktivt grep i 2015 da man stemte mot forslag om at man skulle ta regningen for å få lav- og nullutslippsferjer rundt omkring etter kysten vår. Det var bare Senterpartiet og Arbeiderpartiet som stemte for at staten skulle ta den regningen. Er det nå på tide at statsministeren begynner å ta regningen, eller synes hun det er greit at det er kystbefolkningen som skal ta kostnadene for den grønne omstillingen av skipsfarten vår?

Statsminister Erna Solberg [10:28:53]: Representanten hopper glatt over det vi gjorde i 2018, som altså gjorde at man fikk endringer i fergenøkne slik at Nordland og Møre og Romsdal fikk mer penger likevel, og at vi la inn 100 mill. kr i kompensasjon. Vi går hele tiden gjennom disse ordningene for å sikre at vi faktisk betaler for og kompenserer for de ekstrautgiftene som kommer når man går over til nullutslippsløsninger.

Men tilbake igjen til utfordringen for Nordland fylkeskommune: Det er altså ikke nullutslippsløsningene som er utfordringen for Nordland fylkeskommune. De har nesten ikke begynt på dette arbeidet.

Presidenten: Trygve Slagsvold Vedum – til oppfølgingsspørsmål.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:29:32]: Det virker som om statsministeren synes at alt det hennes regjering har gjort, er helt perfekt. At det nå er så stor uro langs kysten, er alle andres skyld enn regjeringens, selv om fylkespolitikere fra Høyre også har stemt for de samme vedtakene langs kysten, for de ser de samme rammene. Konsekvensene av politikken er at tilbudet blir dårligere. Enkelte tilbud vil bli lagt ned. Prisene går opp, og det er stor, stor usikkerhet. Etter å ha hørt statsministeren i Stortinget i dag ser vi at det ikke er ønske om å ta noen nye konkrete grep for å få ned prisene, for å hjelpe pendlerne, for å hjelpe de lokalsamfunnene og familiene som er helt avhengige av at ferja og hurtigbåten går hver dag. Er det sånn at statsministeren faktisk kommer til å ta noen grep, eller er det sånn som det er gitt inntrykk av nå, at alt er perfekt selv om prisene går opp langs kysten?

Statsminister Erna Solberg [10:30:27]: Jeg synes ikke det er perfekt at prisene går opp, sånn som de har gjort i Distrikts-Norge, men jeg synes det er rart at Senterpartiet ikke kan ta ansvar for egne handlinger. Hvorfor stemte folk på Senterpartiet i Nordland, hvis det ikke skal bety noe at man har stemt på Senterpartiet i Nordland, og at de kan ta ansvar for de handlingene som politikerne i Nordland gjør? Nå har de politikerne sett at det ikke var nødvendig, og de har åpenbart hatt rom for å sette ned igjen fergeprisene.

En av de tingene som jeg alltid har trodd at Høyre og Senterpartiet var enige om, var desentralisering av makt. Desentralisering av makt betyr også at man tar ansvar for de beslutningene man tar på de ulike nivåene og områdene. Det jeg opplever nå, er at Senterpartiet forsøker å ansvarspulverisere denne makten ved å si at der Senterpartiet har makt, har de egentlig ikke gjort noe, det er ikke de som har ansvar for de beslutningene de tar. Det er regjeringen som har ansvar for all den sentraliseringen som Senterpartiets lokalpolitikere faktisk også driver med, fordi de ser at de er nødt til å gjøre noen endringer.

Presidenten: Marit Arnstad – til oppfølgingsspørsmål.

Marit Arnstad (Sp) [10:31:43]: Ja, la oss gå litt videre på ansvar og fakta. Det er et faktum at denne regjeringen i to omganger har endret inntektsnøkne til fylkene – til skade for kystfylkene, til skade for fylker som har store avstander, lange avstander. Det er ikke slik at den endringen en gjorde i 2015, ble kompensert med endringen i 2018, tvert imot. Netto taper Nordland fortsatt årlig 280 mill. kr med de nye inntektsnøkne. Sogn og Fjordane taper 278 mill. kr årlig, og Hordaland taper 58 mill. kr årlig. Det er fakta om regjeringens endringer i inntektsnøkne.

Så sier statsministeren at Nordland har en høyere kostnad enn landsgjennomsnittet. Ja, Nordland ser ikke helt ut som landsgjennomsnittet. Det er et fylke med mange utfordringer, store avstander og mange øyer som har behov for ferjer. Statsministeren kan godt be andre partier om å være opptatt av ansvar, men det må også regjeringen og statsministeren sjøl være opptatt av.

Statsminister Erna Solberg [10:32:48]: Jeg tar veldig sterkt ansvar for inntektssystemet og det prinsippet som ligger i bunnen for det. Da jeg var kommunalminister, sa jeg at det var en av de flotteste tingene vi hadde, at vi skulle lage et nøytralt inntektssystem som ikke var politisk styrt av hva man ville, og hva man ville betale penger for, men som faktisk skulle kompensere for reelle utgiftsforskjeller. Det er jo det man gjør. Man går igjennom og ser på de reelle utgiftsforskjellene i de om-

rådene hvor fylkeskommunene og regionene har et ansvar. Da tar man avstandsulempene med.

Så kan vi alltid diskutere disse fordelingsnøkklene, men gitt alle de fordelingsnøkklene som baserer seg på avstandsulempene i Nordland, har man 19 pst. høyere dekning, for vi har et eget Nord-Norge-tilskudd som kommer på toppen av et inntektssystem som nettopp tar opp i seg disse forandringene og endringene som skjer, og de har et driftsresultat på 5,8 pst. Jeg forstår godt at det er utfordringer i en tid da det er befolkningsnedgang, at det er utfordringer når økonomien blir litt trangere, men det kommer til å være et resultat vi ser i mange land fremover. Nordland fylkeskommune har som sagt gjort endringer, fordi de sannsynligvis hadde økonomisk rom til å gjøre det.

Presidenten: Marit Arnstad – til oppfølgingsspørsmål.

Marit Arnstad (Sp) [10:34:00]: En viktig grunn til at økonomien har blitt dårligere for kystfylkene, er at regjeringen har endret inntektsnøkklene til skade for kystfylkene – med de tapene jeg nettopp nevnte på nesten 300 mill. kr for flere av fylkene. Det er grunnlaget for den vanskelige situasjonen en del av kystfylkene nå er oppe i, bl.a. når det gjelder ferjer.

Staten har også påført fylkene en udekket merkostnad på nesten 500 mill. kr gjennom målet om nullutslippsferjer. Senterpartiet og Arbeiderpartiet foreslo at staten skulle ta den merkostnaden. Høyre og Fremskrittspartiet ønsket ikke det, og 100 mill. kr er langt fra nok. Det er et ansvar som også regjeringen må kunne ta hvis det er slik at ansvar i politikken skal ha noen mening. Regjeringen kan ikke retorisk bare gjemme seg bak at fylkene her skal prioritere – regjeringen må også erkjenne de grepene de har tatt som gjør situasjonen vanskeligere for kystfylkene. Det er jo slik at bompenger og byvekstavtaler er viktig for denne regjeringen, og byvekstavtalene er også i utgangspunktet et fylkeskommunalt ansvar. Hvorfor er regjeringen så lite opptatt av ferjer og den vanskelige situasjonen vi har i ferjefylkene i dag?

Statsminister Erna Solberg [10:35:14]: Vi er kjempeopptatt av ferger. Derfor har vi bidratt til at riksfergene har et bedre tilbud, at de går oftere, at vi har et godt prisfastsettelsessystem for det. Vi har sørget for at bilen betaler gjennom AutoPASS-systemet, og at passasjerer som reiser kollektivt, eller som reiser uten å kjøre bil eller sitter på, ikke betaler. Det er vårt ansvarsområde. Det er blant de tingene vi gjør.

Når det gjelder inntektssystemet, er det objektive sammenlignende kriterier. Regjeringen har omfordelt mellom fylkeskommuner – ja. Andre fylkeskommuner skal også ha elever i videregående skoler, sørge for at

tannhelsetilbudet deres er godt, sørge for at bussen kan gå, og at veiene skal bygges ut. Derfor har vi kriteriesystemer. Men frem til de to siste årene har fylkeskommunenes økonomi i sum vokst. De to siste årene har de frie inntektene reelt sett vokst fordi det er et lavere demografisk utgiftsnivå for fylkeskommunene.

Det er viktig å huske at når man ikke vil gjøre inntektsendringer, betyr det at Senterpartiet tar fra andre fylker for å fordele til disse fylkene, som i utgangspunktet altså har høyere utgiftsdekning enn andre.

Presidenten: Marit Arnstad – til oppfølgingsspørsmål.

Marit Arnstad (Sp) [10:36:25]: Senterpartiets forslag når det gjelder inntektsramme for kommuner og fylker, har også medført en økning i ramma. Vi har ikke bare basert oss på omfordeling, vi baserer oss også på å øke rammene til kommunene og fylkene fordi de utfører så mange viktige oppgaver for dette samfunnet.

Statsministeren nevner her riksvegferjene, og at staten har satsset på dem. Ja, det har de sikkert. Det utgjør 15 pst. av ferjetrafikken i Norge. 85 pst. er det fylkene som har ansvaret for. Og de fylkene som har mest ansvar for det, er de fylkene som har tapt mest på den omleggingen av inntektsnøkklene som denne regjeringen har foreslått. De taper også på at staten ikke er villig til å ta ansvaret for å innføre nullutslippsferjer fullt ut.

Så kan en snakke om kompensasjonsordninger – det er ordninger som ofte skal bidra til at fallet blir sånn i stedet for sånn (representanten fører armen henholdsvis skrått nedover og rett ned) når det gjelder endringer i inntektsnøkklene.

Jeg vil gjenta spørsmålet, for byvekstavtaler er også i utgangspunktet et fylkeskommunalt ansvar. Kollektivtrafikk er også i utgangspunktet fylkeskommunenes ansvar. Denne regjeringen og Høyre er veldig opptatt av det. Hvorfor kan en ikke også være litt mer opptatt av de fylkeskommunale ferjene?

Statsminister Erna Solberg [10:37:32]: Egenbetalingen i byvekstavtaler er veldig høy. Vi har lagt opp til i utgangspunktet 50-50, som er en stor satsing på kollektivtrafikk i byene for å sørge for at vi kan nå klimamålene våre, sørge for at nullvekstmålet vårt kan fungere, slik at færre tar egen bil og flere reiser kollektivt i de større byene og bidrar til at byluften blir bedre. Den store egenbetalingen skjer faktisk av dem som reiser inn og ut og bruker byene.

Vi er opptatt av byvekstavtaler, for vi opplever at det har vært viktig for hele Det norske storting at vi skal få byer som kan fungere, at luften skal bli bedre. Det er en ganske stor egendugnad i form av de bompengene som betales i disse områdene.

Så har jeg lyst til å si at vi kommer til å ta ansvar for de utgiftene som er knyttet til klimaspørsmålene og nullutslippsbiten. Det er brukt 1,6 mrd. kr på dette programmet fra Forskningsrådet og Enova så langt. Vi har økt driftsbudsjettet med 100 mill. kr. Den analysen som er gjort på de ni første anbudene, er at det er en 5 pst. økning som skyldes dette.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Audun Lysbakken (SV) [10:39:02]: Forrige fredag kunne VG avsløre at barnevernet i Norge blir stadig mer dominert av internasjonal storkapital. Høyresidens romantiske historiefortelling om at kommersielle aktører i velferden først og fremst er norske smågründere og lokale ildsjeler, blir fjernere for hver avsløring som kommer. Omsorg for og beskyttelse av de mest sårbare barna våre har blitt et marked der de største barnevernsaktørene de siste årene har kjøpt opp en rekke mindre selskaper. Flere av selskapene viser seg også å være deleid av store fond i skatteparadiser. Den internasjonale storkapitalen har altså strukket et digert sugerør helt fra Luxembourg, Jersey, Guernsey og rett inn i den norske statskassen. Penger som skulle gått til sårbare barn i Norge, ender i stedet på kontoene til internasjonal finanselite.

Det er jo en stor del av høyresidens selvbylde, dette med ansvarlig forvaltning av skattebetalernes penger. Statsministeren snakker ofte om bærekraft og om effektivisering. Samtidig har regjeringen aldri brydd seg om å prøve å finne ut hvor mye av skattebetalernes penger som forsvinner fra den norske statskassen og den norske velferden og ut i profitt for rike eiere innenlands og utenlands. Det er ingenting produktivt eller effektivt for Norge i at skattepengene ender på Guernsey istedenfor å brukes til omsorg og beskyttelse av sårbare barn.

Derfor lurer jeg rett og slett på om statsministeren mener det er et problem at fond plassert i skatteparadiser eier en stadig større del av norsk barnevern.

Statsminister Erna Solberg [10:41:00]: Hovedutfordringen i norsk barnevern er kvalitet. Hovedutfordringen som vi politikere skal være opptatt av, er at vi leverer den beste kvaliteten til barna, at vi sørger for mer stabilitet, mindre flytting, at vi har gode ressurser rundt disse barna, sånn at de får den tryggheten de har manglet. Jeg mener at vi alltid – og det må vi være sikre på – når vi henter et barn ut av en familie til en omsorgsovertakelse fordi familien har sviktet, må levere noe som er bedre, i barnevernet. Det synes jeg hovedfokuset vårt skal være – vi skal ikke ha som hovedfokus hvem som driver tilbudene, men sørge for at kvaliteten, tilbudet og behandlingen blir best mulig.

Vi stiller ganske sterke krav nettopp til utholdenhet i en del private tilbud. Det betyr at de må ha en ganske stor kapitalbasis når de leverer ting, man må ha sikkerhet rundt det, og det gjør at flere av de små knytter seg til større kjeder for å bidra til det.

Det som har vært viktig, og det vi vet, er at de private har hjulpet oss gjennom noen utrolig viktige kriser. I 2015/2016 fikk vi en stor tilstrømning av enslige mindreårige asylsøkere. De som er under 15 år, skal inn i omsorg i barnevernet. Da trenger vi å ha fleksible, gode løsninger. Vi trenger å ha selskaper og organisasjoner som har kvalitet, og som kan veilede når man må utvide raskt, om det er fosterhjem, om det er institusjonsplasseringer. Det vi har sett, er at de som var mest fleksible, de som hadde best og raskest evne til å snu seg rundt og gjøre dette, faktisk var ganske mange av de private aktørene. Derfor mener jeg det er viktig å huske at det også er et bilde i det. Det er et bilde at frivillige eller ideelle organisasjoner også har evnen til kanskje raskere å kunne levere et tilbud. Jeg synes faktisk at dette bør være hovedfokuset. Så skal vi alltid passe på at man ikke betaler for mye, og derfor skal vi ha gode anbudsregler.

Audun Lysbakken (SV) [10:43:09]: Det er kvaliteten i barnevernet som er utgangspunktet for denne diskusjonen. Vi må sørge for at hver eneste krone som bevilges til barnevernet, går til barnevern. Men det systemet vi har nå, sørger for at store penger renner bort et helt annet sted og ender opp i lommene til noen rike eiere, eller til og med i Luxembourg, Guernsey og Jersey på kontoene til internasjonal finanselite. Det kan ikke være en effektiv forvaltning av skattebetalernes penger. Derfor er spørsmålet hvorfor statsministeren tillater denne sløsingen med skattepenger. Jeg fikk egentlig ikke noe svar på spørsmålet, så jeg gjentar det bare: Mener statsministeren det er et problem at fond plassert i skatteparadiser, som denne regjeringen jo for øvrig er kritisk til, eier en stadig større del av norsk barnevern?

Statsminister Erna Solberg [10:44:00]: Jeg synes det er bekymringsfullt hvis vi ikke har åpenhet om pengestrømmen og sørger for at pengene går til barnas utvikling og til å gi gode tilbud til barna. Men det er jo ikke slik at det er synonymt med god kvalitet at bare pengene blir et sted – det er viktig å huske. Det er kanskje litt som det vararepresentanten for SV i Troms for noen år tilbake sa, som hadde vært fosterforelder knyttet til et privat større selskap, at han fikk mye bedre oppfølging gjennom den veiledningstjenesten for fosterforeldre som de i dette større selskapet hadde, enn det han opplevde at kommunen faktisk kunne gi. Det er fordi det også kan være en profesjonalitet i kvaliteten – at det kan være rådgivere, hjelpere som kommer inn. Det var slik at man på et tidlig tidspunkt i noen av disse også

knyttet til seg psykisk hjelp tettere enn det man f.eks. gjorde i det offentlige. Så det er å undervurdere å si at det at vi har en eier som er et fond, eller en eier som er privat, ikke betyr kvalitet. Nei, vi må vurdere kvalitet i hvert enkelt tilbud for å gjøre den vurderingen.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Audun Lysbakken.

Audun Lysbakken (SV) [10:45:10]: Jeg spurte om statsministeren mener det er et problem at skatteparadisene får stadig større inntekter fra norsk velferd, og det synes hun åpenbart ikke. Det er greit å registrere for folk, for jeg tror folk i Norge er ganske uenig i det.

Men la oss snakke om kvalitet, for hva er det som har skjedd på Erna Solbergs vakt? Jo, bruken av enetiltak for barn – de bor isolert – har fordoblet seg mellom 2014 og 2018. De samme aktørene som tjener penger på den utviklingen, er med i beslutningsprosessen når barn må bo isolert. VG har avslørt at det i flere tilfeller er anbefalt og presset igjennom at barn bør bo isolert – det mest inngripende tiltaket vi har i barnevernet, som selvfølgelig er riktig noen ganger, men som det er uhyre viktig at det er faglige vurderinger som avgjør, og ingenting annet. Det er også den dyreste formen for omsorg og ekstremt lukrativt for de kommersielle aktørene. Så bukken passer havresekken. Barneombudet har gitt sterk kritikk for bruken av enetiltak.

Vil statsministeren lytte til Barneombudet og snu den utviklingen?

Statsminister Erna Solberg [10:46:20]: Ja, dette har regjeringen og statsråd Ropstad allerede satt i gang et arbeid med. Enetiltak bør vi bruke minst mulig, det er inngripende. Én ting er at det er dyrt, men det er også inngripende overfor barn. Barn bør få tiltak hvor de er sammen med andre. Det må veldig sterke faglige begrunnelser og vurderinger til for å gjøre dette, og det må være helt nødvendig ut ifra barnets behov.

Barne- og familiedepartementet har igangsatt en gjennomgang av hele institusjonsbarnevernet, der også enetiltak inngår. Det kan komme til å gi grunnlag for å vurdere om man er nødt til å gjøre omfattende endringer i måten vi fatter beslutninger på, men også i måten vi driver institusjonsbarnevernet på, for å sørge for at vi alltid, som jeg sa i utgangspunktet, har den helt tydelige målsettingen: Henter vi et barn ut av en familie, må vi være sikre på at vi gir det barnet et bedre tilbud når det offentlige har overtatt ansvaret.

Presidenten: Audun Lysbakken – til oppfølgingsspørsmål.

Audun Lysbakken (SV) [10:47:19]: Det var det jeg trodde, og jeg er glad for at regjeringen vil se kritisk på

den praksisen. Poenget mitt er at det henger sammen med det første jeg spurte om, fordi det viser en systemsvikt der pengeinteressene får for stor makt over hvordan vi styrer barnevernet vårt. Derfor er det et problem at stor internasjonal kapital kommer inn i barnevernet vårt, det er et problem hvis markedsprinsipper får for mye makt, og det er et problem hvis skatteparadisene tar over inntekter fra norsk barnevern.

Den rød-grønne regjeringen ønsket å gjøre noe med det, ønsket å stoppe kommersialiseringen av barnevernet, og stoppet derfor bruken av anbud i det statlige barnevernet. Noe av det første Erna Solberg gjorde da hun tok over, var å snu om på den politikken. Derfor har statsministeren selvfølgelig et sterkt politisk ansvar for den utviklingen, den kommersialiseringen, vi har sett i årene etterpå.

Hvorfor er det så viktig for Erna Solberg at hjemmet til barnevernens barn skal ut på anbud?

Statsminister Erna Solberg [10:48:17]: Det viktigste for meg er at vi har det best mulige tilbudet til barn. Det er det aller viktigste, og det er overordnet hvem som driver.

Det er ikke slik at vi ikke har utfordringer i det statlig drevne barnevernet eller i det kommunale barnevernet. Vi har faktisk ganske grenseoverskridende utfordringer i barnevernet. Derfor har vi et kompetanseløft, derfor jobber vi med kvalitetsforbedringer. Men vi jobber også med å se på bruken av de private, bl.a. på en mer hensiktsmessig regulering av de private aktørene i barnevernet. Forslaget kommer til å bli sendt ut på høring i løpet av våren 2020, med sikte på lovendringer fra 2022, slik at vi har enda bedre lovrammer rundt bruk av private aktører.

Presidenten: Audun Lysbakken – til oppfølgingsspørsmål.

Audun Lysbakken (SV) [10:49:06]: Det enkle prinsippet vi mener bør gjelde i barnevernet og i grunnleggende velferd, er at hver krone bevilget til velferd skal gå til velferd. Hver krone bevilget til barnevern skal gå til barnevern. Derfor bør vi forby profitt, og vi bør stenge denne vidåpne døren for å ta skatte kroner ut av landet som vi har fått avslørt i barnevernet.

Jeg skjønner at statsministeren ikke kommer til å si at hun er for det, men vil statsministeren nå gjøre noe for at vi få skal få vite hvor mye penger som egentlig forsvinner ut av norsk velferd, i privat profitt?

Statsminister Erna Solberg [10:49:42]: Jeg har en annen betraktning om hva som er viktigst i barnevernet, enn det representanten Lysbakken nå åpenbart sier, at det viktigste er hvem som driver det. Jeg mener

det viktigste er kvaliteten og innholdet. Det viktigste er at vi tar omsorgen for barna på alvor. At vi ser på hvem som gir oss best kvalitet, må være hovedfokuset. Jeg skjønner at SVs hovedfokus er hvem som driver. Vårt hovedfokus er barna.

Så skal vi altså ha en gjennomgang og se på lovendringer for å regulere den private delen av dette, for å være sikre på at vi har åpenhet – vi må ha åpenhet og transparens omkring hvor pengene går – og sørge for kvalitet. Men veldig mye av dette dreier seg også om at vi må være gode når vi får tiltak, at vi har nok tiltak å by på for barna, og at tiltakene preges av stabilitet. Derfor tror jeg at det viktigste å fokusere på fremover faktisk er myndighetsutøvelsen, hvordan vi syr sammen tiltakene, ikke hvem som har eierskap til tiltakene.

Presidenten: Kari Henriksen – til oppfølgingsspørsmål.

Kari Henriksen (A) [10:50:52]: Vi har menneskerettighetsbrudd i barnevernet. Statsministeren etterlyste i nyttårstalen 2019 flere suksesshistorier i barnevernet. Det vi har, er en dobling av antall barn som bor isolert i enetiltak. Vi har over 30 saker i EMD. Vi har barn som ikke får nødvendig helsehjelp – den helsehjelpen de har rett på, og som det er menneskerettighetsbrudd ikke å gi dem. Vi har flere tvangssaker enn mange andre land. Vi har også en turnover i bemanningen som gjør at barna ikke får kontinuitet i sine tilbud.

Vi har også en grasrotbevegelse som heter #heierna, som sier at de kan levere flere suksesshistorier til statsministeren hvis de får flere ressurser. Mener statsministeren at regjeringa bruker pengene i barnevernet riktig? Og kommer pengene barna til gode?

Statsminister Erna Solberg [10:51:54]: Jeg må få lov til å begynne med et par feil, tror jeg, som ble sagt i spørsmålet. Norge har ikke flere tvangssaker enn andre land. Europarådet hadde en gjennomgang av det og sier at Norge ligger på omtrent samme nivå som andre land. Vi ligger på samme nivå ut fra de siste tallene vi ser, som våre naboland. Men vi har en del mer konflikt rundt en del av disse, særlig med land i Øst-Europa, som fokuserer sterkt på hvordan vi håndterer dette. Det dreier seg ofte om forskjeller med tanke på hva som er foreldrerettigheter, og hva som er barnerettigheter. Så har vi en del vedtak i EMD, som regjeringen kommer til å følge grundig opp for å se på bl.a. det som har vært et av gjennomgangstemaene i noen av dem: samværsretten med biologiske foreldre etter en omsorgsovertakelse. Kan skje Norge faktisk er for dårlig og bør bli bedre og mer systematisk på dette området. Alle disse tingene kommer vi tilbake til når vi er ferdige med denne runden av saker som har vært knyttet til det.

Presidenten: Kjersti Toppe – til oppfølgingsspørsmål.

Kjersti Toppe (Sp) [10:53:07]: Senterpartiet meiner at barnevernet er lite eigna for konkurranse- og marknadstenking, og vi er bekymra for auken i talet på enkeltkjøp. I fjor var 75 pst. av opphaldsdøgna i private kommersielle knytt til enkeltkjøp, og det er vel det næraste vi kjem å setja barn ut på anbod og å setja ein prislapp på kvart enkelt barn.

I mai 2018 bad Stortinget regjeringa om å sikra langsiktige og løpande avtalar med ideelle barnevernsaktørar. I dag har desse aktørane 27 pst. av institusjonsmarknaden, og det er eit politisk krav at dette skal aukast til 40 pst. innan 2025, på kostnad av kommersielle aktørar. Men til no har vi ikkje sett at regjeringa har levert på dette området, trass i at Kristeleg Folkeparti har kome i regjering.

Kan statsministeren gjera greie for kva regjeringa konkret vil gjera for å auka talet på ideelle institusjonsplassar til 40 pst. innan 2025?

Statsminister Erna Solberg [10:54:11]: For det første er vi enig i at det er for mange enkeltkjøp, for mange enetiltak. Dette er områder og en utvikling som det er viktig å se på. Det er en av grunnene til at vi også har en gjennomgang av institusjonssystemet innenfor barnevernet – for å sikre oss at vi har et barnevern som er dimensjonert til å ha gode nok tilbud, og som gjør at vi kan få ned bruken både av enetiltak og av enkeltkjøp. Men i noen sammenhenger vil krisetiltak være enkeltkjøp – noen ganger vil det være slik at en plutselig står der uten en ledig plass og må skaffe et forsterket fosterhjem, skaffe et tilbud, fordi det er et barn som er i krise. Og tilbake igjen til det: Det aller viktigste er at vi sørger for at barn blir tatt godt hånd om, og at vi har et godt totaltilbud for det.

Så jobber vi også med spørsmålene knyttet til offentlig og privat sektor i forbindelse med barnevernet. Vi har også et mål om å dreie bruken fra private kommersielle til kommersielle ideelle leverandører. Men vi er ikke ferdig med det arbeidet.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Per Espen Stoknes (MDG) [10:55:34]: Det har skjedd mye i norsk petroleumspolitikkk bare siden nyttår. I går skjedde to ting samtidig: Olje- og energiminister Sylvi Listhaug annonserte gledesstrålende at det deles ut 69 nye letelisenser på norsk sokkel. Samtidig kom nyheten om at CO₂ kan være en langt hissigere klimagass enn først antatt. Modeller som skal inngå i FNs nye hovedrapport, anslår nå at det er langt mer sannsynlig enn før at vi er på vei mot 4–5-graders oppvarming.

Denne nyheten har rystet mange nordmenn langt inn i marginen.

Hvis disse anslagene viser seg å stemme, kan det bety at karbonbudsjettet for 1,5-gradersambisjonen rett og slett er oppbrukt. Det kan også bety at det er enda mer åpenbart at det ikke er plass til mer norsk olje og gass i atmosfæren. Dette gir begrepet «klimarisiko» en helt annen dimensjon.

Jeg vil derfor utfordre statsministeren med et tankeeksperiment: Hvordan vil regjeringen forholde seg til et scenario basert på at CO₂ er en hissigere klimagass enn tidligere antatt, slik disse nye modellene har varslet? Vil statsministeren f.eks. vurdere å sette tildeling av nye lete-lisenser på pause i tiden framover hvis FNs klimapanel faktisk konkluderer med at klimaet er langt mer følsomt og karbonbudsjettene tilsvarende mindre enn vi har trodd? Eventuelt hvor lenge vil statsministeren velge å holde gassen i bønn mens hun overser de blinkende røde lysene?

Statsminister Erna Solberg [10:57:13]: Jeg mener det også har kommet mange positive nyheter knyttet til olje-, gass- og klimaspørsmålene dette nyåret. Den ene var Equinors storstilte planer for ytterligere elektrifisering. Regjeringen gjør en gjennomgang av hvilket kraftbehov det vil ha i Norge, og hvordan vi kan levere kraft fra land, eventuelt i tillegg til at de store punktutslippene fra petroleumsindustrien også kan elektrifiseres.

I tillegg åpnet vi Johan Sverdrup, som ikke bare elektrifiserer Johan Sverdrup, men også bidrar til at tilliggende plattformer kommer til å få mer elektrisitet levert fremover, og det betyr at utslippene fra produksjonen går ned.

Det er et grunnleggende prinsipp i Parisavtalen at vi håndterer utslippene der utslippene er. Det mener jeg er grunnlaget for vår klimapolitikk. Vårt ansvar er å sørge for at vi får ned utslippene i Norge, men selvfølgelig også å bidra til løsninger som får utslippene ned globalt. En ensidig stopp i norsk olje- og gassproduksjon vil ikke bidra til å få ned utslippene globalt; det vil bidra til å flytte inntekter og økonomi. Det kan faktisk bidra til å øke utslippene hvis vi tar utgangspunkt i at vi vil ha et av de laveste utslippene i selve produksjonen.

Samtidig skal vi jobbe med det markedet som gjør petroleumsprodukter mer overflødige eller at vi har renseteknologi, som CCS, i fremtiden. Vi gjør det bl.a. ved å stimulere kraft fullt knyttet til omleggingen i transportsektoren, noe som jo er med på å undergrave økonomien for petroleumsprodukter i fremtiden. Vi gjør det ved å bidra til å etablere og jobbe med fornybar energi, som flytende vind og andre alternativer brukt

rundt omkring i verden. Det er da etterspørselssiden vi fokuserer på for å gjøre dette overflødig.

Per Espen Stoknes (MDG) [10:59:12]: Jeg noterer meg at statsministeren fremdeles er ledende innen grønnvasking i Norge, ettersom utslippene fortsatt ikke går betraktelig ned – og ikke i nærheten av det Parisavtalen krever.

På NHOs årskonferanse sa statsministeren mye bra, bl.a.: «Jeg mener derfor vi må si klart og tydelig at Norges politikk er å støtte Parisavtalen slik den er utformet.» Dette er vi enig i. Parisavtalen inneholder gode ambisjoner. Problemet er at heller ikke verdens rike land, herunder Norge, følger opp med å melde inn skikkelige forpliktelser. En ny oppsummering av dagens forpliktelser viser at vi styrer mot en oppvarming på 3,2 grader i 2100. Den nye informasjonen om økt klimafølsomhet tilsier at det kan være snakk om 4–5 grader.

I dag står statsministeren og forsvarer fortsatt oljesatsing ved å vise til en avtale som styrer mot stupet. Det er en ekstremt risikabel strategi. Til og med BlackRock, verdens største investor, legger nå om. Hvor lenge har statsministeren tenkt å fortsette med å forsvare dette?

Statsminister Erna Solberg [11:00:17]: Parisavtalen bygger på det grunnleggende prinsippet at vi håndterer utslippene der utslippene er. Å rokke ved det grunnleggende prinsippet, som vi altså brukte ti år på å fremforhandle, noe som ville forandret byrdefordelingen betydelig rundt omkring i verden av hva man skal ha ansvar for av utslipp, ville være et helt nytt prinsipp og sannsynligvis ikke bidratt til at vi klarte å holde på det vi må gjøre, retningen som ligger i Parisavtalen, og de stegene som går fremover.

Det er nemlig sånn at logikken om olje- og gassnæringen også kan overføres til bilindustrien. Det betyr at de landene som produserer biler som har fossilt brensel som drivstoff, da burde betale for CO₂-utslippene fra disse bilene. Hvorfor er det brenselet som skal være vårt ansvar, og ikke bare de bilene som produserer? Sånn kan man se på skipsfart og alt annet – hvis man flytter logikken for hvem som egentlig skaper dette. Derfor gjelder utslippene der de skjer, og vårt ansvar for utslipp er utslipp i produksjonsfasen.

Presidenten: Per Espen Stoknes – til oppfølgings-spørsmål.

Per Espen Stoknes (MDG) [11:01:30]: Jeg legger merke til at statsministeren nevner tiltak som foregår. Det gjelder elbil, det gjelder grønn skipsfart, det gjelder Equinors nye satsinger. Vårt poeng er at Norges utslipp fortsatt ikke går ned, heller ikke der de skal gå ned,

nemlig innenfor territoriene våre, i henhold til Parisavtalen.

Statsminister Erna Solberg [11:01:55]: Utslippene har gått ned i Norge de tre siste årene, og de vil sannsynligvis også fortsette å gå ned. Estimaten som foreligger, er at de tiltakene som er gjennomført før årets budsjett, vil medføre en nedgang på 13 pst. til 2030. Jeg tror vi er enige om at det ikke er nok. Derfor har jeg også sagt at vi må betydelig ned. Derfor kommer det en ny klimakur med tiltak for hva vi må gjøre for å få det til. Det betyr at vi må forsterke virkemidlene våre fremover.

Vi er enige om at vi fremover må ha en betydelig økning i fallet i utslippene i Norge, men en av de interessante tingene er at utslippene i kvotepiktig sektor vil komme til å gå ned, noe vi ikke nødvendigvis var sikre på tidligere, i alle fall i olje- og gassektoren, basert på det som nå skjer knyttet til elektrifisering.

Presidenten: Vi går til neste hovedspørsmål.

Bjørnar Moxnes (R) [11:02:57]: Jeg vil ønske Erna Solberg velkommen til 20-tallet. I helgen sa nemlig Erna Solberg at 20-tallet skal bli Høyres tiår. Vi får nå se. Det forrige 20-tallet ble preget av at Høyre for siste gang var største parti i Norge ved stortingsvalg, og at fagbevegelsen fikk sitt politiske gjennombrudd i Norge. På den tiden hadde viktige industrianlegg med stor betydning for lokalsamfunn i landet vårt blitt etablert – i Sauda, Odda, Høyanger. Vi bygde landet på strøm fra vannkraften.

Kraften er ikke en hvilken som helst vare. Vi står i en særstilling med en nøkkelindustri som er bygd på lave strømpriser. Men i desember kom altså NVEs analyse av krafteksportkabelen NorthConnect. Der står det at hvis de får konsesjon, blir kraftselskapene vinnerne, mens industrien og folk flest er taperne. Vår kraftkrevende industri gir samlet sett 12 000 arbeidsplasser. Hvis prisene på strøm øker med opp mot 3 øre, som NVE anslår, betyr det over 1 mrd. kr i økte utgifter for industrien.

Det er den lave energikostnaden fra fornybar vannkraft som i over hundre år har vært det avgjørende konkurransefortrinnet for Norge som industrinasjon. Det settes i fare med økt eksport av norsk kraft og import av høyere kraftpriser fra EU og fra England.

I mars 2018 sa Solberg at regjeringens beslutning om NorthConnect forutsetter samfunnsøkonomisk lønnsomhet. NVE sier nå at det er samfunnsøkonomisk pluss, men økte strømpriser vil gjøre norsk industri og folk flest til taperne. Vil regjeringen starte dette 20-tallet med å bygge landet videre og sikre at folk flest ikke får økte strømreregninger? Eller vil regjeringen starte 20-tallet med å bygge NorthConnect?

Statsminister Erna Solberg [11:04:51]: NorthConnect er en sak som er til konsesjonsbehandling i regjeringen. Jeg har ikke tenkt verken å forhåndskonkludere eller prosedere NorthConnect i Stortinget, rett og slett av hensyn til at vi har forvaltningsmessig ansvar knyttet til å behandle en sak på en ordentlig måte, utover at vi kommer til å følge arbeidet i forhold til det regelverket vi har. Samfunnsøkonomisk lønnsomhet er et av spørsmålene. Vi vil selvfølgelig også vurdere påvirkningen fremover på energileveranser.

Men det er jo en veldig statisk verden representanten nå snakker om. For det er slik at i fjor gikk vi med et bittelite kraftunderskudd i Norge og var nettoimportør. Da var det bra at vi hadde kabler fra andre land, og at vi kunne hente strøm inn fra de andre landene.

I hver eneste runde vi har hatt med kraftkabeldiskusjon – vi bygger to kraftkabler nå som snart er ferdige – har vi alltid hatt denne diskusjonen om at dette bare vil øke prisen. Men samtidig bidrar jo dette til at vi utvikler mer energiresurser i Norge. Det nordiske kraftmarkedet bidrar til at vi utvikler mer kraft av våre naturressurser i Norge, rett og slett fordi man ser at vi over tid kommer til å ha et overskudd i Norge. Men det er noen som vil avta og kjøpe det overskuddet, og dermed betyr det at vi utvikler mer.

Så er det en ting som er viktig for alle industribedrifter, og det er en viss form for stabilitet i prissettingen. Kraftkabler til utlandet har bidratt til mer stabile priser. Det betyr at det er lettere å se fremover. Alle NVEs beregninger viser at hadde vi ikke hatt kraftkabler, eller hadde vi hatt færre av dem, ville prisene gått mer opp og ned. Det er også en viktig del av hele denne diskusjonen.

Så det statiske bildet som representanten Moxnes lever i, tror jeg ikke er riktig. Det betyr ikke at dette betyr at vi skal bygge NorthConnect, men det betyr faktisk at det at vi kan jevne ut så prisene blir mer stabile, er en forutsetning også for lønnsomme investeringer og kunne regne på det for kraftkrevende industri.

Bjørnar Moxnes (R) [11:06:59]: Vi har mer enn nok kabler for å få import av strøm hvis det er tørrår eller lite regn. Nå får vi altså to kabler, til Tyskland og England, som vil øke eksportkapasiteten ut av landet vårt med 45 pst. Oppå det vil NorthConnect komme, og da vil vi øke den til opp mot 70 pst. mer enn vi har i dag. Før har Solberg sagt til Stortinget at vi kommer ikke til å vente med NorthConnect til vi ser effektene av disse andre kablene, vi kommer til å fatte vedtak som planlagt. Det har i etterkant blitt skapt usikkerhet rundt dette, også av Erna Solberg selv på Facebook, mens Arbeiderpartiet sier at de har fått garantier om at NorthConnect ikke blir gitt konsesjon uten at dette vilkåret er oppfylt. Kan Erna Solberg garantere at det ikke gis noe

ja til NorthConnect før det er gjort erfaringer med de to nye kablene til henholdsvis Tyskland og England – erfaringer vi først får når kablene altså er ferdig bygd og tatt i bruk?

Statsminister Erna Solberg [11:07:56]: Som jeg sa: Jeg kommer ikke til å gå inn på konsesjonsbehandlingen av NorthConnect eller hva som er i det. Vi holder på med det arbeidet i regjeringen.

Men det er klart at vi tar ansvar for å se helheten i norsk energileveranse. Vi må se at vi har strøm nok til andre oppgaver i landet. Vi skal bl.a. ha oppdateringen nå av strøm fra land til f.eks. å elektrifisere på sokkelen for å bidra til lavere CO₂-utslipp og andre ting. Så alle de spørsmålene vil vi i en konsesjonsrunde og -behandling se på og sørge for at er godt nok kartlagt.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – Bjørnar Moxnes.

Bjørnar Moxnes (R) [11:08:37]: Det er altså ikke et tydelig svar på spørsmålet. Det kom et tydelig svar på spørsmålet for et års tid siden, da Solberg sa at de ikke ville vente på å vurdere effekten av de to kablene til henholdsvis Tyskland og England før man eventuelt sa ja til NorthConnect. Det var noe som også skapte et visst rabalder i Arbeiderpartiet, som sa at de hadde fått garantier for at man skulle vente på effekten av de kablene før man eventuelt sa ja til NorthConnect.

En annen konsekvens hvis man bygger NorthConnect, er at nettleien vil øke med 0,4 øre. Det vil over tid bety at husstandene og industrien må betale 15 mrd. kr. I tillegg vil det gi reduserte handelsinntekter fra Statnetts utenlandsforbindelser fordi noe av handelsvolumet flyttes over til NorthConnect. Statnett bruker i dag disse inntektene til å redusere nettleien for norske forbrukere. Er det riktig å la en annen aktør enn Statnett bygge en utenlandskabel og dermed flytte kostnaden ved tapte inntekter over på forbrukeren i form av økt nettleie?

Statsminister Erna Solberg [11:09:44]: Spørsmålet om når og på hvilken måte Statnett eventuelt skal overta en kabel, kommer vi tilbake igjen til i Stortinget – og hvilke regler som skal være knyttet til det.

For det første har jeg lyst til å si at når man snakker om NorthConnect, snakker man som om dette er noen forferdelige kommersielle organisasjoner. Dette er altså norske kommuner. De eies av staten og norske kommuner, de selskapene som står bak. De fører penger tilbake igjen til norske kommuner. Det er penger som i så fall går til eldreomsorg, det er penger som går til aktiviteter, til investeringer, til skoler og alt mulig slikt. Så man må

bare huske det når det høres ut som det er noe forferdelig stygt noe.

For det andre, hvis vi går tilbake igjen til kraftkrevende industri: Det vi ser som jeg synes er interessant, er hvor mange av de nye vindkraftprosjektene som har inngått avtaler med kraftkrevende industri, nettopp for å bidra med stabile priser. For da vet man hva prisen er, på en helt annen måte enn med dem som bare beveger seg i spotmarkedet, som vannkraften vår gjør – noe som bidrar til at man har forutsigbarhet fremover.

Vi skal vurdere alle disse bitene, og så vil vi ta en beslutning til slutt. Men jeg kan ikke forhåndskonkludere fra Stortingets talerstol om en konsesjonsbehandling som vi har.

Presidenten: Vi går videre til neste og siste hovedspørsmål.

Ingvild Kjerkol (A) [11:11:12]: Allerede i sin første nyttårstale oppfordret statsministeren psykisk syke til å søke hjelp – et budskap som hun gjentok i år, av naturlige årsaker. Men reaksjonene fra folk landet over har vært at det fortsatt er vanskelig å få hjelp når man først ber om det. For noen føles det nær sagt umulig.

Da Høyre kom inn i regjeringskontorene, lanserte de den såkalte gylne regelen. Veksten i det psykiske helse tilbudet skulle være større enn veksten i de andre behandlingstilbudene ved sykehusene. Dessverre har den gylne regelen falmet. Veksten i behandlingstilbudet til de fysiske sykdommene, altså somatikken, er fortsatt fem ganger større enn veksten innen psykisk helsehjelp. Under den rød-grønne regjeringen fikk psykisk helsehjelp en større prosentvis vekst i sektoren uten en slik gyllen merkelapp. I de siste seks årene har vi derimot sett en nedbygging av døgntilbudene i psykiatrien, en utvikling som har gått for langt, og som ikke vil bli bedre når årets kuttbudsjett for sykehusene skal spares inn i de ulike helseforetakene.

Vil statsministeren lytte til de mange stemmene i befolkningen – fra både syke, pårørende og fagpersoner – og si seg enig i at vi må stoppe den videre nedbyggingen av døgntilbudet i psykiatrien?

Statsminister Erna Solberg [11:12:53]: La meg begynne med å si at jeg har stor forståelse for at det er mange som reagerer på at når vi sier at man må be om hjelp, så opplever de at det er vanskelig å få hjelp.

Vi kan ikke være fornøyd med det tilbudet vi i dag har for folk med psykiske sykdommer. Derfor er jeg glad for at det øker – det blir bedre, ventetiden går ned for å få behandling, det bygges opp i primærhelsetjenesten. Det er 2 500 flere årsverk innenfor psykisk helse- og rusarbeid de siste tre årene i førstelinjetjenesten i kommunesektoren.

Bakgrunnen min for å si at de må be om hjelp, er at mens nesten alle kvinner som begår selvmord i Norge, har vært innom et hjelpetilbud eller bedt om hjelp på et tidspunkt, er det bare halvparten, eller kanskje i underkant av halvparten, av mennene som har bedt om hjelp. Det er et viktig budskap til menn om å snakke om utfordringene sine. Vi kan ikke slutte å si at de må ta kontakt med noen. Det er ikke bare et spørsmål om å innlegges på en døgnplass, det kan være et mye mer lavterskel tilbud enn det som er nødvendig. Noe annet kan vi faktisk ikke gjøre, og det håper jeg representanten er enig i.

I spesialisthelsetjenesten har døgntiltakene gått ned helt siden 1970-tallet. Det har vært en gradvis nedbygging. Det har skjedd under alle regjeringer, og det har vært en overgang til mer poliklinisk behandling, mer hjelp ute. Heldigvis har vi nå fått opp effektiviteten i spesialisthelsetjenesten, slik at mer av tiden i psykiatrhjelpen enn tidligere går til å hjelpe pasientene. Vi behandler altså flere, og ventetiden går ned, til tross for at det er flere tilbud som er blitt redusert.

Hvor mye døgnbemanning vi skal ha, er av de tingene helseministeren har sagt at han kommer til å ta opp med helseforetakene, for det kan være at vi nærmer oss et nivå som er for lavt. Blant annet innenfor barne- og ungdomspsykiatrien har antallet døgnplasser nå gått litt opp, nettopp fordi det er behov for det.

Ingvild Kjerkol (A) [11:14:58]: Jeg takker for svaret.

I et forsøk på å nå den gyldne regelen har regjeringen også innført innsatsstyrt finansiering. Statsministeren var opptatt av effektiv behandling i sitt svar. Innsatsstyrt finansiering i psykiatrien vil si at antall konsultasjoner gir økonomisk uttelling; det er tellekantene som avgjør. En sånn styring har gitt resultater i andre deler av helse-tjenesten, men det er forskjell på depresjon og beinbrudd.

Fagfolk advarer om at vi vil få mer registrering, mer skjemavelde og mindre faglig skjønn og god behandling. Jeg får utallige tilbakemeldinger fra fagfolk i sektoren om at dette fjerner fokuset på de faglige vurderingene og øker fokuset på økonomi.

De virkelig gode eksemplene på god behandling, f.eks. firedagersbehandlingen i Bergen, som er internasjonalt anerkjent, vil være en behandling som ikke er lønnsom med denne finansieringsmodellen. Ser statsministeren at denne formen for finansiering ikke gir gode psykiske helsetjenester – eller er det effektiviseringen som har prioritet?

Statsminister Erna Solberg [11:16:12]: Før jeg ble statsminister, satt jeg i helsekomiteen, og en av bekymringene vi hadde på det tidspunktet innen psykisk helsevern, var at de flotte fagfolkene vi hadde, møtte for få pasienter. De brukte for lite av tiden sin på pasientbe-

handling og for mye på andre ting. Det har gått opp, og det er bra.

Jeg mener at når vi nå behandler flere og ventetiden har gått ned, er det en indikasjon på at det faktisk også er en forbedring. Slike endringer skaper også alltid utfordringer, når man må jobbe på en annen måte.

Vi har også innført pakkeforløpene, og det vi jobber med innen innsatsstyrt finansiering nå, er helhetlige pasientforløp, som skal finansieres på en annen måte. Å gå fra stykkprisfinansiering til å se på helheten i et pasientforløp vil kunne bidra til å modernisere måten vi finansierer det på. Samtidig må vi være opptatt av at de flotte fagfolkene vi har, med en kompetanse som er etterspurt, bruker mest tid på å møte pasientene.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – Ingvild Kjerkol.

Ingvild Kjerkol (A) [11:17:17]: Dette må rett og slett bero på en misforståelse, for det er jo stykkprisfinansiering og tellekanter man innfører med innsatsstyrt finansiering. Psykiatrien har inntil nylig vært ramme-finansiert, og de klare tilbakemeldingene fra fagfolkene er at den gode praksisen nå forsvinner i kravet om økonomisk lønnsomhet. Det er tilbakemeldinger som kommer fra alle landets helseforetak.

I barne- og ungdomspsykiatrien f.eks. taper behandlerne hvis de er ute og møter ungdommene på skolen, i deres naturlige miljø, og samarbeider med de tilstøtende hjelpetiltakene. Det som belønnes, er en konsultasjon på et kontor på sykehuset. Så her har vi forskjellig virkelighetsbeskrivelse, statsministeren og jeg.

Jeg ber henne svare på om hun mener denne måten å finansiere på bygger opp om den gode praksisen som hjelper pasientene.

Statsminister Erna Solberg [11:18:18]: Det er viktig å huske at vi har en todelt finansiering av helsetjenestene i Norge. Vi har en basisfinansiering, som er den største delen av det, og så har vi en stykkprisfinansiering på toppen av det. Stykkprisfinansieringen bidrar til at vi fokuserer mer på pasientene, og bidrar til at vi kan bruke tiden på en bedre måte. Og så har vi sagt at vi jobber med nye måter å beregne disse stykkprisordningene på for fremtiden.

Vi har også innført pakkeforløpene, som vi opplever veldig god, positiv tilbakemelding på fra sektoren, som gjør at forutsigbarheten er bedre.

Jeg har bl.a. vært på Ålesund sykehus og møtt dem som jobber i uteteamet der, og møtt pasienter – pasienter som forteller at de etter alvorlige psykiske lidelser og selvmordsforsøk har blitt innlagt og møtt en psykolog én gang i timen, i veldig annerledes omgivelser enn det de er vant til, men som nå istedenfor får hjelpen hjem-

me, med hjemmebesøk og tettere oppfølging. Det er modeller som også ligger i den nye nasjonale helseplanen som er til behandling i Stortinget.

Presidenten: Ingvild Kjerkol – til oppfølgingsspørsmål.

Ingvild Kjerkol (A) [11:19:28]: Det er fint å få et foredrag om hvordan sykehusene er finansiert; det tror jeg vi har god oversikt over, både statsministeren og jeg. Disse pakkeforløpene krever at man får lov til å jobbe på den måten pasienten responderer best, og det er fagfolkene som utvikler behandlingen. Det tror jeg vi er enige om, både statsministeren og jeg. Men når tellekantene som finansierer avdelingen, påvirker den praksisen, er vi på ville veier.

Er det virkelig riktig medisin i den situasjonen vi står i nå, å innføre nye tellekanter i en sektor som fortsatt ikke har den veksten statsministeren har lovet seks år på rad?

Statsminister Erna Solberg [11:20:13]: Det er kortere ventetid, det er vekst i sektoren, det er flere tilbud, det er ny utvikling av tilbud – det er mye som er bra. Men det er for lite totalt sett. Men denne regjeringen har altså prioritert høyere vekst i sykehussektoren totalt sett. Vi har økt veksten og aktiviteten i sykehussektoren med 15,5 pst. på seks år. Det er altså mer enn det den rød-grønne regjeringen klarte å gjøre på åtte år. Det gir også uttelling i økt aktivitet innen psykisk helsehjelp.

Så mener jeg at det er viktig at vi jobber med å bli mer effektive i bruk av ressursene våre innen psykisk helsehjelp, for en av utfordringene er at det er lite pasientkonsultasjoner, også i institusjonene. Vi vil alltid se på negative sider ved måter vi har utformet ordninger på, for vi er ikke forelsket i de enkelte områdene, vi er opptatt av resultater. Men jeg er opptatt av at når vi har ressurser som er så viktige, og som trengs så mye, må vi sørge for at vi bruker dem på best mulig måte.

Presidenten: Den muntlige spørretimen er da omme.

Sak nr. 2 [11:21:21]

Redegjørelse av helseministeren om situasjonen i luftambulansetjenesten

Statsråd Bent Høie [11:21:40]: Luftambulansetjenesten og ambulansflyene er en viktig tilleggsressurs til bil- og båtambulansetjenesten. Spesielt i Nord-Norge er denne tjenesten avgjørende for at folk skal kunne få nødvendige helsetjenester. Jeg ser derfor svært alvorlig på den til tider svekkede beredskapssituasjonen som

har oppstått i tiden før og etter operatørbyttet. Jeg er ikke fornøyd med at nåværende flyambulansesoperatør Babcock ennå ikke har levert etter avtale.

Jeg har i flere omganger både redegjort for og svart på spørsmål fra komiteer og enkeltrepresentanter om denne saken. Videre hadde jeg en muntlig redegjørelse for Stortinget 15. mai 2018, som jeg vil komme tilbake til.

Jeg hadde også en skriftlig redegjørelse i statsbudsjettet som nylig er behandlet. Her gjorde jeg rede for situasjonen rundt operatørbyttet 1. juli 2019 og den første tiden etterpå. Etter dette har det dessverre vært nye hendelser som gjør det naturlig å gi en ny redegjørelse for Stortinget.

Det har vært en vanskelig periode. Men det har på en imponerende måte vært mobilisert både personell og ekstra ressurser for å finne løsninger som ivaretar befolkningens trygghet. Jeg vil takke alle som står på når slike ekstraordinære situasjoner oppstår.

Luftambulansetjenesten HF har det overordnede ansvaret for all luftambulansetjeneste i Norge – ambulansfly og ambulanshelikopter. Foretaket eies av de fire regionale helseforetakene, som alle er representert i styret. Styrelederrollen alternerer mellom eierne. Under anskaffelsesprosessen for ambulansfly var det Helse Midt-Norge som hadde styrelederansvaret. Nå er det Helse Sør-Øst som har styreleder og har hatt dette ansvaret i perioden under og etter operatørbyttet.

Luftambulansetjenesten HF følger opp den flyoperative delen gjennom kontrakter med flyselskaper etter anbud. Helt siden det ble opprettet en nasjonal luftambulansetjeneste i 1988, under daværende Harlem Brundtland-regjering, har tjenesten blitt drevet av private operatører. Det var tilfellet også før 1988, da private flyselskap hadde såkalte skysskafferkontrakter med Rikstrykdeverket. Tjenesten har vært ute på anbud med jevne mellomrom – og under skiftende regjeringer. De private flyselskapene leverer fly og helikopter med piloter, redningsmenn og tekniske tjenester. Helsepersonellet som bemanner helikopter og fly, er ansatt i helseforetaket der basene er lokalisert. Og for å være tydelig: Ved den siste anskaffelsen skjedde det ingen endringer i disse ansvarsforholdene. Det var ingen ny konkurranseutsetting i den forstand at det gikk et ansvar over fra offentlig til privat virksomhet. Tidligere operatør av luftambulansetjenestene var det kommersielle selskapet Lufttransport AS, eid av Knut Axel Ugland Holding AS.

Kontrakten med Babcock varer i seks år fra 1. juli 2019, med mulighet for ytterligere forlengelse på opptil fem år fram til 2030. Kontrakten, når den er oppfylt, vil bidra til å heve kvaliteten på tjenesten. Det er nye kortbanefly på alle baser. Disse flyene har bedre og mer moderne navigasjons- og sikkerhetsutstyr samt forbedret rekkevidde i kaldt vær. De nye flyene har en medisinsk

innretning som gir mulighet for mer spesialisert behandling. Kontrakten omfatter også et mellomstort jetfly stasjonert på Gardermoen, som erstattet et propellfly under forrige kontrakt. Jetflyet kan nå Svalbard og Nord-Norge med mye utstyr og flere leger og sykepleiere om bord. Kontrakten forutsetter også en besetning i bakvakt som kan hentes inn ved sykdom og fravær. Dette er nytt og vil gi tjenesten økt tilgjengelighet og bedre beredskap. Men som jeg vil komme tilbake til, har det vært utfordringer med å få på plass denne nye bakvaktordningen, og det har også vært tekniske utfordringer med de nye flyene.

Det var totalt 367 krav i konkurransegrunnlaget, hvorav 272 var obligatoriske krav. Tilbudene ble rangert etter de resterende 95 kravene. I vurderingen av tilbudene ble tildelingskriteriene kvalitet og pris vektet med henholdsvis 60 pst. og 40 pst. Alle tilbudene scoret høyt på kvalitet. Lufttransport AS' tilbud ble vurdert å ha den høyeste kvaliteten, og scoret derfor 10 av 10 på kvalitet, mens Babcocks vinnende tilbud scoret 9,51 av 10. Det som ble utslagsgivende, var at Lufttransport AS lå betydelig høyere i pris: De leverte et tilbud som kostet 147 mill. kr mer årlig enn den daværende kontrakten, mens Babcock leverte et tilbud som kostet 100 mill. kr mer enn den daværende kontrakten.

Fra 1. juli 2019 har dermed de regionale helseforetakenes utgifter til flyambulansetjenesten økt fra ca. 400 til 500 mill. kr i året. Dette inkluderer ikke utgiftene knyttet til medisinsk bemanning med flysykepleiere og -leger.

Kontrakten med Babcock ble signert sommeren 2017, med ikrafttredelse 1. juli 2019. Daværende operatør Lufttransport AS hadde dermed ansvaret for tjenesten til og med 30. juni 2019. De to årene fra kontrakt-signering til operatørbytte skulle brukes til å sikre en god overgang mellom gammel og ny operatør.

Våren 2018 var det forhandlinger mellom Norsk Flygerforbund og Babcock om tariffavtale for pilotene. Norsk Flygerforbund ønsket i utgangspunktet en virksomhetsoverdragelse, der alle pilotene kunne bli ansatt i det nye selskapet på samme vilkår som de hadde i Lufttransport AS. Partene kom imidlertid ikke til enighet om ny tariffavtale, og forhandlingene brøt sammen fredag 27. april 2018. Natt til 28. april sto alle ambulansflyene på bakken etter at en rekke av pilotene meldte seg «ufit for flight». I tiden etter dette var det i perioder redusert ambulansflyberedskap, særlig i Finnmark.

En rekke tiltak ble iverksatt, bl.a. to bemannede helikoptre fra Forsvaret i Finnmark, innleie av et ekstra fly fra framtidig leverandør Babcock og daglig rapportering. Bemanningen på AMK-sentralen og flykoordineringssentralen i Tromsø ble styrket. Det ble også satt inn tiltak for å styrke den akuttmedisinske beredskapen lo-

kalt og for å styrke den øvrige ambulansetjenesten. Det ble anmodet om at alternative ambulanseressurser skulle benyttes når det var forsvarlig og mulig. Disponeringen av de tilgjengelige luftambulanseressursene ble vurdert løpende, i tråd med praksis som er etablert når det i perioder er svekket beredskap, f.eks. når dårlig vær gjør det vanskelig å fly.

Allerede svært kort tid etter hendelsene 28. april engasjerte flere stortingsrepresentanter og partier seg i både beredskapssituasjonen og striden rundt forhandlingene. 9. mai 2018 sendte Babcock et nytt tilbud til Norsk Flygerforbund, der samtlige flygere i Lufttransport AS fikk tilbud om jobb i selskapet, som et ledd i å få i gang forhandlingene igjen.

Den 9. mai ble Rødts representantforslag om å annullere kontrakten med Babcock lagt fram. Jeg holdt min redegjørelse om saken i Stortinget 15. mai 2018. Forhandlingene mellom partene ble gjenopptatt 28. mai. De ble enige om å ha en pause i forhandlingene fram til 15. juni.

Den 7. juni 2018 fattet Stortinget følgende anmodningsvedtak:

«Stortinget ber regjeringen sikre at erfaring og kompetanse i dagens luftambulansetjeneste videreføres, enten gjennom forhandlinger med operatør, gjennom ny anbudsrunde med krav om virksomhetsoverdragelse etter arbeidsmiljølovens bestemmelser eller på annen egnet måte.»

Norsk Flygerforbund og NHO Luftfart, som forhandlet på vegne av Babcock, gjenopptok forhandlingene etter at sakene hadde blitt behandlet i Stortinget. 20. juni 2018 ble det enighet om en tariffavtale. Alle ambulansflypilotene som jobbet hos daværende operatør Lufttransport AS, ble tilbudt jobb i Babcock. Avtalen sikret at pilotene fikk beholde sine stillinger som kaptein eller styrmann og arbeidssted ved samme base som de hadde hatt hos Lufttransport AS. Lønn og betingelser var det også enighet om. Denne avtalen bidro til at Lufttransport AS bedret sin leveranseevne i det siste året av deres kontrakt.

Når det gjelder flyteknikere og teknisk vedlikehold av ambulansflyene, kom ikke Babcock og LT Tech AS til enighet om kjøp av vedlikeholdstjenester for de nye ambulansflyene. LT Tech AS var selskapet som solgte vedlikeholdstjenester til, og som også var eid av, Lufttransport AS. Årsaken til at partene ikke ble enige, var ifølge Babcock at tilbudet fra LT Tech ville ligge flere titalls millioner kroner over andre aktører i markedet i kontraktperioden.

Det er vanlig både i norsk og internasjonal luftfart at flyselskapene kjøper flyvedlikehold eksternt. Babcock ønsket primært å kjøpe tjenester fra LT Tech. Da dette ikke førte fram, inviterte Babcock teknikerforeningen til

LT Tech til forhandlinger for å kunne tilby teknikerne ansettelse i deres selskap. Dette takket foreningen nei til. Babcock inngikk en intensjonsavtale i mars 2019 med Air Service Eggemoen om daglig vedlikehold av ambulansflyene i en midlertidig periode. Babcock har i dag egne ansatte teknikere på basene og arbeider med å etablere en egen teknisk organisasjon og hangar for tungt vedlikehold i Tromsø.

Fra og med sommeren 2018 og fram til operatørbyttet 1. juli 2019 var beredskapen i flyambulansetjenesten stabil.

Operatørbyttet i ambulansflytjenesten ble gjennomført 1. juli 2019. Babcock overtok da flybasene og den flyoperative driften, og med det beredskapsansvaret for ambulansflytjenesten. Med operatørbyttet ble alle ambulansflyene skiftet ut med nye og mer moderne fly, og ett av propellflyene på Gardermoen ble erstattet av et jetfly. 91 av pilotene i Lufttransport AS byttet arbeidsgiver til Babcock og sikret med det en videreføring av viktig operativ kompetanse.

En overgang til nye kontrakter og ny operatør vil alltid være krevende i luftambulansetjenesten. I 2009, forrige gang man hadde overgang til ny kontrakt, gikk det bortimot ett år ut i kontraktsperioden før Lufttransport AS hadde de nye flyene klare til bruk – dette til tross for at selskapet selv drev tjenesten fram til oppstart av ny kontrakt. Beredskapen dette året var på 90,83 pst., altså på det nivået vi har sett høsten 2019. Den gang hadde Lufttransport AS riktignok fortsatt de gamle flyene tilgjengelig og kunne bruke disse i tjenesten til de nye flyene var klare. Babcock har på sin side tilgang til flere fly fra sin internasjonale virksomhet, som også har vært brukt.

Luftambulansetjenesten HF var klar over at det kunne oppstå utfordringer knyttet til overgang til ny kontrakt og ikke minst til ny operatør. Det ble derfor gjort grundige forberedelser, og det ble laget en plan med en rekke tiltak som kunne settes i verk for å ivareta nødvendig beredskap i en overgangsfase. Dette arbeidet ble gjort sammen med de aktuelle kliniske miljøene, bl.a. ved Universitetssykehuset Nord-Norge, og med operatør Babcock. Lufttransport AS hadde i sin avtale en plikt til å tilrettelegge sin avslutning av tjenesten på en slik måte at beredskapen ikke ble forringet i avslutningsperioden, og slik at en eventuell ny operatør ikke ble forhindret fra å oppfylle sine forpliktelser.

Luftambulansetjenesten HF og Babcock ønsket i utgangspunktet å få til en gradvis overgang mellom operatørene, ved at ny operatør skulle overta én og én base i tiden før 1. juli 2019. Hensikten var å gjøre prosessen så smidig som mulig og å redusere risiko knyttet til overgangen. Dette lot seg imidlertid ikke gjøre i samarbeidet mellom gammel og ny operatør. Dette gjorde overgang-

en problematisk. Luftambulansetjenesten HF har i en evaluering pekt på nettopp dette som et viktig forbedringspunkt til en eventuelt senere anskaffelse.

Før pilotene kunne gå inn i ordinær tjeneste for Babcock, måtte alle gjennom en opplæring og «utsjekk» med instruktør for den nye flymodellen de skulle ta i bruk. Lufttransport AS så seg imidlertid ikke i stand til å frigi piloter for trening i nødvendig grad. Dette bidro til at Babcock ikke fikk gitt alle sine nyansatte piloter den treningen de skulle ha før oppstarten 1. juli 2019. Babcock satte derfor inn et ekstra ambulansfly med egen besetning våren 2019, hvor de overtok ansvar for beredskapen på ulike baser, slik at piloter som var satt opp på vakt, kunne sendes på trening. Pilotenes fagforening sendte dessuten en bekymringsmelding til Luftfartstilsynet om mangler i Babcocks treningsopplegg og stanset treningen i to uker. Luftfartstilsynet støttet imidlertid ikke fagforeningens bekymring.

Treningen fortsatte med noen forandringer for å møte pilotenes bekymring, men viktige uker gikk tapt i denne tidskritiske fasen av prosjektet. 1. juli 2019 var kun 30 piloter trent, altså under en tredel. Omfattende trening måtte derfor foregå den første tiden etter operatørbyttet. Denne treningen ble gjennomført ved hvert vaktbytte de første par ukene. Dette medførte at ambulansfly i perioder ikke var i beredskap. Det var derfor behov for å sette inn kompensierende tiltak for å opprettholde tilfredsstillende beredskapsnivå på tjenesten.

For å sikre beredskap og tilstrekkelig kapasitet i juli satte Babcock inn et norsk reservefly med mannskap, et jetfly med svensk mannskap og et propellfly med svensk mannskap samt ekstra piloter. Sykepleierne hadde norsk autorisasjon. I oppstarten stilte selskapet også med to teknikere på hver base og utvidet teknisk støtte ved hovedkontoret i Tromsø. Pilotene som skulle fly det nye jetflyet, var ferdig trent da operatørbyttet fant sted. Dette flyet ble derfor satt inn på heldøgns beredskap allerede dagen før overtakelsen. Som en ekstra forsterkning leide Luftambulansetjenesten HF inn to jetfly med mannskap fra andre flyselskap i Norge og Danmark. I tillegg ble bemanningen ved Flykoordineringsentralen og AMK-sentralen i Tromsø styrket. Gjennom hele oppstartsfasen ble det gjennomført daglige statusmøter med sykehusene i Nord-Norge og de to medisinske koordinerende punktene for ambulansflytjenesten i Sør-Norge.

Luftambulansetjenesten HF hadde i tillegg en beredskap og en tiltaksplan der flere luftambulanseressurser kunne settes inn på kort varsel dersom det skulle oppstå et uventet behov eller situasjon.

Beredskapstallene for juli viste at Babcocks leveranse med egne, ordinære fly var på 69,86 pst. Sammen med

ekstratiltakene som ble satt inn, var beredskapen på 96,6 pst.

Hovedårsaken til problemene med beredskapen den første tiden var, foruten forsinket opplæring av pilotene, tekniske utfordringer. I de første månedene etter operatørbyttet dukket det opp et teknisk problem knyttet til de nye flyenes navigasjonssystemer. Denne feilen medførte alene at man mistet om lag 600 timer ambulansflyberedskap i perioden august til oktober 2019. Feilen ble etter hvert løst sammen med produsenten.

Verken Luftambulansetjenesten HF eller jeg var fornøyd med det beredskapsnivået som Babcock leverte, og det var heller ikke i tråd med den kontrakten som var inngått med selskapet. Jeg hadde fulgt tett med på tjenesten hele veien og besøkte flyambulansbasen i Tromsø 27. august. Her møtte jeg bl.a. helsepersonell som formidlet bekymringer knyttet til enkelte tekniske utfordringer med flyene. På møtet opplyste Luftambulansetjenesten HF at dette var forhold som det allerede var tatt tak i, og at det ble jobbet sammen med leverandør av flyene med løsninger.

Beredskapstallene for Babcocks ordinære ambulansfly i august og september var på i overkant av 90 pst. og dermed ennå ikke på et høyt nok nivå. Den 3. oktober ba jeg derfor om en daglig rapportering fra Luftambulansetjenesten HF om beredskapssituasjonen. Her rapporteres det på beredskapen siste døgn og eventuelle forventede utmeldinger fra tjenesten det neste døgnet. Dette er en rapportering som også er gjort tilgjengelig for alle på Luftambulansetjenesten HF's hjemmesider.

I starten av oktober var det likevel klare forventninger om at beredskapssituasjonen var i bedring. Den tekniske feilen med navigasjonssystemet var funnet og løst og opplæringen av alle pilotene ferdig. Det ble derfor kommunisert både til Stortinget og i media at vi forventet en klar bedring i løpet av oktober.

Utover i oktober ble det tydelig at mangelen på piloter vedvarte.

I sitt tilbud har Babcock forpliktet seg til å etablere en ordning med fire piloter på bakvakt 24 timer i døgnet, tilgjengelig for å kunne gå inn i vakter ved alle landets baser 365 dager i året. Pilotene skal kunne aktiveres innen 60 minutter og kunne nå enhver base innen 4 timer.

Ordningen har ikke fungert etter hensikten. Babcock ga som nevnt alle pilotene i Lufttransport AS tilbud om fortsatt jobb i ambulansflytjenesten. I de nye arbeidsavtalene fikk de fleste pilotene beholde arbeidssted med fast base. På Gardermoen ble et propellfly byttet med et jetfly i den nye kontrakten. Jetflyet krever en annen kompetanse hos pilotene, og det var derfor satt opp med et nytt mannskap ved oppstart. Dette førte til at en for stor andel av kortbanepilotene kontraktsmes-

sig var knyttet til basen på Gardermoen. Det var syv piloter mer enn behovet på Gardermoen, samtidig som basene i Kirkenes, Brønnøysund og Alta manglet syv piloter. En endring i dette krevde framforhandling av en ny tariffavtale mellom Babcock og Luftambulansetjenestens flygerforening. Forhandlingene om ny tariffavtale startet 16. oktober, men ble brutt dagen etter. Parallelt med dette gjennomførte Babcock bl.a. nyrekrutering av piloter.

Babcock opererer like mange fly som tidligere, men med et større antall piloter. De første ukene etter operatørskiftet var preget av de nevnte utfordringene med opplæring og utsjekk på de nye flyene. Etter hvert så man også at det var utfordringer knyttet til å dekke opp vaktplanene på enkelte baser i Nord-Norge. Dette må ses i sammenheng med avtalen operatøren hadde med pilotene om basetilhørighet.

Da beredskapstallene for oktober var klare og viste en beredskap innenfor operatørens ansvar på litt over 90 pst., innkalte jeg Luftambulansetjenesten HF og Helse Nord til et møte i departementet 4. november. På møtet kom det bl.a. fram at partene ikke hadde kommet til enighet om ny tariffavtale. Dette var alvorlig, spesielt med tanke på at vi gikk vinteren i møte med mer krevende vær og forhold i Nord-Norge. Behovet for ekstra tiltak var tydelig.

Den 6. november anmodet Helsedirektoratet om helikopterbistand fra Forsvaret. Den 11. november satte Babcock inn et ekstra ambulansfly fra Sverige i Finnmark med eget mannskap på hverdagene. Den 17. november var Forsvarets helikopter på plass i Kirkenes for å bedre beredskapen.

Den 7. november ble forhandlingene mellom partene gjenopptatt, og 8. november ble det kjent at det hadde blitt forhandlet fram en ny tariffavtale mellom Babcock og Luftambulansetjenestens flygerforening, under forutsetning av godkjenning i en uravstemning. Avtalen ble godkjent av pilotene i en uravstemning 22. november, med iverksettelse 1. desember. Med den nye avtalen har man fått en løsning for bedre disponering av pilotene mellom Østlandet og Nord-Norge, samt blitt enige om endringer som vil sørge for at stand by-pilotene raskere kan komme seg til baser hvor det er sykdom eller andre forfall.

Beredskapstallene for november viste en bedring. Babcock leverte 91,6 pst. på landsbasis med sine ordinære ambulansfly. Totalt – medregnet Forsvarets helikopter i Kirkenes – ble den leverte beredskapen for hele måneden 96,9 pst. Hvis man kun ser på Troms og Finnmark, ble det i siste halvdel av november levert en beredskap langt over 100 pst., medregnet ekstratiltakene. Beredskapen var med andre ord klart høyere enn normalt.

I begynnelsen av desember møtte vi en ny teknisk utfordring som var dramatisk for beredskapen. Fredag 6. desember valgte Babcock av hensyn til flysikkerheten å sette fem av sine fly på bakken, hvorav fire av flyene hadde samme problem. Dette var et teknisk problem som pilotene hadde opplevd flere ganger, og som vi senere har forstått at oppsto første gang i slutten av august. Dette handlet om samspillet mellom motor og propell, og som medførte korte vridninger av flyet under innflygning. Det første flyet som opplevde dette problemet, ble tilbakeført til drift på vanlig måte etter inspeksjon og sjekk. Det er ikke uvanlig at det oppstår tekniske uregelmessigheter på fly, og Babcock har en organisasjon som er godkjent for å håndtere den type hendelser.

I slutten av oktober oppsto samme feil på samme fly igjen. Da ble flyfabrikant og motorfabrikant involvert i arbeidet med feilsøking. Melding ble sendt til Luftambulansetjenesten HF om at flyet ble utmeldt i henhold til gjeldende rutiner.

Fra slutten av oktober til slutten av november ble det rapportert om flere nye hendelser. Det ble gjennomført nye korrigerende tiltak etter anbefaling fra flyfabrikant etter hver hendelse. Det ble også gjennomført testflygninger uten at hendelsen gjentok seg. Babcocks beslutning om å sette de fire flyene som hadde opplevd uregelmessigheten på bakken 6. desember, kom etter at de erfarte at de anbefalte korrigerende tiltakene ikke hadde gitt ønsket effekt.

Det ble samtidig besluttet at sikkerhetsmarginene på de øvrige flyene skulle høynes, noe som innebar at de fikk strengere restriksjoner for hvilket vær de kunne fly i. Babcock varslet Luftambulansetjenesten HF samme kveld om den ekstraordinære situasjonen som hadde oppstått. Beslutningen satte alle i en vanskelig situasjon, men sikkerheten for mannskapet og passasjerene på flyene skal alltid komme først, uavhengig av om operatøren er offentlig eller privat. Og la meg tilføye: Dette kunne ha skjedd uansett om operatøren er offentlig eller privat.

I forbindelse med debatten om saken i Stortinget 9. desember ble det stilt spørsmål ved når jeg ble kjent med de problemene som førte til at de aktuelle flyene ble satt på bakken. Jeg hadde som kjent et møte med Luftambulansetjenesten HF 4. november 2019. I dette møtet orienterte de bl.a. om ulike tekniske problemer og status for tjenesten. Det aktuelle problemet ble da nevnt kort som noe som allerede hadde blitt håndtert.

Da flyene ble satt på bakken 6. desember, ble beredskapsnivået umiddelbart redusert, og ekstra tiltak ble iverksatt. Før hendelsen oppsto, var det som tidligere orientert om allerede satt inn ekstra ressurser fra Babcock og fra Forsvaret. Babcock stilte raskt ytterligere ressurser til rådighet, og helseregionene og Luftambulansetjenesten HF mobiliserte flyressurser fra kommersielle selskap. JoinJet var på plass med en jet i Norge med oppdrag og beredskap fra 10. desember, og AMS/Airwing med en jet i beredskap fra 12. desember.

Mitt inntrykk etter dette var at tjenesten relativt raskt klarte å få opp beredskapsnivået tilstrekkelig til å kunne gi et tilfredsstillende tjenestetilbud til befolkningen. Det ble imidlertid etterspurt en løsning der man skulle ta i bruk tidligere operatørs gamle fly som står i Tromsø. Den forrige operatøren Lufttransport AS hadde fire av sine gamle fly stående i Tromsø. Administrerende direktør Frank Wilhelmsen sa bl.a. til NRK at disse ville kunne være «i luften i løpet av dager».

Luftfartstilsynet uttalte seg tidlig og svært klart i denne saken og mente at det ville ta måneder før Lufttransport AS sine gamle fly kunne tas i bruk. Det er viktig å understreke at det nettopp er Luftfartstilsynet som godkjenner og gir klarsignal for bruk av fly. Tilsynets standpunkt stemte med det Luftambulansetjenesten HF hadde sagt om tidsaspektet i denne saken. Luftambulansetjenesten HF konsentrerte seg derfor om de tiltakene som ville gi umiddelbar effekt.

Den 10. og 11. desember besøkte jeg bl.a. kommunene i Finnmark og det akuttmedisinske miljøet i Tromsø, og fikk høre deres opplevelser og behov for ekstra tiltak.

Den 12. desember ble det kjent at den tekniske feilen som førte til at de fire flyene ble satt på bakken, var løst. Flyene ble deretter gradvis satt ut i tjeneste igjen, uten værrestriksjoner.

Etter en periode der det hadde blitt en klar forbedring i beredskapen, var hendelsen som oppsto 6. desember, et stort tilbakeslag. Jeg har stor forståelse for at dette virkelig skapte uro og svekket tilliten til flyambulansetjenesten i befolkningen og blant helsepersonell. Hvis en slik hendelse hadde skjedd i en situasjon der man over lang tid hadde hatt normal drift i flyambulansetjenesten, tror jeg vi ville opplevd dette annerledes enn det vi gjorde i en situasjon der man i over halvannet år hadde opplevd flere problemer og måtte forholde seg til en lang rekke kompenserende tiltak. Jeg vil understreke at dette ikke er en optimal situasjon. Selv om beredskapen målt i prosent stort sett har vært god, vil de mange ulike ekstratiltakene bidra til en større kompleksitet for både helsepersonell, flykoordineringssentral og AMK. De må forholde seg til ulike ressurser, som f.eks. Forsvarets helikopter, kommersielle jettfly og fly som ikke kan lande på kortbanenettet. Dette er krevende.

På bakgrunn av situasjonen, og møtene i Finnmark og Troms, hadde jeg den 18. desember en pressekonferanse hvor jeg presenterte følgende tiltak for å sikre og øke beredskapen i luftambulansetjenesten i Nord-Norge:

- Babcock stiller med et ekstra dagfly Beech B250 i Finnmark, stasjonert i Alta. Det blir gradvis operativt på kortbane etter hvert som pilotene blir trent. Flyet inngår i beredskapen fram til påske.
- Forsvarets helikopter i Kirkenes blir forlenget til 15. januar. Parallelt med dette jobbes det med å få på plass et helikopter for helseberedskap som kan være i Kirkenes gjennom vinteren. Basert på erfaringene fra dette skal Helse Nord vurdere behov for et permanent ordinært ambulanshelikopter i Kirkenes.
- Et ekstra jetfly blir videreført fram til 5. januar, med mulig unntak for 24.–25. desember.
- Helseregionene får i oppdrag å plassere et ekstra jetfly i Tromsø gjennom vinteren for å avlaste kortbaneflyene i beredskap.
- Under et møte med flysykepleierne i Tromsø kom det fram at kommunikasjonsløsningen i ambulansflyene gjør at sykepleierne ikke hører dialogen mellom pilotene og bakken. Dette kunne de med tidligere operatør. Det gjør sykepleierne forberedt hvis det skjer endringer i flygningen. Dette var ikke en del av anbudet for ny operatør og er derfor ikke installert i Babcocks fly. Luftambulansetjenesten HF bestiller nå en løsning som ivaretar dette behovet.
- Helse Nord vil gjøre en ny vurdering av intensivtilbudet ved Finnmarksykehuset Klinikk Kirkenes for å sikre at klinikken har ressurser og kompetanse til å behandle respiratorpasienter som ikke kan sendes videre. Det er grunn til å tro at beslutningen fra 2008 om at sykehuset nedjusteres til nivå 1-sykehus, ikke blir gjennomført.
- Luftambulansetjenesten HF vil etablere opsjonsavtaler som sikrer enda raskere tilgang på nødvendige flyressurser fra Norden hvis en lignende hendelse som den vi opplevde første helgen i desember, gjen- tar seg.

I forbindelse med pressekonferansen kunne jeg også informere om at Helsetilsynet vil føre tilsyn med om befolkningen har fått og får tilgang til forsvarlige luftambulansetjenester i Nord-Norge. Dette er viktig for alle parter i denne saken, slik at man får et felles objektive bilde av situasjonen.

Jeg opplever at tiltakene som ble lagt fram i pressekonferansen 18. desember, ble tatt godt imot både av befolkningen og helsepersonell i Nord-Norge.

Jeg mener dette fortsatt er viktige tiltak, både for å sikre liv og helse og også for at tjenesten skal gjenopprette tilliten hos befolkningen, som forståelig nok har blitt svekket.

Dessverre oppsto det igjen en hendelse i julen som opplevdes som et tilbakeslag. Andre juledag, 26. desember, fikk man et sykdomsutbrudd ved to flyambulanserbaser i Finnmark – i Kirkenes og i Alta. Det ble umiddel-

bart forsøkt å finne erstattere for pilotene som var syke, men det viste seg vanskelig. Det var mange piloter som måtte erstattes samtidig, og man var i tillegg avhengig av at det gikk rutefly fram til basene. Tilgangen til rutefly i julehøytiden er som kjent betydelig begrenset.

Både Babcock og Luftambulansetjenesten HF har planer for situasjoner med beredskapssvikt. Babcock satte inn to svenske fly – ett samme dag og ytterligere ett dagen etter. Forsvarets helikopter i Kirkenes var allerede på plass. Kortbaneflyene i Tromsø og Bodø ble skjernet for nødvendige oppdrag i Nord-Norge, og da spesielt Finnmark. Den 27. desember var beredskapen igjen normalisert, og det var operative fly på alle baser.

Beredskapen i desember for Babcocks ordinære ambulansfly ble på 90,3 pst. Med ekstratiltakene som ble satt inn, altså Babcocks egne ekstraressurser, flyene som ble leid inn av Luftambulansetjenesten HF og Forsvarets helikopter, ble samlet beredskap for desember på 110,7 pst. Det betyr at det i enkelte perioder av desember har vært en høyere kapasitet enn det som var planlagt. Dette tallet får likevel ikke fram at det i starten av de to utfordrende periodene med propellproblemer og sykdom var lav beredskap i tiden før ekstraressursene ble mobilisert.

Hvorvidt en annen operatør ville kunne håndtert en slik plutselig beredskapssvikt på en bedre måte, vil selvfølgelig bare være spekulasjoner. Det vi imidlertid kan konstatere, er at vi 26. desember igjen så fordelene med at nåværende operatør er del av en stor internasjonal virksomhet som raskt kan sette inn ressurser fra andre land.

Tiltakene jeg presenterte 18. desember, er blitt fulgt opp. Den 3. januar i år ble det avholdt et felles foretaks- møte der de fire helseregionene fikk flere konkrete oppdrag i forlengelsen av pressekonferansen 18. desember. Den 9. januar ble det kjent at Luftambulansetjenesten HF har inngått avtaler med danske JoinJet og norske AMS/Airwing om å levere jetflyberedskap fra Tromsø fram til 5. april i år. Ambulansflyberedskapen for Svalbard og Nord-Norge er dermed styrket fram til påske.

Regjeringen har besluttet å videreføre bistanden fra Forsvaret med helikopter i Kirkenes fram til 15. april, hvis de regionale helseforetakene ikke finner en løsning med et sivilt helikopter før det. Dette bistandsoppdraget kommer i tillegg til militære oppgaver og andre bistandsoppdrag pålagt Forsvarets Bell 412-miljø, henholdsvis ett helikopter på beredskap for bistand til politiet fra Bardufoss og to helikoptre på beredskap for kontraterror-bistand til politiet fra Rygge.

En forlengelse av Forsvarets bistand vil medføre at det må gjøres noen omprioriteringer av oppgaver som er tildelt Luftforsvaret. En konsekvens vil være at fordelingen av Bell 412-helikopter mellom Bardufoss og Ryg-

ge for å styrke Forsvarets evne til spesialoperasjoner, slik Stortinget har besluttet, ikke kan fullføres før bistanden til Helse Nord og politiet i Nord-Norge avsluttes. Med så høy prioritering av beredskap på bekostning av trening og øving vil det også være en risiko for at det kan oppstå en mangel på operative Bell 412-piloter. Dette innebærer igjen en risiko for at Forsvaret i perioder ikke vil kunne være i stand til å opprettholde all pålagt beredskap med Bell 412 til bistand for politiet.

Beredskap handler om å være beredt på det uforutsette. Det kan være en økt risiko for at helikopterbistanden fra Forsvaret til politiet ikke kan opprettholdes på én time. Samtidig har det vært et lavt antall oppdrag de siste årene, og risikoen vurderes derfor som akseptabel. Politiet har etablert en egen avtale om sivilt innleid helikopterkapasitet som sikrer politiets beredskapsbehov i Nord-Norge fra 1. mai 2020.

Regjeringen har kommet til at dette er en riktig disponering. Jeg vil understreke at vi har gitt de regionale helseforetakene i oppdrag å arbeide med å finne en sivil løsning som kan erstatte Forsvarets bistand så raskt som mulig. De potensielle negative konsekvensene disponeringen av Forsvarets helikopter til helseformål i Øst-Finnmark har for Forsvaret og politiet, viser betydningen av at helseforetakene gjør alt de kan for å finne en annen løsning – dette også før 15. april. Lykkes de ikke med det, mener regjeringen at hensynet til liv og helse gjør det riktig at Forsvarets helikopter brukes til dette formålet.

Jeg ser at noen nå tar til orde for at en ikke skal erstatte Forsvarets helikopter selv om dette er mulig, og jeg forstår et slikt standpunkt hvis en ser det ensidig fra helsetjenestens side. Men jeg mener vi også må ta hensyn til Forsvaret og politiets behov. Derfor er det viktig at vi gjør det vi kan for å finne en annen løsning, samtidig som befolkningen og helsetjenesten i Finnmark skal være trygge på at det er disponert helikopter i Kirkenes fram til 15. april, enten fra Forsvaret eller en forsvarlig sivil løsning.

Avslutningsvis vil jeg kommentere noen enkelttema som har vært oppe i denne saken:

Det første er de økonomiske sidene ved de ekstratiltakene som er satt inn underveis, og eventuell økonomisk avkorting overfor Babcock. Vi er fortsatt i en situasjon hvor det er satt inn ekstratiltak, og det foreligger derfor ingen endelig økonomisk oversikt. Det er ingen avklaring av de økonomiske sidene ved Babcocks manglende oppfyllelse av kontrakten, og vi vet ikke prislappen på de tiltakene jeg har bedt helseregionene arbeide med å få på plass. Det som er avgjørende for meg nå, er rett og slett å styrke og sikre befolkningens flyambulansetilbud og gjenopprette tilliten til tjenesten. De økonomiske sidene kommer i andre rekke, og den endelige

summen vil avhenge av flere forhold. Blant annet vil tilbudene fra operatørene som ønsker å levere tjenester, og eventuelt oppgjør for manglende levert beredskap fra Babcock påvirke totalsummen.

Jeg vil understreke at det ikke er sykehusene i Nord-Norge som betaler for de ekstra tiltakene. Merkostnadene skal i utgangspunktet fordeles mellom de regionale helseforetakene etter eierandel. Eierandelen er fordelt på følgende vis: Helse Sør-Øst eier 40 pst., og de øvrige helseregionene, herunder Helse Nord, eier 20 pst. hver. Fra regjeringens side har vi i tillegg sagt at vi vil se nærmere på finansieringen av tiltakene i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett.

Et annet forhold som mange i denne salen har vært opptatt av, er oppfølgingen av de anmodningsvedtakene som har kommet i forbindelse med denne saken. Alle som ble vedtatt 7. juni 2018, har blitt fulgt opp. Jeg vil likevel kommentere noen av dem.

Det er nedsatt en ekspertgruppe i tråd med Stortingets vedtak om å utrede offentlig/ideell drift av luftambulansetjenesten. Ekspertgruppen er allerede godt i gang med sitt arbeid og har møtt mange av de aktuelle aktørene i denne saken. Deres mandat er bl.a. å se på flere modeller for operativ drift av luftambulansetjenesten, som dagens modell med anbud, modell med offentlig drift og modell med drift av ideelle aktører. Andre modeller kan også vurderes. Fordeler, ulemper og risiko ved de ulike modellene skal beskrives, men de står fritt med hensyn til å tilrå en modell. Utredningen skal være ferdig innen utgangen av 2020. Flere i denne salen har ment at ekspertgruppens mandat burde være smalere, at man utelukkende skulle utrede offentlig drift. Dette vil etter min oppfatning være uklokt og heller ikke være i tråd med utredningsinstruksen. Formålet med utredningsinstruksen er å legge et godt grunnlag for beslutninger om statlige tiltak, og da er et sentralt krav å vurdere det såkalte nullalternativet – i vår sammenheng altså dagens modell med et anbud.

Et annet oppdrag som ligger i mandatet til ekspertgruppen, er at de skal gjennomgå erfaringene med operatørbyttet og beskrive utfordringene med dagens organisering. Dette er også relevant med tanke på Stortingets vedtak om å evaluere anbudsprosessen og bruke erfaringene i den videre prosessen. Jeg ga et nytt oppdrag om evaluering av anbudsprosessen til helseregionene i et foretaksmøte i går. Jeg la her vekt på at det i arbeidet skal drøftes i hvilken grad de problemene som har oppstått i tjenesten, kan knyttes til anskaffelsesprosessen. Evalueringer som allerede er gjennomført av tjenesten selv, skal være nyttig bakgrunnsmateriale. Fristen for evalueringen er satt til 15. september i år.

I Stortingets anmodningsvedtak nr. 1011 fra 15. juni 2018 heter det:

«Stortinget ber regjeringen sikre forsvarlig drift og vedlikehold av luftambulansene ved den enkelte base.»

Her uttalte komiteen følgende i forbindelse med behandlingen av siste statsbudsjett:

«Komiteen mener dagens situasjon i luftambulansetjenesten tilsier at vedtaket ikke er fulgt opp, da det jevnlig meldes om at beredskapen er svekket og at baser er midlertidig ute av drift. I Luftambulansetjenesten HF's brev til Finnmark legeförening datert 8. oktober 2019 står det at Babcock Scandinavian AirAmbulance AS (Babcock) for august og september har levert ca. 90 pst. beredskap med de ordinære flyene. Til sammenligning var tilgjengeligheten av ambulansfly i snitt 93,55 pst. for hele 2018 og 95,97 pst. første halvår 2019.»

Denne redegjørelsen viser at dette er et vedtak jeg følger opp, og jeg slipper ikke taket før vi får en stabil drift med et tilfredsstillende beredskapsnivå.

Heidi Greni hadde her overtatt presidentplansen.

Presidenten: Presidenten vil nå, i henhold til Stortingets forretningsorden § 45, åpne for en kort kommentarrunde, begrenset til ett innlegg på inntil 5 minutter fra hver partigruppe og et avsluttende innlegg fra statsråden.

Ingvild Kjerkol (A) [12:01:58]: Nok en gang må helseministeren komme til Stortinget for å redegjøre for krisen i luftambulansen. Denne vinteren var beredskapen så svekket at Helse Nord valgte å sette krisestab. Vi har lenge visst om personellproblemene knyttet til overgangen til nytt selskap og manglende opplæring av nye piloter. Det har dermed vært klart at selskapet ikke er i stand til å levere fullt ut før nærmere sommeren 2020. På toppen av dette kom de tekniske problemene med nye fly i november.

Den medisinske beredskapen i nord må nå sikres gjennom alle tilgjengelige ressurser. Vinteren er hard i Nord-Norge, og folks trygghet må komme først. Anbudsregimet gir stor usikkerhet hver gang man bytter operatør, det er godt kjent og solid dokumentert i tidligere utredninger. Det er helseministerens ansvar å sikre tjenesten og gi rammer som trykker fagfolkene som møter pasientene lokalt. Her har helseministeren og regjeringen sviktet.

Rask tilgang til akuttmedisin skal fungere uavhengig av om man befinner seg i Bergen eller i Berlevåg. I Finnmark, hvor man har opptil sju timers kjøring til nærmeste akuttmottak, er vi spesielt avhengig av luftambulansen. Tryggheten i nord settes på spill når sykehuset

på vinger – for det er det luftambulansen er – ikke er i full beredskap.

Fem måneder med svekket beredskap etter at ny operatør ble gitt tillit til å forvalte denne tjenesten, er faktisk en fallitterklæring for regjeringen. Når det har stormet som aller verst, har helseministeren hatt forståelse for bekymringen, og Erna Solberg sa faktisk i trontaledebatten i høst:

«Det er altså bedre beredskap i luftambulansetjenesten nå enn det var tidligere, fordi vi har styrket luftambulansen.»

Det er helt motsatt av den realiteten som fagfolk på bakken formidler: mangel på piloter, fly som ikke kan tas i bruk på grunn av teknisk svikt. Alle som har engasjert seg i denne saken – helsepersonell, piloter og Stortinget – har ropt et kraftig varsko uten å bli hørt.

Hvorfor måtte krisen eskalere til et nivå av halvert beredskap? Flyleger har sagt opp, og det har vært alvorlige pasienthistorier før regjeringen nå har våknet. I tillegg sendes nå ekstraregningen for de tiltakene som skulle trykke tjenesten, til sykehusene og pasientene. Vi mener de ekstra kostnadene som nå er veltet over på et allerede for trangt sykehusbudsjett, bør dekkes i form av en tilleggsbevilgning i regjeringens reviderte budsjett. Norske pasienter skal ikke måtte betale for regjeringens dårlige håndtering. Vi i Arbeiderpartiet kommer til å fremme forslag om dette hvis ikke regjeringen gjør det selv.

Arbeiderpartiet er først og fremst opptatt av at alle tilgjengelige ekstraordinære tiltak iverksettes på en trygg og god måte. Når den akutte situasjonen er tilstrekkelig tatt hånd om, bør neste steg være å sørge for at anbudsregimet som ikke fungerer, avvikles på en ryddig måte basert på kunnskap om risiko.

Stortinget krevde i 2018 at det skulle utredes statlig drift av tjenesten, det var et enstemmig vedtak. Gruppen som regjeringen nå har satt ned, jobber, men her har ikke helseministeren latt fagforeninger og helsepersonell komme inn i fellesskapet. Sammensetningen av utvalget preges også av at de som hadde ansvar for denne prosessen, som vi kjenner konsekvensen av, fortsatt skal ha en hånd på rattet. Det er vi fra Arbeiderpartiets side kritisk til. En statlig overtakelse kan anta mange former, og vi trenger en skikkelig utredning og ingen forhastede beslutninger.

Helt til slutt vil jeg be om at helseministerens redegjørelse blir oversendt helse- og omsorgskomiteen for videre behandling. Der ligger det også andre saker om denne tjenesten.

Erlend Larsen (H) [12:06:46]: Det er ingen tvil om at den dårlige regulariteten som har vært siden Lufttransport tapte anbudet våren 2018, har vært en krise for de

pasientene som ikke har fått det akuttmedisinske tilbudet de skal ha. I deler av denne perioden har vi ikke klart å levere den standarden og kvaliteten vi skal levere til våre innbyggere.

Det er en rekke forbedringsområder som må rettes opp neste gang kontrakten skal ut på anbud igjen. Hele anbudsprosessen må evalueres, slik at forbedringspunktene defineres.

Helse- og omsorgsdepartementet, helseforetaket Luftambulansetjenesten og flyselskapet Babcock har alle et stort ansvar for problemene. Samtidig må vi erkjenne at alle tre har satt inn en rekke tiltak for å få til en så god overgang som mulig. De har ikke lyktes fullt ut, slik som vi ønsker og forventer.

Jeg registrerer at opposisjonspartiene vil nasjonalisere driften av Babcocks ambulansefly. Til VG sier Jonas Gahr Støre at staten skal overta luftambulansen dersom han blir statsminister. Dette er dårlig nytt for alle dem som gjør et godt arbeid i Norsk Luftambulans. Jeg antar at opposisjonspartiene også vil nasjonalisere driften til stiftelsen Norsk Luftambulans, for det må være likhet for loven. Det er ikke logisk at staten skal overta ambulansefly, men ikke ambulanshelikoptre. Begge deler er en del av luftambulansetjenesten, som Gahr Støre til VG sier han vil nasjonalisere.

NLA er et godt eksempel på en privat aktør som viser evne til innovasjon og faglig utvikling, som gir et enda bedre ambulansetilbud og prehospitale tjenester enn det som er kravene staten stiller.

Dersom det skulle ende med at staten overtar luftambulansetjenesten, mener jeg det er ulogisk at staten oppretter et eget flyselskap når staten samtidig driver flyvirksomhet gjennom Forsvaret. Det vil åpenbart skape en konflikt innenfor en yrkesgruppe i staten dersom flygere i et statlig flyselskap skal ha høyere og bedre lønns- og arbeidsbetingelser enn flygerne i Forsvaret. Ambulanseflygerne har høyere lønnsnivå og arbeider færre dager enn Forsvarets flygere. I dag er det Forsvaret som opererer helikoptrene til redningstjenesten, som tilhører Justis- og beredskapsdepartementet. Det er like naturlig at Forsvaret opererer den resterende delen av luftambulansetjenesten dersom det skulle bli slik at staten skal overta denne tjenesten.

Statsråden informerte om at det er nedsatt en ekspertgruppe som skal utrede offentlig/ideell drift av luftambulansetjenesten. Jeg vil derfor oppfordre statsråden til å sørge for at ekspertgruppen ser spesielt på dette potensielle konfliktområdet.

Uansett hvilken modell Stortinget vedtar, må det settes av minst to–tre år for å organisere et statlig tilbud. I tillegg bør dagens operatører bli varslet god tid i forveien om at de ikke får videreføre kontraktene sine.

Dette tidsbildet er så langt at dersom den forrige, rød-grønne regjeringen faktisk mente at luftambulansetjenesten skulle vært statlig, måtte de ha satt i gang forberedelsen den gangen de selv satt i regjering.

Vi har høye forventninger til det offentlige, men det er ikke alltid det offentlige leverer den kvaliteten som forventes. Norsk Luftambulans, NLA, vant ambulanskontrakten på helikopter fra Lufttransport. Den overgangen har ikke fått så mye medieomtale, men jeg har lest evalueringen Norsk Luftambulans har skrevet. Der er det et sitat jeg vil dele. Jeg vil dele det fordi dette er en særdeles graverende erfaring NLA hadde med UNN, Universitetssykehuset Nord-Norge. Det er viktig å dele den erfaringen, for vi må gjøre det vi kan for å unngå at dette skjer igjen.

I evalueringsrapporten står det:

Innfasing på nye baser har gått bra. Vi møter dedikerte og positive crew overalt. Vi tillater oss allikevel å påpeke spesielle utfordringer på UNN. Her har vi opplevd en lite imøtekommende og samarbeidsvillig holdning og en aktiv bruk av media som har skapt unødige støy. Dette har vært krevende og har nødvendiggjort tett oppfølging av crewene på vakt. Situasjonen har vært gjenstand for behandling både i selskapets «safety review board» og i styret. Budskapet fra ledelsen har vært «keep calm and carry on», og det ser nå ut som om samarbeidet på vakt utvikler seg positivt. Vi har sett på dette som en betydelig CRM-utfordring og noe som vi håper ingen vil få oppleve igjen.

«En betydelig CRM-utfordring» betyr i klartekst at UNNs virksomhet var en direkte trussel mot flysikkerheten. Jeg håper virkelig at NLA rapporterte avviket inn for Luftfartstilsynet, som har det operative ansvaret for flysikkerheten i Norge. Og jeg håper at UNN har strammet opp sine rutiner, slik at de ikke utøver denne flysikkerhetsrisikoen overfor Babcock. Sitatet viser også hvilket ansvar en rekke ytre miljøer har for flysikkerheten.

Til slutt vil jeg understreke at innbyggerne i Finnmark, Troms, Nordland og andre steder med lange avstander virkelig fortjener en god og robust luftambulansberedskap.

Åshild Bruun-Gundersen (FrP) [12:11:30]: Først vil jeg takke helseministeren for en god og tydelig redegjørelse. Det er ikke til å legge skjul på at den situasjonen en havnet i før jul, har vært krevende, særlig for dem som bor og lever nord i landet vårt.

Jeg har behov for å påpeke at det i denne saken har vært mange ulike aktører som har hatt politisk interesse av at Babcock ikke skal lykkes, og som har gjort nærmest hva de kan for å forhindre nettopp det. Det er synd, ettersom det burde være i alles interesse å sørge for at

tryggheten og beredskapen for våre innbyggere er best mulig.

Våren 2018 var det forhandlinger mellom Norsk Flygerforbund og Babcock om en tariffavtale for pilotene. Norsk Flygerforbund ønsket en virksomhetsoverdragelse der alle pilotene kunne bli ansatt i det nye selskapet på samme vilkår som de hadde i Lufttransport AS. Partene ble ikke enige om en ny tariffavtale, og forhandlingene brøt sammen fredag 27. april 2018. Allerede neste dag sto alle ambulanseflyene på bakken etter at en rekke piloter hadde meldt seg «unfit for flight». I tiden etter det var det perioder med særlig redusert ambulanseflyberedskap i Finnmark. I den situasjonen satte altså Lufttransport AS sikkerheten og tryggheten til innbyggerne i Finnmark i fare. Sånn kan man ikke ha det – det var situasjonen lenge før Babcock overtok kontrakten.

Det har vært utfordringer knyttet til beredskapen over en lengre periode, men jeg er glad for at helseministeren har fulgt tett og godt opp. Som helseministeren presiserer i sin redegjørelse, har regjeringen besluttet å videreføre bistanden fra Forsvaret med helikopter i Kirkenes fram til 15. april. I tillegg er det viktig å understreke at Luftambulansetjenesten HF har inngått avtale med danske JoinJet og norske AMS om å levere jettflyberedskap fra Tromsø fram til 5. april i år. Dette betyr at beredskapen for Nord-Norge og Svalbard er betraktelig styrket.

Det er også nå gitt oppdrag til helseregionen som skal se på muligheten for å ha jettfly stasjonert i Tromsø og et helikopter plassert i Kirkenes gjennom vinteren. Både jettfly og helikopter er allerede på plass. I tillegg til dette skal Helse Nord vurdere behovet for et permanent ambulanshelikopter i Kirkenes.

Fremskrittspartiet mener at de utfordringene vi har sett den siste tiden, er et bevis på at det nettopp er behov for å ha et permanent ambulanshelikopter i Kirkenes, og jeg antar at også Helse Nord mener det samme. Alle disse tiltakene viser at regjeringen har tatt denne problematikken på alvor, og at man har tatt sikkerheten og tryggheten til innbyggerne i Finnmark på alvor. Det har vært viktig for Fremskrittspartiet å få på plass. Det positive i denne situasjonen er at regjeringen nå har styrket beredskapen i Øst-Finnmark.

Fremskrittspartiet har vært tydelige på at denne situasjonen må følges tett, og at tiltak må iverksettes for å sikre trygghet og beredskap for dem som lever og bor i Finnmark. Jeg er glad for at regjeringen har levert på det.

Helt siden det ble opprettet en nasjonal luftambulansetjeneste i 1988, under den daværende Brundtland-regjeringen, har tjenesten blitt levert av private aktører. Staten har ingen erfaring med luftambulansetjeneste, og Fremskrittspartiet ser ingen grunn til å bygge opp et statlig eid selskap for fly og helikoptre. Vi har flere eksempler

på at staten ikke er en garanti for at ting går bra. Vi har sett det i Trondheim, hvor det har vært 26 000 lovbrudd innen eldreomsorgen i offentlig regi. I tillegg har det den siste tiden vært tusenvis av lovbrudd i Oslo, også i offentlig regi. Man kan undre seg på hvordan Jonas Gahr Støre i dagens VG kan være så sikker i sin uttalelse på at alt blir bra bare staten overtar. Hvilken dekning kan man ha for å være så skråsikker på at et statlig eid flyselskap aldri vil oppleve tekniske problemer med flyene eller sykmelding hos de ansatte? Man behøver ikke være medlem i Mensa for å forstå at sykdom og tekniske problemer ikke er noe staten kan styre over.

Kjersti Toppe (Sp) [12:15:34]: Takk for utgreiinga. Ho inneheldt få innrømmingar frå regjeringa om at det burde ha vore handla annleis i saka. Ho synleggjer den enorme risikoen, og at landets helseberedskap har vore sett i fare. Tiltaka som vert omtalte, handlar i det store og heile om reparasjon. Vi får ikkje vita kva ekstrakostnader operatørbyttet har påført det offentlege, og grunngjevinga for det er veldig tynn. Trass gjentatte åtvaringar, eit utal spørsmål, høyringar, tidlegare utgreiingar og representantforslag har regjeringa og helseminister Høie lytta til seg sjølv og sine egne i denne saka.

Etter ein skandaløs anbudsprosess har det gått som det måtte gå. Alle våre åtvaringar har vorte ein realitet. Babcock, selskapet som fekk anbudet, hadde ikkje føresetnadane som trongst for å fylla beredskapsforpliktingane. Det var eit svensk Babcock-selskap som vann anbudet. Det er eit norsk Babcock-selskap som no utfører arbeidet, frå 1. juli 2019. Søknad om overdraging av avtalen til det nye selskapet vart skriftleg godkjend av Luftambulansetenesta HF så seint som 28. juni 2019. Dette selskapet hadde altså verken organisasjon, tilsette eller ambulansefly ved kontraktinngåing. Dette omtalar ikkje helseministeren i si utgreiing.

Da Luftambulansetenesta HF vurderte anbudet frå Babcock, omtalte dei det slik:

«Det vinnende tilbudet er rangert som nr. 4 på kvalitet. Dette skyldes primært at tilbudt beredskap er lavest med færre piloter og færre reservefly enn konkurrerende tilbud. Den prismessige fordelene mer enn oppveier den reduserte kvaliteten.»

Er helseministeren i dag enig i dette, at den prismessige fordelene meir enn veg opp for den reduserte kvaliteten?

Både helseministeren, statsministeren og helseføretaka har i denne saka stått for manglande openheit og villeing av den faktiske situasjonen, som da helseministeren og statsministeren i haust uttalte at beredskapen i luftambulansetenesta aldri hadde vore betre, og da helseministeren i haust uttalte at det ikkje var noka kri-

se i luftambulansetjenesta, det var berre Senterpartiet som skapte uro rundt beredskapen og brukte saka til å skaffa seg ekstra stemmer i valkampen.

Når det frå fagmiljø vert rapportert om 286 uønskete hendingar sidan Babcock overtok ansvaret, får vi høyra frå kommunikasjonsavdelinga at det å måtta køyra med bil i staden for fly, eller det at ein kjem for seint fram, ikkje er alvorleg nok til å verta kalla avvik. Dette bør ein kalla «hendelser som oppstår». Ja vel.

Beredskapskrisa var altså varsla. Regjeringa oversåg Akuttutvalets råd om risiko ved anbod. Dei oversåg råd om å setja krav til verksemdsoverdraging. Regjeringa greip ikkje inn og fekk stoppa saka da svakheiter i anbodsprosessen vart kjende. Kravet til bakvaksordning i kontrakten er ikkje følgt opp. Ein manglar framleis pilotar i samsvar med kontrakt. Senterpartiet meiner Stortinget no må få innsyn i faktagrunnlaget i Babcock sine anbudsforpliktingar, dette for å kunna vurdera kvaliteten av anboda, altså kvalitetsskåren, og framdriftsplanen for leveransen, inkludert den såkalla gapanalysen.

Ekspertutvalet som Høie viser til i utgreiinga, som skal greia ut offentleg drift, er ikkje uavhengig. Der sit det to inhabile personar knytt til Luftambulansetjenesta HF og Sjukehusinnkjøp HF. Partane i arbeidslivet er ikkje med. Både mandat og samansetjing av utvalet må endrast. Og treng vi egentleg å greia ut offentleg drift? Er det ikkje innlysande at denne risikoen tolerer vi ikkje?

Helseregionane har òg fått i oppdrag å evaluera anbodsprosessen, halvtanna år etter at Stortinget vedtok det. Men problemet er at føretaka har fått i oppdrag å evaluera seg sjølve. Senterpartiet meiner at vi må få ei uavhengig granskning. Eit aktuelt alternativ er at Riksrevisjonen på eige initiativ går inn i saka.

Helseminister Høie har i heile denne prosessen hevda at situasjonen ikkje har gått ut over pasientar, sjølv om både Finnmark legeförening, Fylkeslegen i Troms og Finnmark og Sjukepleiarforbundet har varsla. Fylkeslegen har no på eige initiativ oppretta fem tilsynssaker i forbindelse med luftambulansetjenesta. Det skal undersøkjast om forseinkingar har ført til medisinske konsekvensar for pasientar. I eit av tilfella døydde pasienten.

Alt i alt meiner vi at saka er ein politisk skandale. Det er framleis mange spørsmål som ikkje er svara på, og eg ber om at utgreiinga vert send til komiteen for ordinar komitébehandling.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:20:50]: No har eg lytta på innlegget til statsråden, men eg må berre knyte nokre ord til dei innlegga som kom frå representantane Larsen og Bruun-Gundersen. Her har vi altså ein veldig alvorleg situasjon for beredskapen til befolkninga, og så nyttar ein anledninga til å snakke om heilt andre ting og lagar politisk spel av dette. Larsen gjorde NLA sine

ord til sine egne og kom med veldig kritikk av fagfolka på UNN, utan å ha sett seg inn i saka, utan å ha snakka med dei det gjeld, han har ikkje gjort noka som helst kartlegging av det, berre gjer dei orda til sine og kritiserer dei veldig, og det for helikoptertjenesta, som ikkje er det denne saka handlar om – altså som om dette er ein lek. Det er det inntrykket ein får, at det er ein verkelegheitsfjern aktivitet ein driv her på Stortinget.

Det same med Bruun-Gundersen – eg må seie at eg forstod ikkje den Mensa-samanlikninga, men det var openbert meint for å bagatellisere og bringe merksemda over på noko heilt anna. Denne saka er alvorleg. Vi har nettopp vore igjennom ei jul der hendingar har blitt rapporterte inn til fylkeslegen i Troms og Finnmark – alvorlege hendingar. I løpet av nokre månader får vi vite om det har vore dødsfall på grunn av svikt i den beredskapen, og så tillèt ein seg å drive denne typen lek.

Det er eit kaos som har blitt lagt fram på ein ganske monoton måte frå helseministeren. Sjeldan har vi høyrte det sagt på ein sånn måte. Frå ein starta anbodsprosessen, med operatørbyte, til no, har denne tenesta vore i ei løpande krise. Det har sjølv sagt vore ei auka krise når fly har måtta stå på bakken, men gjennomgåande har det vore i ei krise. Det har gått ut over beredskapen til befolkninga.

Dei spørsmåla som vi har stilt, fekk vi ikkje svar på i dag. Mange spørsmål står att: Kva er dei økonomiske konsekvensane som staten ber av at ny operatør ikkje overhald kontrakten? Kva er konsekvensane for helseføretaka? Vi veit at dei har måtta bemanne opp fordi det er utruleg vanskeleg å få dette til å hengje saman frå helseføretaka si side. Kva er dei økonomiske konsekvensane for Babcock? I samsvar med avtale skal dei betale meir-kostnadene her. Vi veit at ein del av det er skyvd over på staten. Kvifor har Babcock sloppe unna det? Vi har ikkje fått full oversikt over reell beredskap – med reell beredskap er det å forstå i kva grad ekstrafly har kunna fly eller lande når dei er leigde inn for å dekkje svikt. Spørsmålet om stabil helikoptertjeneste i Aust-Finnmark er også heilt opent – skal vi gå igjennom ein ny anbudsprosess der? Er det det som er tanken? Med sivil operatør, eller skal staten gjere det? Skal vi gå igjennom den same runden som vi har vore igjennom no, i Aust-Finnmark? Korleis har ein tenkt rundt samansetjinga til ekspertutvalet – det har kome kritikk frå fleire hald for samansetjinga – sånn at ein kan få relevante fagfolk inkluderte, og at det blir vurdert om personar med sterke bindingar til eksisterande ordningar skal vere med? Det ville gi ein tryggleik med tanke på dei vurderingane som ekspertutvalet gjer. Når skal vi få ei reell vurdering av anbudsprosessen generelt, ikkje berre operatørbytet, men heile anbudsprosessen, der ein gjekk bort frå anbefalinga frå

ekspertane om verksemdsoverdraging og likevel valde det billegaste alternativet?

Dette er historia om at vi hadde ei teneste som fungerte bra, og no gjer ho ikkje det. Det ville ha blitt ei betre teneste om leverandøren hadde overhalde kontrakten sin – anten det var den eine, Babcock, eller det var den andre, Lufttransport – men dei har ikkje levert. Det har blitt dårlegare, og antakeleg har det blitt dyrare for staten. Ein valde altså det alternativet med den aktøren som ikkje hadde noka erfaring med slik drift frå tidlegare, som hadde lagt inn færrest fly, som ikkje hadde pilotar – da dei skulle overta, kom ikkje alle pilotane frå tidlegare teneste, mange forsvann til andre stader. Det er ein driftsorganisasjon som er strekt, og vi har hamna i ein situasjon som antakeleg kjem til å fortsetje og fortsetje og fortsetje.

Det som skuffar meg mest med denne utgreiinga, er at statsråden ikkje verkar å ha nokon som helst form for plan. Ingen plan eksisterer for korleis vi skal få dette på sporet.

Carl-Erik Grimstad (V) [12:26:09]: De siste tallene for beredskapen når det gjelder luftambulansetjenesten, ble nylig publisert. Den totale beredskapen for desember 2019 var på 110 pst. For andre halvår var den, inklusiv de tiltakene som regjeringen hadde satt inn, på 95 pst. Tallet står i kontrast til de 83 pst. som landsdelens største avis mente å kunne regne ut, og som også ble kommunisert av helsepersonell midt i arbeidet som både operatør og regjering hadde med å løse de utfordringene som oppsto i desember.

Dette bringer meg til den katastroferetorikken som har versert i denne saken, og som enkelte representanter her følger opp. «Stopp dette kaoset før noen dør», skrev Nordlys på lederplass den 9. desember, og antydde at helseministeren måtte ta sin hatt og gå. Og opposisjonen fulgte opp her i Stortinget.

Ja, situasjonen var alvorlig i høst, og da har man som regjering en plikt til å følge opp. Det har regjeringen gjort, og det skal bli vanskelig å dokumentere noe annet.

Hva er så en tilfredsstillende beredskap? Det kan være vanskelig å svare på det, men la oss sammenligne med situasjonen i 2008, 2009 og 2010 – også en vanskelig periode for luftambulansetjenesten i Norge. Det ble i denne perioden stadig tydeligere at flyene som ble benyttet av Lufttransport, begynte å skranke. Beredskapen var på 86 pst. i 2008 og på 87 pst. i 2009, altså langt under det vi har hatt den siste tiden. Dette gjelder altså den fungerende Lufttransport, som representanten Knag Fylkesnes viser til. Nye fly som skulle vært satt inn i 2009, måtte utsettes med et helt år og ble ikke levert før sommeren 2010. Alt dette skjedde uten at den rød-grønne regjeringen løftet en finger, og partiorganet Nordlys

ofret ikke en spaltmillimeter på den elendige beredskapen selv om årsrapporten fra Luftambulansetjenesten var tydelig på dette punktet. Tvert imot var nordnorske medier fulle av påstanden om at Norge hadde den beste luftambulansetjenesten i verden.

Den beste luftambulansetjenesten i verden – ja, jeg er helt enig i det, men i løpet av de siste par årene har regjeringen brukt 100 mill. kr mer på å gjøre denne flytjenesten bedre, 25 pst. bedre i løpet av ett år. Helikopterberedskapen har fått en tilsvarende kvalitetsheving. Og her skal vi sitte i denne salen og være vitne til at helseministeren sables ned av opposisjonen for å skape kaos og sette folks liv i fare. Det er riktig, det statsministeren har uttalt: Ambulanseberedskapen har aldri vært bedre i Norge. Verst av alt – jeg beklager å måtte si det – var en uttalelse fra representanten Sandra Borch, som til Nordlys uttalte at dette dreide seg om en av de største skandalene i norsk helsevesen i moderne tid.

Nå vil Arbeiderpartiets leder ta over denne tjenesten – opprette et flyselskap i statlig tjeneste og drive det selv. Kan vi ha tiltro til at han vil klare en slik oppgave når hans regjering verken identifiserte problemene i perioden 2008–2011 eller gjorde det aller minste for å rette opp den virkelige skandalen, som oppsto på denne tiden, da selskapet Lufttransport ikke leverte? Kan ikke representanten Gahr Støre se ironien i dette? Han er nå lei av maset om luftambulansetjenesten, leser jeg. Ja, det er jeg også. Jeg er lei av at vi har med en opposisjon å gjøre som helt bevisst kjører rundt i denne salen med knust bakspeil. Jeg er lei av et debattnivå som ikke tar inn over seg den arbeidsinnsatsen som både embetsverket, Helse Nord, LAT HF og Forsvarets personell har utvist i denne vanskelige tiden. Både disse og helseministeren har nedlagt et formidabelt arbeid. Og ja, på mitt eget opprinnelige fagfelts vegne, presseetikken, er jeg lei av at våre medier ikke har tatt tak i de faktiske tallene for beredskapen i luftambulansetjenesten og vurdert det i et historisk perspektiv, at de ikke har faktasjekket påstandene fra enkelte medier i Nord-Norge, og dermed i realiteten bidratt til å skape en høyt oppdrevet katastrofestemning.

Jeg vil til slutt takke de legene og flygerne som nå etter hvert uttaler seg kritisk om den katastrofestemningen som har oppstått. Endelig kan befolkningen i Nord-Norge begynne å danne seg et realistisk bilde av verdens beste luftambulansetjeneste.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [12:30:58]: Det er absolutt riktig å rose både helsepersonell og dem som sto på – ikke bare for hva de har sagt nå, men også for hvordan de sto på da debatten faktisk handlet om store utfordringer med beredskapen.

Jeg vil også takke helseministeren for en grundig redegjørelse. Vi har alle hatt en særskilt oppmerksomhet på ambulansedyktberedskapen etter operatørbyttet den 1. juli 2019. Babcock overtok da flybasen og den flyoperative driften og dermed beredskapsansvaret for ambulansedykttjenesten. Vi fikk nye, moderne fly, men overgangen viste seg å være krevende. Jeg hører også at helseministeren sier at Babcock ikke har levert etter avtale.

Luftambulansetjenesten HF og Babcock ønsket i utgangspunktet å få til en gradvis overgang mellom operatørene, ved at ny operatør skulle overta én og én base før 1. juli 2019. Det lot seg imidlertid ikke gjøre, og det bød på utfordringer. Videre oppsto det en krevende situasjon da Lufttransport AS ikke klarte å frigi pilotene til trening hos Babcock i perioden før 1. juli 2019, og det medførte at treningen måtte gjennomføres etter operatørbyttet, noe som gjorde at man allerede da måtte sette inn kompensierende tiltak. I tillegg dukket det opp tekniske problemer med navigasjonssystemene til de nye flyene. Feilen ble heldigvis løst sammen med produsenten.

Da vi håpet at den urolige situasjonen skulle roe seg, kom det fram at det fortsatt var mangel på piloter, på grunn av utfordringer med å bli enige om ny tariffavtale. Heldigvis falt dette på plass fra desember, og en fikk en bedre løsning for bruk av piloter mellom Østlandet og Nord-Norge.

Så dukket et nytt teknisk problem opp, samspillet mellom motor og propell, og fly ble satt på bakken. Tjenesten mobiliserte ekstratiltak og fikk opp beredskapsnivået, men innbyggerne og helsepersonell var nå blitt svært urolige, også etter mange medieutspill som var med på å skape bølger.

Den 18. desember hadde statsråden en pressekonferanse der han redegjorde for en rekke tiltak som skulle kompensere for utryktheten folk satt med. Julefreden kom, men sykdomsutbruddet som rammet pilotene i høytiden, gjorde igjen at tjenesten fikk en skrape i lakken. Heldigvis ble denne situasjonen løst ganske raskt.

Etter denne tiden sitter i hvert fall jeg igjen med et sterkt inntrykk av at helseministeren har utvist en stor grad av ansvarlighet. Statsråden har fulgt saken og aktørene tett, han har hatt pasienten i fokus hele veien og heldigvis ikke latt seg distrahere av opposisjonens personangrep eller forsøk på omkamper om privat versus offentlig drift av ambulansedyktberedskapen. Og som representant i regjeringsfraksjonen på Stortinget har jeg fått ukentlige – og i perioder daglige – oppdateringer om situasjonen og hva slags tiltak som blir satt inn, noe som i hvert fall for meg viser en statsråd som har holdt i dette på en svært tillitvekkende måte.

Vi er alle enige om at Babcock til nå ikke har levert i henhold til avtalen, og jeg støtter helseministerens vurdering av hva som nå er viktigst, og det er å gjenopprette

tillit til denne tjenesten. Det gjøres selvfølgelig ved å sikre at beredskapen både er i henhold til hva som er behovet, og til hvilken avtale man har inngått.

Så er det satt ned en ekspertgruppe som skal gå gjennom hvordan man organiserer dette, også eventuelt offentlig/ideell drift. Jeg hører at opposisjonen ikke har tillit til sammensetningen av dette ekspertutvalget. Jeg ser allikevel fram til at vi i løpet av 2020 vil få en anbefaling, eller at vi i hvert fall har mulighet til å vurdere andre måter å organisere dette på hvis det viser seg at dagens modell ikke er tilfredsstillende. Jeg ser fram til det.

Når det gjelder behandlingen av denne redegjørelsen, har jeg ingenting imot at redegjørelsen sendes komiteen. Vi har allerede to representantforslag knyttet til ambulansedykttjenesten, så jeg støtter at redegjørelsen sendes komiteen til ordinær behandling der.

Bjørnar Moxnes (R) [12:36:10]: Alle disse rundene med svikt på svikt i tilgjengeligheten, uro, dårligere tilbud til befolkningen i nord, hele krisen vi har opplevd i tjenesten, kunne vi ha unngått. Hadde Stortinget gjort som Rødt foreslo våren 2018, og annullert kontrakten med Babcock, forlenget kontrakten med Lufttransport og forberedt en gradvis og planmessig innfasing av tjenesten i det offentlige, kunne vi ha unngått disse endeløse rundene med ekstratiltak, med krise, med svikt på svikt på svikt. Det er bare trist å kunne fastslå: Hva var det vi sa?

Bent Høie har beskyldt opposisjonen for å kreve offentlig luftambulansedykt av ideologiske grunner. Er det noe denne krisen viser oss, er det at det er regjeringen som har de ideologiske skylappene på, som ikke tar hensyn til praktiske erfaringer fra virkelighetens verden eller befolkningens behov, ikke minst i Nord-Norge. Denne tjenesten vet vi er en avgjørende del av samfunnsberedskapen og avgjørende for befolkningens liv og helse hvis akutt sykdom inntreffer.

Siden Babcocks overtakelse har det ikke gått en eneste måned da de har levert på milliardkontrakten de har med staten. Dagen etter overtakelsen kom meldingene om at beredskapen ikke var god nok. I august innrømte Babcock at den tidvis hadde vært for dårlig, i september sto seks fly på bakken i kortere eller lengre tid, 6. november innrømte helseministeren endelig at det ikke var god nok beredskap i nord, og i desember sto fem ambulansedykt på bakken. Ifølge Akuttmedisinsk kommunikasjonsentral i Tromsø har det vært en betydelig økning i registrerte forsinkelser siden Babcock tok over. Dette er potensielt svært alvorlig.

I oktober sa Bent Høie: «Vi er ikke fornøyd med den beredskapen som er levert. Vi forventer at leverandøren løser de utfordringene som har vært.» Forventningene er ikke innfridd. Den 18. desember sa Bent Høie at han

forventet at Babcock leverte i tråd med avtalen. Det er heller ikke innfridd. Vi må få et svar fra helseministeren: Hva skal egentlig til for at staten hever kontrakten med et selskap som ikke leverer det de får betalt for i kontrakten? Nok en gang må det offentlige, fellesskapet, trå til med ekstra tiltak nå og fram til april.

Tidligere har Høie sagt at alle ekstratiltakene som settes inn for å dekke opp for Babcocks manglende beredskap, vil bli krevd tilbakebetalt, men denne måneden kommer det fram at Høie sender regningen for ekstratiltakene til de regionale helseforetakene. Det er ikke bare en fallitterklæring for bruken av anbud i ambulanseflytjenesten, dette vil gå ut over sykehusenes ordinære drift. Det kan virke som om regjeringen vil sikre at Babcock beholder kontrakten sin, koste hva det koste vil, ikke minst at pasientene får regningen. Det er etter vårt syn fullstendig uakseptabelt.

Bent Høie må nå legge vekk prestisjen, lytte til de ansatte og til befolkningen i nord og starte en nødvendig og gradvis innfasing av luftambulansetjenesten i det offentlige helsevesenet, slik både Legeforeningen, Sykepleierforbundet, Flygerforbundet og Fagforbundet går inn for. De vet, og vi vet, at dette er en lenge varslet krise, at akuttutvalget advarte mot at operatørbytte ved inngåelse av nye kontrakter bryter en god samhandling som er opparbeidet mellom operatør og foretak gjennom flere år. De anbefalte å sikre at planlegging og utvikling av tjenesten inngår som en integrert del av helseforetakenes øvrige ambulansetjeneste. Dette tydelige rådet ble lagt i en skuff av Bent Høie. Han lot de ideologiske skylappene om anbudssystemets fortreffelighet overstyre de faglige rådene han fikk.

Vi må nå få et klart svar på hvordan helseforetakene skal klare å betale ekstraregningen de har fått, ikke minst UNN, som i dag skal dekke inn nesten en kvart milliard kroner i tillegg til å dekke inn ekstratiltak på grunn av at Babcock ikke har levert. Det må vi ha et klart svar på fra Høie i dagens møte, mener vi.

Statsråd Bent Høie [12:41:24]: Jeg vil takke for debatten etter redegjørelsen. Først vil jeg si at representantene Toppe og Fylkesnes hadde en rekke spørsmål som de vil finne svar på når de får lest redegjørelsen i ro og mak, og eventuelt også lest det svaret jeg har gitt kontroll- og konstitusjonskomiteen, og de andre svarene som jeg har gitt representantene.

Jeg opplever at det ikke er noen forslag som er blitt fremmet eller tatt opp, som ville hatt noen annen effekt på beredskapssituasjonen enn de tiltakene som helse-tjenesten og regjeringen har iverksatt. Tvert imot oppfatter jeg at Rødt og SV konsekvent har kommet med forslag, som heldigvis er blitt nedstemt, som hadde forverret situasjonen.

Det er mange av representantene som er opptatt av økonomien. Der har jeg også vært helt tydelig. Det er ingen tvil om at Babcock får avkortninger i sitt oppgjør når de ikke leverer i henhold til kontrakt, og det er helt i tråd med kontrakten.

Når jeg og regjeringen har bestemt at vi skal ha tiltak gjennom vinteren uavhengig av om Babcock leverer eller ei, er det selvfølgelig noe vi er nødt til å ta regningen for. Jeg har sagt at det i første omgang er de regionale helseforetakene, basert på eierskap, som tar den regningen, men at regjeringen vil vurdere dette fram mot revidert budsjett. Det er en helt vanlig måte å gjøre dette på. Verken regjeringen eller Stortinget har daglige budsjettbehandling. Det har vi ved faste tidspunkter. Jeg regner med at Stortinget ikke mener at jeg bare skulle ha ventet med å avgjøre disse tiltakene til vi legger fram revidert budsjett i mai.

Ellers har mange vært inne på hvordan denne tjenesten skal drives i framtiden. Det får vi nå en utredning om gjennom et ekspertutvalg, som har en bred sammensetning av erfaring med denne typen tjenester både i Norge og i Norden, i tillegg til juridisk erfaring. Jeg mener det er klokt å avvente ekspertutvalgets utredning og anbefalinger før en tar den politiske diskusjonen om hvilke konklusjoner en skal trekke.

Jeg synes det er rart hvis SV og Arbeiderpartiet mener at det prinsipielt er feil å bruke anbud i denne tjenesten av hensyn til beredskapen, og da mener det bare skal gjelde fly og ikke helikopter. Jeg tror veldig mange i Norge ikke nødvendigvis vil støtte en idé om at luftambulansetjenesten, som har mange støttespillere i hele landet, skal avvikles og bli en offentlig virksomhet. Det vil være en del av denne diskusjonen.

Jeg vil selvfølgelig fortsatt følge dette veldig nøye videre og hele veien vurdere om det er behov for å sette inn ytterligere tiltak. Det jeg har, og hele veien har hatt, min hovedoppmerksomhet på, er å bidra til at beredskapen er best mulig. Jeg er fullstendig klar over at det å sette inn ekstra tiltak virker på beredskapen, men at det likevel er utfordrende for tjenesten. Det beste for tjenesten er å ha den normale, planlagte beredskapen. Det har jeg full forståelse for. Derfor håper jeg vi skal komme i en situasjon der vi ikke trenger det, men er det nødvendig, har vi ekstra tiltak og ytterligere ekstra tiltak å sette inn. Det er det som er det viktige å gjøre for å sikre beredskapen til befolkningen.

Presidenten: Debatten om redegjørelsen er dermed avsluttet, og presidenten vil foreslå at helseministerens redegjørelse om situasjonen i luftambulansetjenesten oversendes helse- og omsorgskomiteen. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 3 [12:45:39]

Redegjørelse av utenriksministeren og forsvarsministeren om situasjonen i Midtøsten (Det vil bli foreslått debatt umiddelbart etter redegjørelsen.)

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide [12:46:04]:

La meg først på vegne av forsvarsministeren og meg selv få takke for muligheten til å redegjøre for den spente og alvorlige situasjonen i Midtøsten.

Regjeringa har konsultert regelmessig med Stortingets organer både om situasjonen og den norske innsatsen i området. Denne dialogen har vært viktig for regjeringas vurderinger og håndtering. La meg også innledningsvis takke og berømme norsk sivilt og militært personell i regionen. Under krevende forhold har de med stor profesjonalitet ivaretatt egen sikkerhet og norske interesser. Sikkerheten til norske statsborgere og til våre utsendte, både i Forsvaret og ved ambassadene, er regjeringas første prioritet.

Utviklingen vi har sett i Irak og i forholdet mellom USA og Iran de siste ukene, er svært alvorlig og bekymringsfull. Den har betydning for sikkerhetssituasjonen i regionen, for atomavtalen med Iran, for den fortsatte kampen mot ISIL og for rammene for det internasjonale styrkenærværet i Irak, inkludert det norske.

Konflikten mellom USA og Iran går langt tilbake. Den iranske revolusjonen i 1979 endret forholdet dramatisk. Det har siden vært perioder med tilnærming, men også mange perioder med eskalering. Det siste halvannet året, siden USA trakk seg fra atomavtalen, har situasjonen tilspisset seg. Vi så en gradvis opptrapping gjennom 2019, bl.a. med angrep mot skip i Omanbukta og Hormuzstredet, nedskyting av en amerikansk drone og missilangrep mot saudiarabiske oljeinstallasjoner. Det er fortsatt usikkerhet knyttet til nøyaktig hvem som står bak flere av disse angrepene, men de bidro like fullt til å forverre forholdet mellom USA og Iran.

Gjennom de siste ukene har utviklingen vært dramatisk og uforutsigbar. Under et angrep 27. desember mot koalisjonsstyrker ved byen Kirkuk i det nordlige Irak ble en amerikansk borger drept. USA svarte da med et motangrep mot den Iran-vennlige militsen Kata'ib Hezbollah, som trolig var ansvarlig for angrepet ved Kirkuk og den senere stormingen av den amerikanske ambassaden i Bagdad 31. desember.

Den 3. januar gjennomførte USA et droneangrep ved flyplassen i Bagdad. Blant de drepte var lederen for ekspedisjonskorpset til den iranske revolusjonsgarden, Qasem Soleimani. Nestlederen i den Iran-vennlige militsen *Popular Mobilization Forces*, Abu Mahdi al-Mohandes, ble også drept. Natt til 8. januar svarte Iran med missilangrep mot to baser i Irak der koalisjonsstyrker,

inkludert norske styrker, har tilstedeværelse – i Anbar-regionen og i Erbil i de kurdiske områdene.

Natt til 8. januar ble et ukrainsk passasjerfly skutt ned kort tid etter avgang fra flyplassen i Teheran. Tre dager etter innrømmet iranske myndigheter at flyet var skutt ned av iransk luftvern ved en feiltakelse. Dette er en forferdelig og dypt tragisk hendelse for alle som ble rammet av den. Alle 176 om bord ble drept – de fleste iranere, men også mange andre nasjonaliteter. Iran har nå invitert berørte land til å delta i etterforskningen. Det er avgjørende at etterforskningen blir uavhengig, grundig og transparent.

De siste dagene har mange iranere tatt til gatene igjen med protester mot myndighetene, bl.a. på grunn av hemmelighold av fakta om nedskytingen. Sist det var større demonstrasjoner, i november, ble de slått brutalt ned på, med flere hundre drepte. Fra norsk side er vi tydelige overfor Iran om at voldsbruk er helt uakseptabelt, og at retten til fri meningsyttring må respekteres. Vi følger situasjonen nøye framover.

General Soleimani var Irans viktigste militære leder og en av landets mest populære personer. Han har vært sentral i iransk sikkerhetspolitikk i 40 år. Han var avholdt i egen befolkning etter tiår med innsats, først under krigen mot Irak og senere i kampen mot ISIL. Samtidig var han helt avgjørende i å utvikle Irans strategi med støtte til væpnede grupper utenfor landets grenser. Disse gruppene har bidratt til økt ustabilitet i regionen, i land som Irak, Jemen, Libanon og Syria. Svært mange har blitt drept som en konsekvens av denne strategien, som han har vært en hovedarkitekt bak.

Angrepet som drepte Soleimani, innebar en betydelig eskalering av situasjonen i Irak, i regionen og i verden for øvrig. Det iranske angrepet mot militærbaser i Irak framstår som et kalkulert og kalibrert motsvar til angrepet som drepte Soleimani. Angrepet ble gjennomført direkte fra Iran, og Iran tok tidlig ansvar for angrepet. Fra Teheran ble det samtidig uttrykt at man ikke ønsket en ytterligere eskalering.

Etter det vi nå vet, varslet Iran på forhånd om angrepet, via irakiske myndigheter. Koalisjonsstyrkene fikk foretatt nødvendige evakueringer i tide, før angrepet skjedde. Angrepet førte, etter det vi kjenner til, ikke til personskader, verken på irakere eller koalisjonsstyrker.

I etterkant av angrepene har president Trump og iranske ledere uttrykt seg i mer forsonende ordelag. Mye tyder på at den umiddelbare faren for en større konflikt og direkte konfrontasjon mellom de to landene kan ha avtatt. Begge sider i konflikten sier tydelig at de ikke ønsker krig. Forholdet mellom dem fortsetter å være spent, og man må være forberedt på at nye runder med opptrapping kan skje. En sånn type eskalering kan også komme fra iranskstøttede militsergrupper og andre aktø-

rer som ikke er under full statlig kontroll – i Iran eller andre steder.

Vi er bekymret for konsekvensene av den spente situasjonen for landene i regionen, ikke minst Irak. Sivilbefolkningen i disse landene, som i mange tilfeller allerede er under hardt press, er de som lider mest når sikkerheten forverres. Med svekket sikkerhet og lavere grad av myndighetskontroll vil også grupper som ISIL kunne styrke seg.

Jeg formidlet vår bekymring til Iraks utenriksminister da jeg snakket med ham i forrige uke. Han uttrykte en dyp uro for at Irak igjen i økende grad skal bli åsted for stormaktsrivalisering og økte interne konflikter. At dette ikke skjer, er i alles interesse. Sammen med allierte har vi investert mye for å styrke Iraks evne til å bekjempe ISIL, en innsats som har gitt resultater og bidratt til stabilisering og en bedret situasjon for lokalbefolkningen etter år med konflikt. Denne innsatsen trues dersom sikkerhetssituasjonen igjen forverres.

Fra norsk side har vi fordømt stormingen av den amerikanske ambassaden i Bagdad, angrepet på koalisjonsstyrkene i Kirkuk og de siste missilangrepene mot militærbaser der også norsk personell befant seg. Vi har samtidig uttrykt en dyp uro over den alvorlige opptrapningen mellom USA og Iran. I møter med både den iranske og den amerikanske ambassaden her i Oslo har regjeringa oppfordret partene til å bidra til å roe ned situasjonen og hindre at den eskalerer ut av kontroll.

Vi holder hele tida nær kontakt med allierte og regionale partnere. Det har vært avholdt møter både i NATO og i koalisjonen mot ISIL, og situasjonen har vært et sentralt tema i mine samtaler med europeiske kollegaer de siste dagene. Vi er ikke kjent med den fulle bakgrunnen for angrepet på Soleimani og har bedt USA om mer informasjon.

Jeg opplever en samstemt alliert tilnærming om at situasjonen må roes ned, og at løsninger må finnes gjennom forhandlinger. Jeg er også glad for at det er bred enighet i koalisjonens kjernegruppe om at vi må fortsette innsatsen mot ISIL så snart sikkerhetssituasjonen tillater det, ikke minst forutsatt at invitasjonen fra irakiske myndigheter – som er det folkerettslige grunnlaget for koalisjonens tilstedeværelse – fortsatt står ved lag.

ISIL utgjør fortsatt en trussel i Irak og Syria, i regionen og internasjonalt. Det er fortsatt behov for å bekjempe gruppen med et bredt sett av virkemidler, inkludert militære. De siste ukenes utvikling har påvirket forholdet mellom de internasjonale koalisjonsstyrkene og Irak. Det er uheldig. Koalisjonsstyrkene har en viktig rolle i å bygge Iraks egen evne til å bekjempe ISIL, og de støtter i tillegg Iraks styrker med avgjørende kapasiteter. De er også med, i noen situasjoner, på å bekjempe ISIL direkte. Koalisjonens strategi om å samarbeide med lo-

kale myndigheter og grupper har vært vellykket. ISIL har blitt fratatt de landområdene de holdt i Irak og Syria.

Vi har samarbeidet med den irakiske regjeringa siden 2014 for å bygge kapasitet og støtte dem i deres kamp mot terrorgruppen. Både koalisjonen og vi har tilbudt vår videre støtte i dette krevende arbeidet. Samtidig har vi vært klare på at koalisjonens folkerettslige grunnlag for å være til stede med militære styrker i Irak er en invitasjon fra irakiske myndigheter. Dersom denne invitasjonen skulle falle bort, vil vi selvsagt respektere det og trekke våre styrker ut.

Det irakiske parlamentet vedtok i etterkant av de siste angrepene en resolusjon om å anmode den irakiske regjeringa om å avslutte utenlandske styrkers tilstedeværelse. Parlamentsresolusjoner utgjør ikke nødvendigvis bindende lovvedtak. Kurdiske representanter og en del sunnirepresentanter i parlamentet boikottet avstemningen. Det knytter seg usikkerhet til hvordan dette vil bli fulgt opp av irakiske myndigheter, ved den irakiske regjeringa.

Da jeg snakket med Iraks utenriksminister i forrige uke, understreket han at landet fortsatt har behov for internasjonal støtte til å bekjempe ISIL. Han uttrykte samtidig takknemlighet for den hjelpen Norge bidrar med, både humanitært og gjennom stabiliseringsstøtte og militær kapasitetsbygging.

Vi følger situasjonen tett og er i nær kontakt med irakiske myndigheter, koalisjonen, allierte og FN. Vi gjør våre egne og løpende vurderinger av grunnlaget for å være til stede med militære bidrag i Irak. Så langt, og som forsvarsministeren vil redegjøre for, er rammene og behovene for vår tilstedeværelse fortsatt til stede.

Forrige søndag kunngjorde Iran sitt femte tiltak for å redusere etterlevelsen av atomavtalen. Iran begrunner den reduserte etterlevelsen med manglende sanksjonslettelse. Avtalen, som ble inngått med de faste medlemmene i Sikkerhetsrådet og Tyskland, inneholder en rekke forordninger for å avklare at Irans atomprogram er til fredelig bruk. Det er viktig både for regional stabilitet og for det globale ikke-spredningsregimet. Regjeringa støtter arbeidet for å opprettholde avtalen.

De fem tiltakene, som har blitt kunngjort med 60 dagers mellomrom, gjør at denne uttalelsen ikke kom overraskende. Iran anser at tiltakene samlet sett opphever alle operasjonelle begrensninger for urananriking. Det gjenstår å se hvilken praktisk betydning Irans reduserte etterlevelse vil ha. Selv om Iran ikke har forlatt atomavtalen, er utviklingen høyst bekymringsfull.

Frankrike, Storbritannia og Tyskland ba i går om at avtalens tvisteløsningsmekanisme iverksettes. Med dette har de europeiske partene formelt fulgt opp sin bekymring over at Iran ikke oppfyller sine avtaleforpliktelser. Formålet med mekanismen er å avklare formell

uenighet knyttet til gjennomføring av avtalen. De tre avtalepartene uttrykker håp om at det er mulig å komme fram til en enighet innenfor avtalen.

En avgjørende del av avtalen er at den gir inspeksjonstilgang for Det internasjonale atomenergibyrået, IAEA. Dette er nødvendig for å sikre at det internasjonale samfunnet har uavhengig innsyn i Irans atomprogram. Iran har uttalt at samarbeidet med IAEA vil fortsette. IAEA rapporterer jevnlig om oppfølging av avtalen. Som medlem av IAEAAs styre følger Norge utviklingen nøye. Jeg tar også jevnlig opp den manglende etterlevelsen av avtalen direkte med Iran.

Vi har også merket oss uttalelsen fra Irans president Rouhani i dag, som er referert i media, om at europeiske soldater kan være i fare dersom tvisteløsningsmekanismen iverksettes fra E3-landene. Dersom dette er gjengitt riktig, er det en helt uakseptabel trussel.

Avslutningsvis vil jeg understreke at vi fortløpende vurderer den spente situasjonen og de konsekvensene dette har for norske interesser. Utenriksdepartementet er i tett dialog med norske bedrifter og med Rederiforbundet om sikkerheten for norske bedrifter og norsk skipsfart i området. Reiserådet til Iran har også blitt skjerpet som følge av konfliktene. Sikkerheten for norske borgere, ansatte ved våre ambassader og norske militære i området er, som tidligere nevnt, vår høyeste prioritet.

Statsråd Frank Bakke-Jensen [12:59:09]: La meg også få takke for muligheten til å komme til Stortinget og redegjøre for situasjonen i Midtøsten.

Som nevnt ble natt til 8. januar flere baser i Irak angrepet med ballistiske missiler avfyrt fra iransk territorium. Iranske myndigheter har selv kunngjort dette. De har beskrevet angrepet som gjengjeld for det amerikanske angrepet 3. januar, som drepte generalmajor Qasem Soleimani fra den iranske revolusjonsgarden. De fleste missilene rammet Al-Assad-basen i det vestlige Irak, hvor også norsk militært personell er stasjonert som del av koalisjonen mot ISIL.

Forsvaret iverksatte sine planverk for å beskytte personellet straks man ble klar over angrepet, og intet norsk personell kom til skade. Vi har heller ikke informasjon om drepte eller sårede blant personell fra andre koalisjonsland sine styrker. Angrepet viser at Iran har utviklet en troverdig evne til å ramme militære motstandere over lange avstander og understreker igjen behovet for nedtrapping av konfliktnivået og for å fremme et reelt forhandlingsspor.

Norsk personells sikkerhet er regjeringens høyeste prioritet når vi deployerer styrker til internasjonal innsats. Vi har like fullt besluttet ikke å trekke noe personell ut av Al-Assad etter angrepet. Det er flere grunner til dette. For det første er vårt personell trent og utrustet til å

ivareta egen sikkerhet i konfliktområder. For det andre inngår vårt personell i den internasjonale koalisjonen mot ISIL, som har solide planverk og ressurser for å håndtere slike situasjoner. Endelig: Vi sender et tydelig signal til Irak om at Norge tar oppdraget i anti-ISIL-koalisjonen på største alvor. La meg legge til at vi har holdt tilbake stabspersonell som skulle til Bagdad.

Når dette er sagt, vil jeg understreke at det alltid vil være en risiko forbundet med militær deltagelse i internasjonale operasjoner. Det gjelder i høyeste grad også i Irak. Derfor fortsetter vi å følge situasjonen nøye, i tett samråd med koalisjonen, og vi gjør fortløpende egne vurderinger knyttet til styrkebeskyttelse og eventuell evakuering. Situasjonen er nå roligere, etter president Trumps tale 8. januar, men spenningen mellom USA og Iran består, og situasjonen kan igjen endre seg på kort varsel.

La meg si litt om Norges militære innsats i Irak. Vi er der på invitasjon fra landets regjering. Det norske personellet inngår i koalisjonsoperasjonen Inherent Resolve. Koalisjonens hensikt er å bistå irakiske sikkerhetsstyrker i deres innsats for å bekjempe terrororganisasjonen ISIL. Det norske bidraget er i dag en hæravdeling som skal trene og gi irakiske partneravdelinger råd i deres kamp mot ISIL. Avdelingen består av rundt 70 personell og roteres hver sjettede måned.

Koalisjonens støtte til Irak har vært svært krevende, men må også sies å ha hatt viktig framgang. I 2015 og 2016 kontrollerte ISIL store deler av Irak og Syria. ISILs terrorvelde innebar enorme lidelser for befolkningen i området og tvang millioner av mennesker på flukt, både internt, til nabolandene og til Europa. Ved utgangen av 2017 var disse områdene frigjort fra ISILs territorielle kontroll. Striden ble ledet av irakiske sikkerhetsstyrker, men Irak kunne ikke ha gjort dette alene. Internasjonal militær støtte har vært nødvendig i form av både flystøtte i luften, trening, rådgivning og støtte på bakken.

Selv om ISIL er territorielt slått, lever likevel organisasjonen videre. ISIL forsøker å vinne tilbake kontroll ved å skremme befolkningen og svekke landets myndigheter gjennom terroranslag. Derfor er det viktig å opprettholde det internasjonale nærværet. Koalisjonen vurderer fortløpende situasjonen med sikte på å redusere fotavtrykket for å innta en mer tilbaketrukket rolle og fokusere på mer langsiktig kapasitetsbygging av sikkerhetsstyrkene. Basert på dette tilpasser medlemslandene, inkludert Norge, løpende sine bidrag. Her vil også NATO kunne spille en viktig rolle. NATO og Irak besluttet i 2018 å opprette en treningsmisjon nettopp for langsiktig kapasitetsbygging. Sammen med andre nordiske og baltiske land skal Norge støtte den irakiske hæren i oppbygging av en effektiv sanitetstjeneste.

Regjeringen har en klar målsetting med vår innsats i Irak. Å søke en gradvis mindre og mer tilbaketrukket rolle etter hvert som irakisk kapasitet styrkes, er koalisjonens exit-strategi. Men vi kan ikke nå sette noen endelig sluttdato for vårt engasjement. Per i dag har vi besluttet deltagelse ut 2020. Så må innretningen på bidraget og eventuell videre deltagelse vurderes fortløpende i konsultasjon med koalisjonen og irakiske myndigheter og med hensyn til sikkerhetssituasjonen.

Vi merker oss selvsagt debatten i det irakiske parlamentet og resolusjonen om at landets regjering skal trekke tilbake invitasjonen til de internasjonale styrkene. Det er fortsatt uavklart hva dette ender med. Så lenge den irakiske regjeringen ikke konkluderer med det motsatte, er invitasjonen og dermed det folkerettslige grunnlaget for norske styrkers tilstedeværelse i Irak gjeldende. Selv om koalisjonen nå har satt mye av virksomheten på hold og fokuserer på egen sikkerhet, er det ikke fattet noen beslutning i retning av å avvike operasjon Inherent Resolve.

Regjeringen vil fortsette å følge situasjonen nøye og gjøre fortløpende vurderinger knyttet til sikkerheten til norske styrker og den videre innsatsen i koalisjonen mot ISIL:

Magne Rømmetveit hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Presidenten vil no, med heimel i Stortingets forretningsorden § 45, opna for ein kort kommentarrunde, avgrensa til eitt innlegg på inntil 5 minutt frå kvar partigruppe og avsluttande innlegg frå regjeringa sine medlemmar.

Anniken Huitfeldt (A) [13:04:53]: Overskriften «uro i Midtøsten» er dessverre ingen nyhet, men ved starten av dette nye tiåret var voldsspiralen og den gjensidige opptrappingen mellom USA og Iran i ferd med å komme ut av kontroll. Heldigvis ser vi at konflikten nå er i ferd med roe seg, men det kan komme mer.

Det er i alle lands interesse at konflikter og interesse-motsetninger kan håndteres og løses gjennom forhandlinger og diplomati, ikke med vold og gjennom den sterkeste rett. Men noen fiender må faktisk møtes med militærmakt. Lederne for Al Qaida og ISIL ble begge drept i amerikanske angrep. Som Irans toppgeneral Soleimani hadde begge mye blod på hendene, men bin Laden og al-Baghdadi var ledere for væpnede terrorgrupper, de tilhørte ikke stater. Soleimani ble regnet som Irans nest viktigste person. Likvideringen av Soleimani setter en ny og potensielt farlig standard. Det er riktig å si fra når våre allierte selv bidrar til å eskalere konfliktnivået i Midtøsten.

Forutsatt at sikkerheten for de norske styrkene kan ivaretas, og at Iraks regjering ønsker oss der, er Arbeiderpartiet for å videreføre det norske bidraget i Irak. Norge bør konsentrere seg om de oppdragene der vi har erfaring og er militært godt innkjørt, i samarbeid med viktige NATO-allierte. Om vi skal styrke våre bidrag nå, bør det skje i tilknytning til de oppdragene vi allerede er med på i Midtøsten.

De norske styrkene er ikke i Irak for å føre krig. De er der for å sette Iraks forsvarsstyrker i stand til å holde kontrollen over eget land og hindre at ISILs terrorvelde og andre militser igjen får fotfeste i Irak. Årsaken til ISILs framvekst henger sammen med Irak-invasjonen i 2003. Kjell Magne Bondevik har i ettertid sagt at han måtte stille kabinettsspørsmål i egen regjering for å hindre at Norge deltok. Den gangen ønsket både forsvarsministeren og utenriksministeren fra Høyre å delta. Fremskrittspartiet beklaget at Norge ikke deltok. I ettertid tror jeg vi alle er glad for at Norge ikke deltok i den invasjonen. Ustabiliteten skapte nemlig et maktvakuum som oppsto etter at USA trakk seg ut, og det ga grobunn for rekruttering til ISIL. Iraks egne forsvarsstyrker maket ikke å stå imot ISIL.

Noen partier mener at Norge ikke skal delta militært i Midtøsten. Men da ISIL sto rett utenfor døra til den kurdiske befolkningen i Nord-Irak, ba de ikke om varme tepper og støtteerklæringer, de ba om militær bistand. Den norske Telemarkbataljonen gjorde en svært solid innsats med å trene de kurdiske styrkene. Kurderne i Irak og Syria viste seg å være helt avgjørende i kampen mot ISIL.

Det er uklart hva Fremskrittspartiet mener om norske soldater i Irak. Tybring-Gjedde mener at Norge ikke skal delta militært i Midtøsten. Men hans parti er faktisk for NATO-medlemskap. Da bør dette partiet ta inn over seg NATO-solidariteten og hva det handler om. Mens vi her i Norge opplever størst sikkerhetstrussel i nord, er NATO-landene i sør opptatt av terrortrusselen fra Midtøsten og Nord-Afrika. Hvis vi ønsker at de andre NATO-allierte skal stille opp for det vi opplever som vår største sikkerhetstrussel, må vi også stille opp for dem.

De norske soldatene fortjener etter min mening et klart svar fra landets nest største regjeringsparti: Støtter de eller støtter de ikke militær deltakelse i Irak? Politisk dobbeltkommunikasjon er etter min mening uansvarlig, men ekstra uansvarlig mener jeg det er i spørsmål om norske styrker i utlandet.

Med en rask uttrekking risikerer man et nytt maktvakuum i dette landet. Det kan gi rom for ulike militsgrupper, og at ISIL får nytt fotfeste. Norge har faktisk lang tradisjon for å delta militært for å skape stabilitet for sivilbefolkningen. Rett etter annen verdenskrig sendte krigsherjede Norge soldater til den britiske so-

nen i Tyskland. Den gangen handlet det om å stille opp for å få sikkerhetsgarantier tilbake fra britene. Vi ville ha hjelp i våre havområder i nord og stilte opp for dem i Tyskland.

Selvfølgelig skal vi alltid gjøre våre egne vurderinger av hvilke operasjoner vi skal delta i, men for dem av oss som forsvarer NATO, er det gode grunner til å stille opp både humanitært og militært. Vi klarer oss ikke best alene.

Michael Tetzschner (H) [13:09:51]: Under henvisning til det foregående innlegg, fra min ærede kollega i komiteen, vil jeg si at man kan vel kanskje finne bedre anledninger til å gyve løs på hjemlige konkurrenter og deltakere bak regjeringen enn i et så viktig spørsmål, som egentlig ikke skiller vannene når det gjelder vurderingen av alvorligheten i Midtøsten.

Jeg vil også begynne mitt innlegg med å takke for to reflekterte og kloke innlegg, som nettopp slår an den tonen som Stortinget i sin brede alminnelighet også sikkert deler, både bekymringen og den norske tilnærmingen til dette. Etter mitt syn var det også klokt av utenriksministeren å sette det droneangrepet vi var vitne til i begynnelsen av året, inn i en større kontekst. Drapet på personell i Kirkuk og så ambassadestormingen skal man også dvele litt ved, for det er faktisk slik at det er Iran som orkestrerer militsgrupper som utfordrer Iraks egen suverenitet, og hvor de til og med gir ordre til irakiske myndigheter om å holde én kilometers avstand til de objektene de vurderer å storme. Hvis vi trekker inn folkeretten – og det bør man jo absolutt gjøre – må man også ta i betraktning de alvorlige angrep på ikke bare norsk militærmateriell, men også på dem som er i landet med et helt uomtvistelig folkerettslig solid mandat, nemlig etter invitasjon fra Iraks anerkjente myndigheter.

Så kan man diskutere klokskapen i selve droneangrepet, men der gjenstår det fakta for å vurdere om dette var et forholdsmessig eller et uforholdsmessig inngrep med tanke på folkeretten. Det er nemlig slik at FN-paktens artikkel 51 slår fast statenes rett og plikt til selvforsvar, og det er også anerkjent at man kan gjøre forkjøps handlinger nettopp for å begrense skaden, men det er altså slik at de som utfører disse handlingene, må kunne dokumentere i ettertid, på forespørsel, at de har vært innenfor folkeretten.

Det er ingen grunn til å nære sentimentale følelser ved Qasem Soleimanis bråe død. Han har gjennom sitt virke orkestrert Irans operasjon, som går ut på å destabilisere land i regionen. De har støttet Houthi-opprørerne i Jemen, de har støttet Assad også i hans bruk av folkerettsstridige stridsmidler, gass mot egen sivilbefolkning, de har støttet Hamas og Hizbollah, og de ønsker å bruke Irak som operasjonsbase for iransk dominans fra Eufrat

til Middelhavet. Så det er jo også den konteksten man må ha i minne når man vurderer disse spørsmålene.

Når det gjelder det som nå skjer med atomavtalen, som faktisk fortsatt er bindende for de landene som ikke har varslet at de trekker seg ut, vil jeg si at det er også viktig at Iran svarer på de forpliktelsene som de selv har skrevet under på etter denne avtalen, og at man ikke går i retning av et gradvis brudd. Det går både på bekymringen over at antall sentrifuger økes utover det man har avtalt, at anriket materiale målt i kilo også går utover det avtalte, og ikke minst på anrikingsgraden, som korter avstanden til å utvikle en ferdig atombombe. Også på dette punktet bryter man avtalen. Så det er viktig at man fastholder de avtalene og den avtalestrukturen som gjelder, og at man følger opp og støtter de forespørsler og forlangender som er kommet fra de europeiske landene, i første rekke Storbritannia, Frankrike og Tyskland.

Så dette har mange sider. Det at Iran også brukte så lang tid før de innrømmet at de hadde skutt ned et sivilt passasjerfly, gjør at Iran vekker minnelser hos mange av å være en bandittstat, og det er ikke det vi trenger; vi trenger seriøse stater som man kan inngå avtale med.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [13:15:18]: Jeg vil også takke utenriksministeren og forsvarsministeren for redegjørelsene. Vi har hørt det noen ganger nå, men vi blir litt klokere hver gang.

Det amerikanske droneangrepet mot den iranske generalen Soleimani den 3. januar kom overraskende på de fleste som hevder å være eksperter på politikk i Midtøsten, og mediene hengte seg på. President Trump ble på sedvanlig vis beskrevet som ustabil, og aksjonen ble omtalt som en impulshandling uten foregående analyser. General Soleimani ble beskrevet, bl.a. av NRK, som en krigshelt som var høyt elsket av iranerne. Begge disse påstandene har vist seg å være ukloke og usanne.

Det er liten tvil om at president Trump visste hva han gjorde. Sannheten er at likvideringen av Soleimani, og ikke minst Trumps gjentatte nye trusler mot det iranske regimet, har bidratt til redusert spenning i regionen – paradoksalt nok, vil mange eksperter hevde. I motsetning til mange tidligere verdensledere har Trump vist at han ikke kommer med tomme trusler. Han gjør det han sier han vil gjøre. Donald Trump er verbal og tydelig. Han setter amerikanske interesser først, og han handler ut fra USAs økonomiske interesser og militære styrke – og han får det som han vil.

Det skal faktisk Norge være glad for. Norge trenger USA som en sterk militær alliert, og som en sterk økonomisk samarbeidspartner. I en verden hvor globalister får stadig mer innflytelse, er det sågar fremstilt som kontroversielt at den amerikanske presidenten setter Amerika

først, noe som faktisk burde ha vært selvsagt for en president som er valgt av det amerikanske folket.

For fremtiden bør vi venne oss til at amerikanske presidenter setter USAs interesser først. Det betyr imidlertid ikke at dette ikke samtidig kan være i Norges interesse – snarere tvert imot. USA står på de vestlige liberale demokratiers side, USA kjemper for markedsøkonomien, USA kjemper mot meningsløse og markedsdestruktive klimatiltak, og USA er samtidig vår sikkerhetsgarantist gjennom NATO. Norge og verden har mye å takke USA for.

Så til den andre påstanden, om at general Soleimani var høyt elsket av sitt folk. Etter hvert har dette vist seg å være en sannhet med mange modifikasjoner. Militære angrep på en nasjon fører ofte til at innbyggerne holder sammen og står samlet mot en felles fiende. Det skjedde også i Iran. Flere hundre tusen mennesker møtte opp for å følge Soleimanis bære til graven, og mange uttrykker sterke følelser og sinne over hans død. Men det viste seg at for mange var dette følelser som ikke stakk særlig dypt.

For general Soleimani var ikke et uskyldig offer. Soleimani var ansett som den islamske republikken Irans mektigste mann etter ayatollah Ali Khamenei. Soleimani ledet den paramilitære Qud-styrken. Han var mesterhjernen bak Irans strategi for regionalt hegemoni gjennom oppbygging av terrororganisasjoner utenfor Iran, bl.a. Hizbollahs missilprogram mot Israel og Houthi-styrkene mot Saudi-Arabia. Soleimanis oppgave var å bekjempe revolusjonens fiender, særlig USA, Israel og sunni-land som Saudi-Arabia. Qud-styrken var særlig aktiv i Libanon, Irak, Syria, Jemen, Afghanistan og Gaza-stripen. Soleimani ledet Qud-styrken i en rekke terrorangrep i nærområdene, og han infiltrerte terrornettverk og kriminelle nettverk over hele verden.

Det er faktisk underlig at Soleimani har fått anledning til å spre sitt internasjonale terrorbudskap og sine terrormetoder i så mange år. Revolusjonsgarden er av USA stemplet som en terrororganisasjon, og det har det jeg har beskrevet, vist ganske tydelig. Med andre ord: Soleimani var en terrorist. USAs droneangrep var derfor helt i tråd med folkeretten. Det var et selvforsvar.

Det er å håpe at USAs resolute handling og kompromissløse holdning overfor Iran kan føre til noe positivt på sikt. Iran er en nasjon med stolte kulturelle tradisjoner og dypt historiske røtter. Det er et frihetselskende folk, et intellektuelt folk, et folk som gjennom sine mange diasporaer i den frie verden har vist vilje og evne til å skape nye liv for seg og sine. Eksiliranere som ikke har gjort seg til slaver av islam, har kunnet frigjøre seg og omfavnet de liberale frihetsverdiene.

Vi kan håpe at iranere flest kan komme seg ut av traumet som revolusjonen i 1979 skapte, at iranere flest

tar et oppgjør med det totalitære imamstyret, og at Iran finner veien tilbake til sivilisasjonens fellesskap – et Iran som skrinlegger alle ambisjoner om å utvikle atomvåpen, et iransk regime som bruker tiden på å gjøre hverdagen til iranere flest bedre.

Jeg må også komme med en kommentar til representanten Huitfeldt, som prøvde å gjøre dette til en politisk debatt og en enkel debatt. Når det gjelder norske militære styrkers tilstedeværelse i Irak, er det naturlig at dette diskuteres i et NATO-perspektiv. Hvis man lytter til hva den amerikanske presidenten har sagt, sa han først i sin valgkamp før han ble valgt som president, at USA skulle ut av disse meningsløse og evigvarende krigene. Samtidig har han nå sagt at han ønsker at Europa har en sterkere tilstedeværelse i Midtøsten. Det henger ikke helt sammen. Derfor er det viktig at NATO sammen nå setter seg ned og ser på hva som er den riktige strategien for situasjonen i Midtøsten, og på hva NATO eventuelt skal eller ikke skal bidra med der. Men selvsagt skal vi forlate Irak dersom irakiske myndigheter ikke ønsker oss der.

Liv Signe Navarsete (Sp) [13:20:38]: Først: Takk til statsrådene – utanriksministeren og forsvarsministeren – for orienteringa. Det er ein styrke for Noreg og for Stortinget at ein kan halde orienteringar som dette i ope storting. Eg vil gjerne understreke at det set me pris på.

Etter lang tids spenning mellom USA og Iran gjekk USA 3. januar i det me må seie var ein open konflikt, gjennom drapet på m.a. den iranske generalen Qasem Soleimani. Og Iran gjekk 8. januar til mottiltak.

Eg er samd i at det er rett å setje dette inn i ein breiare samanheng. Det er klart at alt har ei forhistorie. Samstundes eskalerte USAs åtak konflikten til eit heilt anna nivå enn det var frå før. Så vidt eg veit, var ingen av USAs allierte informert om åtaket, det er i seg sjølv problematisk i ein allianse. Trump hevda at åtaket hindra at USA ville miste fire-fem ambassadar, medan forsvarsminister Mark Esper måndag sa at han ikkje hadde sett noko prov på at Iran planla åtak mot fire amerikanske ambassadar.

Trump og administrasjonen hans syner ofte til Noreg som ein god alliert og samarbeidspartner. Det er bra, for USA er vår viktigaste allierte. Men då bør òg Trump ha såpass stor respekt for Noreg at me får innsyn i resultatata av overvakinga som låg til grunn for avgjerda om å ta ut Soleimani med fleire. Eg håpar at utanriksministeren kjem lenger i det ho sa at ein ville arbeide med, nemleg å få dette på bordet. Eg trur det er viktig for tilliten mellom USA og dei europeiske allierte.

Etter åtaket har Trump bedt NATO om å ta ei større rolle i Iran og Irak. Det er òg eit vanskeleg spørsmål et-

tersom USA handla i strid med folkeretten og utan å informere NATO. Viss Noreg går meir aktivt inn, reiser det fleire spørsmål.

Me ser ei flytting av grenser for korleis statar opererer internasjonalt. Saudi-Arabia, Russland og no USA opererer med likvidering som eit legitimt verkemiddel. Eg vil hevde at USA skil seg mest ut, ettersom det er eit liberalt demokrati, ein NATO-alliert og Noregs viktigaste allierte.

Representanten Tybring-Gjedde sa i innlegget sitt at Trump får det som han vil, og det er sikkert rett. Spørsmålet er i kva retning det tek oss alle, for handlingane til stormaktene påverkar sjølvstogt også oss i stor grad. Noreg er ein liten stat som er avhengig av at internasjonale normer og reglar vert oppretthaldne. Det som no har oppstått, kan gi oss vanskelege avvegingar. På den eine sida vil me følgje USA som vår viktigaste allierte. USA vil forvente at me stiller opp saman med dei, men korleis vil det i eit større bilde påverke legitimiteten til norske styrkar i utlandet? Som eit lite land må me rette oss etter det regelverket me vil at dei store landa og stormaktene skal følgje. Det er ei grunnleggjande interesse for Noreg å oppretthalde orden og hindre at stormaktene tek seg til rette. Same kva regjeringa vil lande på, må Noreg arbeide hardt for å snu den trenden som ser ut til å utvikle seg.

Viss Noreg og våre allierte vel å trekkje ut troppane sine, slik enkelte land har gjort, risikerer me – på den andre sida – at det kan oppstå eit vakuum i regionen. Det vil verte fylt, truleg av militær og andre grupper, og situasjonen som vidare kan oppstå, kan ha fatale konsekvensar for den internasjonale tryggleikssituasjonen, noko som heller ikkje er i vår nasjonale interesse. Så det er tunge og vanskelege avvegingar regjeringa og Stortinget må gjere. Eg er glad for at regjeringa tek dette på alvor. Eg registrerer ut frå det som er sagt her, og det som eg har høyrtdidlegare, at ein ser kor vanskeleg dette er.

Professor Nouriel Roubini vart kalla for Dr. Doom etter å ha åtvare mot finanskrisa i 2008 under årsmøtet til IMF i 2006, to år før det skjedde. På Skagenfondenes nyttårskonferanse åtvare han mot at investorar kraftig undervurderer faren for ein militærkonflikt mellom USA og Iran, at den vil eskalere til krig. Eg håper han tek feil. Men det er alvorlege spenningar, og Senterpartiet vil støtte aktivt opp om regjeringas arbeid for å sikre at me får fred, ikkje eskalering til krig.

Audun Lysbakken (SV) [13:26:03]: Jeg vil også først takke regjeringen for redegjørelsen. Vi setter stor pris på at regjeringen har vært så imøtekommende med tanke på det ønsket flere partier på Stortinget har hatt om en åpen debatt. Jeg tror det er sunt, selv om spenningsnivået er noe lavere denne uken enn det var på

det tidspunktet vi kom med forespørselen. Jeg tror det er godt at vi diskuterer dette likevel, også fordi dagens uttalelser fra president Rouhani, med trusler mot europeiske soldater, ser ut til å understreke at faren for en eskalering mot krig ikke er over. Det er også uttalelser som, i likhet med mange andre ting akkurat nå, understreker at det iranske prestestyret er brutalt og umulig å stole på. Jeg synes det er viktig å begynne denne debatten med å understreke vår solidaritet med de menneskene som nå har hatt mot til å gå i gatene i Iran og protestere mot regimets løgner om nedskytingen av flyet, og alle dem som i høst ble brutalt undertrykt i Iran da de krevde demokrati, og på samme måte vår solidaritet med folk i Irak som selvfølgelig er redd for at deres land nok en gang skal bli det store offeret for nye konflikter i Midtøsten.

Så er dette også en historie om en amerikansk politikk som er uforutsigbar og uvettig, om siste kapittelet i en lang historie, hvor USA som stormakt har spilt rollen som elefanten i glassbutikken i Midtøsten, der utviklingen siden den amerikanske invasjonen av Irak i 2003 har vært en sammenhengende katastrofe som vi fortsatt sliter med ettervirkningene av.

Jeg ønsker å utfordre statsrådene på en konkret problemstilling i dag. Jeg setter stor pris på at regjeringen har vært så tydelig på at for Norge er det selvfølgelig avgjørende at irakiske myndigheters invitasjon ligger til grunn for norske styrkers nærvær i Irak. Men det kan jo se ut som at det samme prinsippet ikke gjelder for USA. Før helgen kunne vi lese at den irakiske statsministeren hadde bedt utenriksminister Pompeo om å sende en delegasjon til Irak for å diskutere uttrekking av de amerikanske styrkene, som det kan være mange årsaker til at han gjør, det er mye uklarhet rundt vedtaket i det irakiske parlamentet. Men likevel: Poenget er at det amerikanske svaret var himmelropende arrogant – et tvert nei til å diskutere det. Det må være en bekymring for Norge, for vi må jo vite at USA vil forholde seg til det samme prinsippet som vi vil, nemlig at det må ligge en tydelig irakisk vilje i bunnen. Derfor ønsker jeg å høre hva som er regjeringens syn på den amerikanske avvisningen. Jeg forventer at Norges svar er veldig tydelig, nemlig at hvis Irak skulle bestemme seg for at en ikke ønsker amerikanske styrkers nærvær, så mener Norge at amerikanske styrker må trekkes ut.

Så setter jeg også pris på at Norge har etterspurt beviser for begrunnelsen for den amerikanske likvideringen. Men jeg må samtidig si at vi mener at Norge kunne vært tydeligere og tidligere ute med kritikken av dette. Det er ingen behov for bevis for at general Soleimani var en person som det ikke er noen grunn til å ha sympati for, men det er grunn til å etterspørre bevis for om dette var en klok og nødvendig handling. Jeg registrerer at vel-

dig mange amerikanske politikere er svært tydelige i sin kritikk av dette, mens Norge ikke har vært det. Det synes vi er synd. Jeg vil også spørre om regjeringen nå er villig til å støtte det kravet som FNs spesialrapportør for utenomrettslige henrettelser har kommet med, om en gransking av likvideringen. Spesialrapportøren mener det er behov for det.

Da vil jeg samtidig si at jeg håper – og det føler jeg meg trygg på – at Norge vil støtte de kravene som kommer fra Amnesty om at iranske myndigheter nå løslater alle som er tilfeldig fengslet i forbindelse med protester, at de beskytter fanger mot mishandling, og at FN får adgang til iranske fengsel.

SV mener at de norske soldatene bør hentes hjem fra Irak. Det handler ikke om den akutte situasjonen, men den akutte situasjonen illustrerer det vi har sagt hele tiden, nemlig at allianseforholdene i Midtøsten nå er uklare, og den amerikanske politikken er uforutsigbar. Da bør ikke Norge ha militær tilstedeværelse i regionen. Det gjør oss prisgitt en uklar amerikansk politikk, og det gjør at vi har økt risiko for å bli trukket inn i konflikter. Vi bør heller prioritere vårt nasjonale forsvar og hente våre soldater hjem.

Knut Arild Hareide (KrF) [13:31:25]: Eg vil òg takke for to svært gode utgreiingar, frå utanriksministeren og forsvarsministeren. Eg er einig i det representanten Tetzschner sa: Dette var kloke innlegg, nettopp fordi me er bekymra over den situasjonen me no ser i Midt-austen.

Konflikten mellom USA og Iran går jo mange tiår tilbake, men det er klart at han har eskalert, spesielt etter at USA valde å trekkje seg ut av atomavtala, og òg med dei hendingane me har sett både dei siste månadene og ikkje minst dei siste vekene.

Eg trur eg òg har lyst til å slutte meg til det utanriksministeren sa om Soleimani, for det var ei balansert beskriving. Det er ei sanning at han hadde ein betydeleg posisjon i sitt eige land, men òg stod bak handlingar som ingen av oss vil forsvare. Eg meiner at det folkerettslege grunnlaget for denne operasjonen ikkje er avklara, og det var òg det eg høyrde frå statsråden.

Det var òg ein tydeleg budskap: Den tydelege budskapen er at me blir med dei militære operasjonane våre så lenge Irak ønskjer at me skal vere der. Eg er glad for det, for når ein har gått ut tidlegare, har me sett at det har skapt eit maktvakuum. Derfor er eg òg glad for den budskapen, som både forsvarsministeren og utanriksministeren kjem med. Vi må vere ærlege på det og seie at nettopp våre militære operasjonar har bidratt til framgang. ISIL, som altså er den verste terrororganisasjonen i moderne tid, er jo blitt betydeleg svekt nettopp på grunn av det militære samarbeidet. Det må derfor fort-

setje, for sjølv om ISIL er svekt, utgjer dei òg i dag ein betydeleg fare.

Utfordringa mi går ut på korleis me no likevel kan bidra til å sikre at Iran ikkje får moglegheita til å utvikle atomvåpen. For det er klart at atomavtala er svekt, og som òg utanriksministeren sa: Det er jo ikkje overraskande, det som Iran gjer. Kva er dei europeiske landa sitt svar? Korleis kan me no bidra til at Iran ikkje utviklar atomvåpen? Det meiner eg er ei felles utfordring på eit spørsmål som me er nøydd til å stille oss.

Bjørnar Moxnes (R) [13:34:50]: I 2014 bestemte Solberg-regjeringen at Norge skulle delta i den USA-ledede Operation Inherent Resolve i Irak. Norge har rundt 70 soldater i landet, som nå har en stor risiko for å bli rammet av konflikten som USA utløste ved å drepe en irakisk og en iransk offiser 3. januar i år. Attentatet ble for øvrig erklært ulovlig av FNs spesialrapportør for utenomrettslige henrettelser.

Det var i sin tid USA som ved å invadere Irak bidro til at både IS og Al Qaida fikk fotfeste i Midtøsten og Irak. USA invaderte, uten FN-mandat, i strid med folkeretten. De drepte og torturerte uskyldige og ødela sivil infrastruktur. I stedet for å stille de skyldige til ansvar har USA i tiden etterpå forfulgt, fengslet og mishandlet varslerne som er en del av WikiLeaks, som har avslørt disse krigsforbrytelsene.

Da Erna Solberg sendte soldater til Irak, visste hun altså at de ville stå under ledelse av en stat som verken respekterer folkeretten eller grunnleggende menneskerettigheter. I lengre tid har regjeringen malt et rosenrødt bilde av den USA-ledede operasjonen i Irak som Norge deltar i. Under redegjørelsen for Stortinget 2. mai 2018 skrøt Frank Bakke-Jensen av de irakiske styrkene som vi samarbeider med: «Det er de som har stått i front mot ISIL, det er de som har tatt tap for å slå ISIL tilbake, og det er de som har vunnet landet sitt tilbake fra terroristene.» Han sa også: «Det er en grunnleggende forutsetning at innsatsen skal ha som formål å støtte irakiske sikkerhetsstyrker underlagt sentrale myndigheters kontroll i deres kamp mot ISIL.» Det USA gjorde 3. januar i år, var altså ikke å støtte de irakiske sikkerhetsstyrkene, men å likvidere en av styrkenes viktigste offiserer. USAs attentat ble derfor også åpent applaudert av IS, og ikke uten grunn.

Man kan være kritisk til, ja til og med en sterk motstand av, fremmede regimers militære ledere uten dermed å støtte opp om likvidering av de samme menneskene. Attentatet satte også norske soldater i stor fare. Ifølge amerikanske kilder var det nærmest et mirakel at ingen ble drept i det iranske angrepet mot den amerikanske basen der de norske soldatene oppholder seg.

Frank Bakke-Jensen har også forsikret Stortinget om at operasjonen i Irak skulle fremme Iraks demokratiske institusjoner, og da ble spesielt den irakiske nasjonalforsamlingen framhevet. Det var også skryt av at koalisjonen hadde unngått gnisninger med Iraks innbyggere. Men koalisjonens leder i USA har nok en litt annen oppfatning enn det vårt lands forsvarsminister, Frank Bakke-Jensen, har.

Nå krever Iraks folkevalgte og statsministeren at amerikanske styrker skal ut av landet. USAs svar er dermed å angripe Iraks selvstendighet og true med å beslaglegge Iraks oljeinntekter og knuse landets økonomi. Dette betyr at sentrale forutsetninger for norsk deltakelse er brutt, og at norske soldater er i fare. Rødts standpunkt er klart: Vi må få de norske styrkene hjem. Soldatene trengs til forsvar av Norge, ikke til å risikere livet i en meningsløs konflikt i Irak framprovosert av USA og i en spiral med regimet i Irak.

Jeg vil stille tre spørsmål til slutt.

For det første, til Frank Bakke-Jensen: Er hans grunnleggende forutsetning om å støtte Iraks sikkerhetsstyrker overholdt nå som USA har drept medlemmer av irakiske sikkerhetsstyrker, deriblant en sentral offiser, til åpen applaus fra IS?

For det andre: Når USA åpent nekter å forholde seg til kravet fra Iraks statsminister og folkevalgte forsamling om at USA må ut av Irak, og i stedet truer med å beslaglegge landets oljeinntekter og knuse økonomien deres, er da forutsetningen om å støtte Iraks demokrati overholdt?

Til slutt: USA satte åpenbart norske soldater i fare med angrepet 3. januar. Ifølge VG hadde soldatene våre ikke engang missilbeskyttelse. Det må også USA ha vært klar over. Jeg vil ha et klart svar: Varslet USA de norske styrkene i forkant av likvideringen av Soleimani og den irakiske offiseren, slik at Norge kunne ta forholdsregler for å beskytte soldatene våre, eller gjorde de det ikke?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [13:39:55]: På nytt vil jeg takke for oppfordringen om å komme hit og holde denne redegjørelsen. Dette er viktige debatter for Stortinget. Jeg skal avslutningsvis ta en gjennomgang av hovedpunktene.

Når vi er ute med styrker, er personellens sikkerhet vår høyeste prioritet. Derfor er vi sikre på at det personellet vi har i Irak, er trent og utrustet til å ivareta egen sikkerhet i møte med aktuelle trusler. Derfor er vi også i et tett samarbeid i koalisjonen om det oppdraget vi er på i Irak, som har kommet på invitasjon fra irakiske myndigheter, der de norske soldatene deltar i en internasjonal koalisjon på 70 nasjoner i kampen mot terrorbevegelsen ISIL. Dette har vært helt avgjørende for at irakiske styrker har evnet å bekjempe ISIL territorielt.

Når det i denne salen brukes ord som «rosenrødt» om den situasjonen som er der nede, oppfatter jeg det som ganske respektløst overfor styrkene vi har ute, og overfor det samarbeidet vi har for å hjelpe irakiske styrker.

ISIL er territorielt bekjempet, men de utgjør fortsatt en terrortrussel. Vi vurderer løpende og i nær kontakt med samarbeidspartnerne våre i den internasjonale koalisjonen den videre innretningen av den militære innsatsen der nede – med ett mål, og det er at Irak selv gradvis skal kunne overta det samlede ansvaret for landets og innbyggernes sikkerhet.

I en diskusjon om situasjonen der nede er det veldig enkelt – det er egentlig billige poeng – å putte konflikten mellom USA og Iran opp i den samme gryten som koalisjonens kamp mot ISIL. Vi merker oss den resolusjonen som ble gjort i det irakiske parlamentet den 5. januar. Av respekt for Iraks selvstendighet har vi også respekt for at de har en politisk prosess, og for at det er en konstitusjon i Irak som sier at parlamentet har én oppgave og regjeringen en annen, og vi avventer nå kontakt med den irakiske regjeringen i denne saken. Hvis den irakiske regjeringen trekker tilbake invitasjonen, har vi sagt at vi trekker oss. Foreløpig har vi ikke fått de signalene.

Foreløpig står koalisjonen der rett og slett fordi kampen mot ISIL ikke er over. Jeg mener at en god måte å vise at vi skiller mellom konflikten mellom Iran og USA og kampen mot ISIL på, er at vi er tydelige på at vi står der i en koalisjon mot ISIL.

Jeg merker meg de forskjellige innspillene fra salen. Jeg er veldig tilfreds med at vi stort sett er enige om at dette er en viktig innsats. Husk at denne innsatsen er grunnlaget for humanitært arbeid, humanitær bistand og muligheten for å løfte denne regionen opp til et litt mer stabilt nivå. Derfor er det mange nasjoner som bidrar, og mye ressurser som blir satt inn i denne kampen.

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide [13:43:58]: Jeg vil få takke for innspillene og debatten som har vært. Jeg mener også det er en styrke at vi både har muligheten til å konsultere Stortingets organer, som den utvidede utenriks- og forsvarskomiteé, og samtidig kan ha åpne redegjørelser og diskusjoner av denne typen. Jeg tror dette er et spørsmål som opptar og angår mange utenfor stortingsalen. Det at de kan få anledning til på sett og vis å lytte til og gjøre seg opp en mening om debatten, mener jeg er positivt.

Så vil jeg bare gi noen korte kommentarer – det er nok det jeg rekker – knyttet til noen av de spørsmålene som kom.

Når det gjelder det irakiske parlamentet, er det viktig å understreke at det ennå ikke har kommet noen klare signaler fra Iraks side om hva vedtaket er og hvordan

det skal følges opp. Det var et sentralt poeng i min samtale med den irakiske utenriksministeren. Det er det samme bildet som går igjen hos alle andre som også har hatt samtaler. De ønsker selvfølgelig nå å gå inn i en prosess hvor de skal definere både hva vedtaket innebærer, og hvordan det skal følges opp. Men det var én veldig tydelig beskjed, som ble gjentatt flere ganger, og som også har blitt gjentatt til flere av mine kollegaer, og den gjaldt behovet for å fortsette kampen mot ISIL. Det er et veldig tydelig behov Irak ser, for de er også svært klar over hvilken mulighet ISIL igjen har til å få fotfeste i regionen der som man ikke lenger fører kampen.

Som forsvarsministeren helt riktig sa, er det invitasjonen fra irakiske myndigheter som er vårt og koalisjonenes folkerettslige grunnlag for å være til stede. Det er selvsagt at vi forholder oss til det, og det er ingen andre signaler enn at koalisjonen også selvfølgelig forholder seg til det.

Så til spørsmål fra representanten Lysbakken, særlig knyttet til Iran: Jeg hadde i går et møte med Amnesty om akkurat demonstrasjonene og også den jobben Amnesty nå gjør for å forsøke å kartlegge hvor mange som er blitt drept eller skadet i forbindelse med de demonstrasjonene som både var før jul, og som nå har blitt gjenopptatt. Det er ett nytt element ved demonstrasjonene som nå skjer, og det er at studenter også i stor grad deltar. Det er i grunnen første gang på ti år at man ser at studentene tar til gatene på den måten. Jeg uttrykte min veldig sterke bekymring 21. november, da disse demonstrasjonene var på høyden, og ikke minst krevde jeg at iranske myndigheter måtte respektere fredelige demonstranter, måtte respektere ytringsfriheten og demonstrasjonsfriheten.

Jeg mener det er viktig at vi også har i minne det som har vært to av våre fem anbefalinger til Iran i Menneskerettighetsrådets høringer, og det har særlig gått på det å ha et trygt rom for sivilsamfunnet, ikke minst for menneskerettighetsforsvarere, og også å ta vare på og ivareta rettighetene til dem som sitter i fengsel, inkludert at de skal få helsehjelp i tide. Dette er noe som brytes daglig, og som vi er dypt bekymret for. Derfor har vi også gjentatte ganger tatt disse tingene opp når vi kaller Irans ambassadør inn til UD. Det var også sentrale temaer da utenriksminister Zarif var i Norge før jul. Dette er noe vi tar opp og kommer til å fortsette å ta opp.

Både vi og andre allierte har vært i briefinger både i det amerikanske utenriksdepartementet og i Pentagon. Dette gjør vi sammen med allierte. Og som jeg var inne på i min innledning, har informasjonen som har kommet fra amerikanerne, foreløpig ikke vært av en sånn karakter at vi eller andre har tatt stilling til alle sider ved grunnlaget for angrepet som drepte Soleimani. Det har vi rett og slett ikke nok informasjon til å gjøre. Derfor

fortsetter vi å etterspørre den informasjonen. Det har vi og også andre gjort.

Til kravet fra FNs spesialrapportør for utenomrettslige hendelser, Agnes Kalamar: Dette er en spesialrapportør som kan komme med egne anbefalinger, det er en del av mandatet, som ikke nødvendigvis er FN-anbefalinger. Det er likevel en del av mandatet. Vi har foreløpig ikke tatt stilling til det kravet som er kommet. Det har vi ikke registrert at noen andre land heller har gjort. Men vi registrerer de diskusjonene som er, og vi følger disse diskusjonene nøye.

Presidenten: Debatten i sak nr. 3 er dermed avsluttet.

Presidenten vil foreslå at utgreiingane til utanriksministeren og forsvarsministeren om situasjonen i Midtausten vert lagde ved protokollen. – Det er vedteke.

Sak nr. 4 [13:48:59]

Ordinær spørretime

Spørsmål 1

Torstein Tvedt Solberg (A) [13:49:18]: «Utdanningsnytt har avdekket at det blir stadig mer vanlig blant lærere å betale for undervisningsmateriell av egen lomme. Det pekes på at bøker er utdaterte og at skolen har trange budsjetter, samt et press om mer spennende undervisningsopplegg en ikke har tid nok til å utarbeide. Sykepleiere må ikke ta med bandasje på jobb.

Hva mener statsråden om denne utviklingen, der stadig flere lærere selv tar regningen for undervisningen?»

Statsråd Jan Tore Sanner [13:49:53]: Ansvaret for at skolene og lærerne har tilgang til utstyr og læremidler, er tydelig plassert hos skoleeier. Jeg forventer at skoleeierne følger opp dette ansvaret, og at skolene kjøper inn nødvendig materiell og læremidler i tråd med reglene om offentlige anskaffelser.

Vi gjennomfører nå den største endringen i skolen siden Kunnskapsløftet. Med de nye læreplanene fornyer vi skolens innhold slik at elevene skal lære mer ved å lære bedre. Vi vet at læremidlene har stor påvirkning på hvordan lærerne fortolker læreplanene og legger opp undervisningen. Derfor er det viktig at skolene også kjøper inn og bruker læremidler som er tilpasset det nye læreplanverket.

I statsbudsjettet for 2020 er det bevilget totalt 250 mill. kr til trykte og digitale læremidler. Av disse midlene skal 170 mill. kr dekke merutgifter kommunene har til innkjøp av nye læremidler til fagfornyelsen.

Om lag 50 mill. kr skal gå til en egen tilskuddsordning for innkjøp av digitale læremidler. Den nye overordnede delen av læreplanverket understreker verdien av det profesjonelle fellesskapet på skolen. Lærere som i fellesskap vurderer og planlegger hvilke metoder og materiell de vil bruke, har et bedre grunnlag for å utvikle kvaliteten på undervisningen. Dette forutsetter en skoleledelse som legger til rette for samarbeid og skaper en kultur for deling og læring. Skolene og lærerne skal fortsatt ha frihet til å velge hvilke læremidler, læringsressurser og undervisningsopplegg de ønsker å bruke.

Jeg mener i utgangspunktet det er positivt at lærere deler undervisningsopplegg med hverandre. Skoler og lærere som har kultur for å dele, kan både spare tid og utvikle kvaliteten på undervisningen. Men det er selvsagt ikke slik at lærerne skal betale av egen lomme for materiell eller læremidler de trenger i undervisningen.

Torstein Tvedt Solberg (A) [13:52:02]: Jeg vil takke for svaret, og så vil jeg utfordre statsråden enda litt mer på hva han selv tenker om denne utviklingen. Jeg synes det er alvorlig, det som lærerne beskriver til Utdanningsnytt, at det nå er blitt helt vanlig at lærere bruker penger fra egen lomme til å kjøpe opplegg til egen undervisning. Det er jo, som jeg var inne på i spørsmålet, uaktuelt for de fleste andre yrkesgrupper å måtte legge ut selv, fra egen lomme, for å gjøre jobben sin.

Vi er nok enige om at hovedansvaret ligger på kommunene og skoleeier her. Men jeg vil også utfordre statsråden på om det ikke er noe vi kan gjøre også nasjonalt for å unngå dette, og kanskje spesielt for å snu denne trenden, når det nå pekes på at dette har blitt mer vanlig i skolen.

Statsråd Jan Tore Sanner [13:52:55]: La meg først understreke at jeg tror det her er et skille mellom læremidler og undervisningsopplegg, som også representanten skiller mellom. Det jeg har forstått ut fra disse artiklene, er at dette i stor grad er undervisningsopplegg. Men det fjerner ikke det prinsipielle spørsmålet her, nemlig hvem som har ansvaret, og jeg mener vi må være tydelige på at ansvaret for dette ligger på skoleeier. Det er skoleeier som har ansvaret for at det er tilgjengelig med læremidler og gode undervisningsopplegg som lærerne kan benytte seg av.

Så jeg vil bare henwise til at dette er et ansvar som skoleeiere må ta, og det er tydelig også i opplæringsloven. Jeg ser ikke behov for å klargjøre noen regler her, for reglene er klare – dette er skoleeiers ansvar.

Torstein Tvedt Solberg (A) [13:53:56]: Det er i hvert fall én ting vi i Stortinget har et stort ansvar for, og da tenker jeg på det som statsråden har vært inne på, med fagfornyelsen. Jeg tror at noen av de utfordringene

det pekes i disse artiklene, vil løse seg selv ved at det kommer nye læreplaner og derfor nytt undervisningsmateriell. Men jeg vil fortsatt utfordre statsråden litt på om en gjør nok for å sikre at en kan snu denne trenden. For dette handler om undervisningsmateriell og undervisningsopplegg, som det pekes på i artikkelen. Lærere betaler selv for f.eks. spill som en bruker til læring, og innkjøp av bøker, og med fagfornyelsen vil det jo være et større behov for nyinnkjøp av bøker, digitale læringsopplegg og undervisningsmateriell.

Har statsråden forsikret seg om at en gjør nok for at denne utviklingen snus nå med fagfornyelsen, og at en kan snu denne trenden?

Statsråd Jan Tore Sanner [13:54:49]: Det vil jo alltid være et spørsmål om man gjør nok, og det er helt sikkert slik at man alltid kan gjøre mer.

Jeg mener det er positivt at det er innovasjon – både på læremiddelsiden og med undervisningsopplegg. Det er positivt at ulike aktører utvikler opplegg som kan brukes i skolen, men det er lærerne og lærerfellesskapet som skal velge hvilke læremidler som skal brukes, og som også skal velge undervisningsopplegg, og så er det skoleeier som skal betale. Jeg har sterk tro på at fagfornyelsen vil bidra til innovasjon på læremiddelsiden, men også til bedre undervisningsopplegg i skolen.

Jeg vil være tydelig i min dialog med skoleeiere, og det håper jeg at representanten også vil være gjennom sine kanaler, på at dette er et ansvar som skoleeier skal ta.

Spørsmål 2

Nicholas Wilkinson (SV) [13:56:10]: Flere og flere dør av selvmord i Norge. I 2013 døde 556 personer av selvmord. I 2018 var tallet økt til 674. I Sverige og Danmark går tallene ned, men ikke i Norge. Samtidig som statsministeren oppfordrer til å be om hjelp, står mange i kø og får ikke hjelp når de trenger det. Jeg har følgende spørsmål:

«6 år med den gylne regel og gode intensjoner for psykiatrien har ikke hjulpet. Fortsatt er etterslepene og utfordringene i psykiatrien dramatiske, og vi er ikke i stand til å yte den hjelpen folk trenger.

Statsråden har vært både sur og sint og lei over manglende oppfølging – har han noen nye, konkrete og håndfaste grep for å sikre at ønsket politikk blir gjennomført?»

Presidenten: Presidenten vil gjerne påpeika at den innleiinga var litt vel lang. Det er berre spørsmålet som skal framførast i salen. Men spørsmålet vart framført, så statsråd Bent Høie, vær så god.

Statsråd Bent Høie [13:57:29]: Først og fremst vil jeg si at jeg er utrolig glad for at representanten Wilkinson er tilbake, og jeg gleder meg til å fortsette diskusjonen med ham.

Det representanten tar opp, er et enormt stort og viktig spørsmål. Jeg er selvfølgelig ikke fornøyd med at de målene vi satte oss da vi innførte handlingsplanen mot selvmord og selvskading i Norge, ikke er nådd, og at vi ikke har klart å oppnå de resultatene. Dessverre er det altfor mange som begår selvmord i Norge.

Så er det veldig viktig for meg å si at vi skal klare å ha en debatt som får fram veldig tydelig både at det er hjelp å få, og at de som har behov for hjelp, må be om hjelp – og det er mange steder å få hjelp – samtidig som vi må erkjenne at heller ikke på dette området er hjelpen alltid god nok, og det er ikke alltid vi lykkes.

Jeg er veldig opptatt av at vi skal fortsette å prioritere psykisk helse, og det har regjeringen også gjort på mange områder. Vi har nå hatt en vekst på nærmere 2 500 årsverk i det kommunale psykisk helse- og rusarbeidet de siste tre årene, og dette er den sterkeste veksten vi har hatt siden opptrappingsplanen ble avsluttet i 2018. Jeg er også opptatt av at vi skal fortsette å gi flere hjelp i den spesialiserte helsetjenesten. Der har også ventetidene gått ned. Flere får hjelp.

Så har jeg vært – og er – veldig tydelig på at jeg ikke er fornøyd med helseregionenes oppfølging av den gylne regel, men jeg mener vi hadde vært i en vanskeligere situasjon uten den gylne regel. Jeg ser også klare forbedringer i helseregionenes oppfølging av den gylne regel. Jeg kan forsikre representanten Wilkinson om at det er ingen som sitter i styrene i helseregionene, som ikke har fått med seg alle de følelsesmessige utbruddene som representanten redegjorde for i sitt spørsmål, da jeg har gitt uttrykk for at jeg ikke er fornøyd på dette området.

Vi har behov for å styrke tilbudet til mennesker med psykisk helseutfordringer i Norge. Jeg er også urolig for den utviklingen vi ser, at stadig flere unge får psykisk helseutfordringer, ikke minst jenter, noe som også kommer fram av den siste HUNT-undersøkelsen. Det er også årsaken til at statsministeren i nyttårstalen fortalte om det regjeringen har satt i gang, nemlig å prøve å få mer kunnskap om hva som er årsakene til denne utviklingen, som dessverre ikke bare er et norsk fenomen, men også et internasjonalt fenomen. For vi må vite mer om årsakene for å kunne bli enda flinkere til å forebygge og skape god psykisk helse i befolkningen.

Nicholas Wilkinson (SV) [14:00:25]: Jeg spurte om nye og konkrete grep. Jeg fikk ikke svar. Onsdag 8. januar var statsråd Bent Høie og jeg på markeringen mot selvmord. En sterk kvinne, Heidi Tårnes, fortalte om sin 17 år gamle datter som døde ved selvmord. Hun

ga oss i oppgave å styrke det psykiske og psykiatriske helsevernet og skaffe flere døgnplasser til dem som har selvmordstanker. Bent Høie sa i går i helsetalen at mange som jobber med psykisk helse, mener at nedbyggingen av døgnplasser har skjedd for raskt, og at det er behov for å stoppe opp.

Vil Bent Høie stanse nedgangen i antall døgnplasser innenfor det psykiske helsevernet?

Statsråd Bent Høie [14:01:25]: Jeg mener nok at jeg i mitt forrige svar kom med både en rekke nye tiltak og ikke minst forsterking av tiltak som vi allerede har satt i gang for fortsatt å styrke tilbudet innenfor psykisk helsevern – men listen kan selvfølgelig gjøres enda lengre. Som representanten Wilkinson er inne på, har jeg også gitt et oppdrag til Helsedirektoratet og helseregionene om nettopp å se på hvor vi har behov for ytterligere å styrke kapasiteten, inkludert døgnplasser innen psykisk helsevern.

Når jeg ikke vil være med på en idé om at vi nå skal stoppe alt av endringer innenfor psykisk helse, er det rett og slett fordi vi fortsatt i Norge bruker mer døgnplasser enn i sammenliknbare land, og det kan være områder i Norge der det vil være slik at de som har psykiske helseutfordringer, vil kunne få bedre hjelp ved at man lokalt gir mer dagbehandling i stedet for døgnbehandling. Det er ikke alltid døgnbehandling er svaret på utfordringene for dem med psykiske helseutfordringer.

Nicholas Wilkinson (SV) [14:02:34]: Kartlegging er bra, men det er ikke håndfast hjelp for folk som trenger det. Jeg har snakket med flere personer som jobber i helsetjenesten. De sier at de og kollegaene får det travlere nå, men bemanningen er kuttet til et minimum. De sier at det blir verre og verre. De sier også det blir mer vanlig når ansatte er syke, at institusjonene ikke får vikarer.

Anerkjenner statsråden at økonomien i psykiske og psykiatriske institusjoner er så stram at det går ut over tilbudet de gir syke folk? Og hvordan vil han sikre at disse institusjonene har en forsvarlig bemanning når ansatte er syke?

Statsråd Bent Høie [14:03:33]: Jeg erkjenner, og har flere ganger sagt, at jeg forstår at de som jobber innenfor psykisk helse, opplever en mer hektisk hverdag – selv om vi har styrket tilbudet. Det handler bl.a. om at det er flere som har behov for hjelp, og vi er også midt inni et svært kvalitetsløft for psykisk helse ved at vi nå innfører pakkeforløp for psykisk helse, både for barn og unge og for voksne. Det vil innebære en betydelig forbedring av tilbudet. Jeg vet at det er veldig arbeidskrevende for dem som jobber i tjenesten, men vi får også veldig klare tilbakemeldinger på at dette innebærer en

kvalitetsforbedring, mer forutsigbarhet for pasientene, tydeligere involvering av pasientene og systematisk tilbakemelding fra pasientene på at behandlingen virker. Det er ingen tvil om at dette feltet også har behov for et kvalitetsløft, slik at vi sikrer at vi gir den hjelpen som hjelper, til pasienten.

Spørsmål 3

Ole André Myhrvold (Sp) [14:04:50]: «23. oktober 2018 gav Miljødirektoratet avslag på begjæring fra Smaalenenes Avis om innsyn i Jegerregisteret. I desember 2019 ble likevel slikt innsyn gitt av Klima- og miljødepartementet som klageinstans.

Hvorfor valgte departementet å overprøve Miljødirektoratets vedtak?»

Statsråd Ola Elvestuen [14:05:10]: Representanten Myhrvold viser til at Miljødirektoratet avslo en begjæring fra Smaalenenes Avis om innsyn i Jegerregisteret 23. oktober 2018, og at Klima- og miljødepartementet som klageinstans ga innsyn i desember 2019.

Jeg må først understreke at Klima- og miljødepartementet ikke har vært klageinstans i denne saken, og at vi heller ikke har instruert Miljødirektoratet.

Miljødirektoratet mottok en klage på sitt opprinnelige avslag i oktober 2018. Direktoratet fant at det ikke var grunnlag for å unnta opplysningene fra offentlighet, og omgjorde sitt eget vedtak i desember 2019.

Slike innsynsbegjæring vurderes etter offentleglova og eventuelle andre relevante lover. Hovedregelen er at saksdokumenter, journaler og lignende registre er åpne for innsyn.

I denne saken vurderte Miljødirektoratet offentleglova § 9, som sier at alle kan kreve innsyn i en sammenstilling av opplysninger som er elektronisk lagret i databasene til organet. Sammenstillingen må imidlertid kunne gjøres med enkle framgangsmåter.

Direktoratet har tidligere vurdert at en slik sammenstilling ikke enkelt kan gjøres, men etter kontakt med Brønnøysundregistrene, som drifter Jegerregisteret, har direktoratet nå kommet fram til at en sammenstilling enkelt kan gjøres. Derfor er det ikke lenger grunnlag for å unnta opplysningene fra innsyn.

Miljødirektoratet har også vurdert offentleglova § 24 tredje ledd, som gir hjemmel for å gjøre unntak fra hovedregelen om innsyn, bl.a. hvis innsyn vil lette gjennomføringen av straffbare handlinger eller utsette enkeltpersoner for fare.

Direktoratets vurdering var bl.a. at det alltid vil være en viss fare for at registrerte jegere kan bli utsatt for kriminelle handlinger som trusler, men at denne faren ikke var på et slikt nivå at innsyn kan nektes. Direktoratet

vurderte også at det var liten fare for at opplysninger kunne brukes som grunnlag for målrettede tyverier av jaktvåpen. Direktoratet la her vekt på at det er et høyt antall registrerte jegere og lisensjegere, og på våpenlovens krav om forsvarlig oppbevaring av våpen.

Offentliggjøringen har skapt reaksjoner, og jeg har respekt for at jegere kan oppfatte det som belastende. Retten til innsyn i offentlig virksomhet er imidlertid et grunnleggende demokratisk prinsipp.

Lisensfelling av ulv er utøvelse av en lovlig virksomhet, og åpenhet er viktig for å oppnå alminneliggjøring av og sikre tilliten til denne ordningen.

Ole André Myhrvold (Sp) [14:07:40]: Det er i hvert fall ingen tvil om at Miljødirektoratet i løpet av et år har gjort en 180 graders snuoperasjon – fra å nekte innsyn til å gi innsyn, og så kan man jo spørre hvilke veier som har gått i de byråkratiske irrganger. – Men la nå det ligge.

Det vi vet, er at denne regjeringen bruker millioner av kroner på konfliktdependende tiltak i rovdyrsonen, fordi dette er et tema som mange er engasjert i, og vi vet at konfliktnivået er høyt. Samtidig bidrar regjeringen ved å offentliggjøre personlige opplysninger fra Jegerregisteret til, slik som jeg ser det, å øke konfliktnivået gjennom å gjøre vanlige folk til enkle offer for sjikaner og trusler. Direktoratet har ifølge statsråden vurdert det slik at det er en viss fare for trusler, men ikke på et nivå til å kunne nekte innsyn. Samtidig hører vi om barn av jegere som mottar sjikanøse tekstmeldinger. Jegere sjikaneres og trues i sosiale medier. Hvor mener regjeringen og statsråden grensen går før man faktisk kan nekte innsyn etter offentlighetsloven § 24?

Statsråd Ola Elvestuen [14:08:47]: Det må jo følge loven, og som sagt har departementet ikke i det hele tatt vært involvert i de vurderingene Miljødirektoratet har gjort. Det er direktoratet selv som har gjort en vurdering. Avslaget i første runde kom fordi man mente at det var noe man kunne gjøre fordi det var vanskelig å sammenstille de opplysningene som det ble spurt om. Men etter å ha vært i kontakt med Brønnøysundregistret fant man ut at det ville ikke være den samme vanskeligheten med å gjøre det. Derfor var det heller ikke noen hjemmel for å unnta opplysninger. Så det er offentleglova som må sette de grensene, og i et åpent demokratisk samfunn, dersom det ikke er en egen begrunnelse for å unnta opplysninger, skal de være offentlige – så også i dette tilfellet.

Ole André Myhrvold (Sp) [14:09:38]: Offentlighetsloven har en § 24 som setter visse begrensninger. Nå sier statsråden at man mener at § 24 ikke kommer til anvendelse fordi det kun er en «viss fare» for trusler,

sjikane og andre hensyn som kan tas etter den paragrafen. På den annen side blir det heller ikke opplyst, når man registrerer seg som lisensjeger, at dette er offentlig informasjon. Det er i dag vanlig f.eks. ved en vanlig byggesøknad til kommunene at man får en melding tilbake om at dette kan bli gjenstand for offentlig innsyn. Det burde det kanskje også vært for denne typen virksomhet. Har statsråden sørget for at det ble utført en grundig konsekvensanalyse i henhold til bestemmelsene i datalagringsdirektivet, eller om offentliggjøring er innenfor gjeldende konsesjonsbestemmelser til Jegerregisteret for behandling av personopplysninger? Er det sånn at statsråden også mener at resten av Jegerregisteret egentlig er offentlig, og at de som står registrert der, kan risikere å få sitt navn offentliggjort?

Statsråd Ola Elvestuen [14:10:44]: Som jeg har sagt, har departementet ikke vært involvert i denne beslutningen. Den er det Miljødirektoratet som har tatt, og de har gjort det på bakgrunn av det lovverket som vi har, et lovverk som bygger opp under at vi skal være et land med stor tilgjengelighet, med offentlighet. Det må være en egen begrunnelse for hvorfor man ikke skal ha en offentliggjøring.

Som det også ble nevnt, og som jeg redegjorde for, har Miljødirektoratet gjort en vurdering etter § 24 tredje ledd, som kan gi hjemmel for å gjøre unntak fra hovedregelen om innsyn. Det er en hovedregel om innsyn. De har vurdert at de opplysningene som man her gir, innenfor det som er en lovlig aktivitet – å være jeger og stå i et jegerregister – ikke i seg selv gir noe grunnlag for å unnta det fra offentlighet. Så jeg mener den vurderingen de har gjort, er i samsvar med det lovverket som vi har.

Spørsmål 4

Nina Sandberg (A) [14:11:57]: Jeg har skjønnet at man skal gå rett på spørsmålet, så da gjør jeg det og spør om statsråden kan dokumentere i hvilken grad norske forskningsbevilgninger går til å løse de mest presserende klimautfordringene, og redegjøre for hvor mye som bevilges til samfunnsvitenskapelig forskning knyttet til å forhindre klimaendringer.

Presidenten: Presidenten må berre presisere at det er det som står innlevert, som ein skal lesa opp, og der stod det ein del, så viss representanten Sandberg vil ta med det også, er det fullt mogleg.

Nina Sandberg (A) [14:12:27]: Jeg tror ikke det er nødvendig. Takk.

Det innleverte spørsmålet lyder:

«En ny kartlegging som er foretatt av blant annet Norsk Utenrikspolitisk Institutt, viser at en liten del av de samlede forskningsmidlene i verden går til å løse vår tids største utfordring, klimaendringene. En av forskerne bak studien konkluderer dessuten med at de største uløste spørsmålene ikke kan løses av naturvitenskapen, men er samfunnsvitenskapelige.

Kan statsråden dokumentere i hvilken grad norske forskningsbevilgninger går til å løse de mest presserende klimautfordringene, og redegjøre for hvor mye som bevilges til samfunnsvitenskapelig forskning knyttet til å forhindre klimaendringer?»

Statsråd Iselin Nybø [14:12:33]: Jeg har lest spørsmålet som representanten Sandberg har stilt, så jeg håper jeg skal kunne gi et godt svar.

I regjeringens langtidsplan for forskning og høyere utdanning er klima, miljø og miljøvennlig energi en av fem langsiktige prioriteringer. I langtidsplanen står det at regjeringen vil styrke forskning og høyere utdanning som bidrar til bedre forståelse av klimaendringene og legger grunnlag for vellykket klimatilpasning. Samfunnsvitenskapelig og humanistisk forskning er helt sentralt i det.

Representanten Sandberg viser til at forskerne bak NUPI-kartleggingen sier at de største uløste spørsmålene ikke kan løses av naturvitenskapen, men er samfunnsvitenskapelige. Jeg ville heller ha formulert det på følgende måte: De største uløste spørsmålene kan ikke løses av naturvitenskapen alene. Det som kjennetegner store, komplekse samfunnsutfordringer er at de – i alle fall dette – er tverrfaglige av natur. De kan ikke løses bare innenfor ett fagfelt, men må løses i samarbeid mellom flere fagområder, og i samarbeidet mellom akademia, samfunns- og næringslivet. Det er det som også ligger til grunn for regjeringens politikk i langtidsplanen for forskning og høyere utdanning.

I 2018 bevilget Forskningsrådet rundt 2,1 mrd. kr til området klima, miljø og miljøvennlig energi. Det omfatter forskning knyttet til utvikling av fornybar og miljøvennlig energi, forskning på klimasystem, klimakonsekvenser og klimatilpasning, men også miljøforskning i bred forstand. Rundt 20 pst. av Forskningsrådets totale bevilgninger går til dette området. Mellom 2013 og 2018 har andelen til samfunnsvitenskap i den totale porteføljen på de områdene ligget på rundt 10 pst., dvs. vil si 233 mill. kr i 2018.

Det gjøres mye bra på dette området, og avslutningsvis har jeg lyst til å trekke fram to eksempler.

For det første: Innenfor ordningen Forskningsentre for miljøvennlig energi, eller FME, finnes øremerke-

de midler til samfunnsvitenskapelige sentre. Her har vi sett gode resultater. I årene etter at de første samfunnsvitenskapelige sentrene ble etablert, har bl.a. den samfunnsvitenskapelige forskningen blitt mer synlig, brukerinvolveringen har blitt sterkere, og forskningen har blitt mer tverrfaglig.

Det andre er PLATON-prosjektet, som er et konsortium av ledende samfunnsfaglige forskningsmiljøer i Norge som skal samarbeide om å finne fram de mest effektive virkemidler for reduksjon av klimagasser. Prosjektet skal hjelpe politikere og næringsliv i arbeidet med å gjøre Norge til et lavutslippssamfunn. PLATON er finansiert av Forskningsrådet og med bidrag fra 28 ulike samfunnsaktører.

Nina Sandberg (A) [14:15:36]: Da takker jeg statsråden for svaret.

De viktigste spørsmålene som de nasjonale myndighetene må kjenne svarene på, er hva slags klimaforskning bevilgningene går til, og hvor mye som går til forskning for å forhindre klimaendringer. I den forbindelse lurer jeg på om det ikke hadde vært bra å få en type fullstendig oversikt, og at man får til en overordnet koordinering av hvordan midlene kanaliseres til de ulike forskningsfeltene.

Derfor vil jeg spørre om statsråden vil sørge for at det føres en systematisk og overordnet oversikt over hvordan klimaforskningsmidlene fordeler seg framover.

Statsråd Iselin Nybø [14:16:22]: Det er jo mulig for oss å gå ned i tallene, men da må vi sende den henvendelsen videre til bl.a. Forskningsrådet, som sitter med detaljene i de ulike prosjektene. Hvis representanten Sandberg sender et skriftlig spørsmål, kan vi finne svar på det.

Jeg har lyst til å knytte noen kommentarer til den NUPI-studien som representanten viste til innledningsvis. Den handler om den globale innsatsen, eller finansieringen av klimaforskningen, og Norge er en del av det, men vi er bare en liten del av det. Norge er på listen over de ti landene som gir mest til samfunnsvitenskapelig klimaforskning i absolutte tall. Jeg synes det er viktig at vi ikke ser på vår tids største utfordring som noe bare én sektor kan løse alene. Det har vi ikke råd til – vi må tenke tverrfaglig. Vi må ha alle med på laget hvis vi skal løse de utfordringene.

Nina Sandberg (A) [14:17:21]: Da takker jeg igjen statsråden for svaret.

Statsråden nevner jo Forskningsrådet, og i Kunnskapsdepartementets veileder for sektoransvaret for forskning understreker man nettopp at systemet med ett forskningsråd som dekker alle fagområdene, skal gi

en god mulighet til å se departementenes forskningsmidler i sammenheng. Men samtidig – når Forskningsrådet blir bedt om å gjøre rede for hvordan norske klimaforskningsmidler brukes, understreker de nettopp at midlene fordeles ut fra prioriteringer i departementene. Dette mener jeg kanskje illustrerer OECDs påpekning fra denne rapporten i 2017, nemlig at norsk forskningspolitikk bør koordineres bedre for at forskningen nettopp skal kunne løse de store samfunnsutfordringene i vår tid.

Mitt siste spørsmål vil da være: Hva vil statsråden gjøre for å sikre bedre samordning av og en mer balansert fordeling av klimaforskningsmidlene i et system der sektorprinsippet råder?

Statsråd Iselin Nybø [14:18:28]: Det er et godt spørsmål, og dette er noe det skjer endringer på hele veien. Det er langtidsplanen for forskning og høyere utdanning som er førende for vår forskningspolitikk – vår felles forskningspolitikk. Samtidig er sektorprinsippet og betydningen av at hvert departement har eierskap til det det forskes på, som de har ansvaret for, og som er grunnleggende for måten vi driver forskningspolitikken vår på. Klima- og miljøvennlig energi er jo noe flere departementer er involvert i, og også andelen som går til samfunnsvitenskap under dette temaet, er det flere departementer som er med på å finansiere.

Jeg mener at vi hele veien må se på om vi når de målene vi skal nå. Noe av det vi jobber mye med nå, er koblingen til EU og det nye rammeprogrammet. Målsettingen der, i Horisont 2020, er at 35 pst. skal gå til klimarelaterte prosjekter, og dette er noe vi må jobbe felles med – vi må se både nasjonalt og internasjonalt under ett.

Spørsmål 5

Kjersti Toppe (Sp) [14:19:52]: «Det bur ca. 5 000 døve teiknspråkbrukarar i Noreg. I Oslo, Trondheim og Bergen er det egne sjukeheimstilbod for døve. For døve som bur i andre kommunar, finst det ikkje slike tilbod der teiknspråk er daglegspråket. Dersom ein søker plass ved eit av desse tre sjukeheimstilboda, kan ein bli nekta plass fordi dei prioriterer pasientar i eigen kommune.

Kva vil regjeringa gjere for å sikre alle døve sjukeheimspasientar rett til å velje plass på ein sjukeheim i eit teiknspråkleg miljø?»

Statsråd Terje Søviknes [14:20:30]: Jeg har stor forståelse for at alle ønsker å være del av et fellesskap, og at man ønsker å leve et liv sammen med andre som deler samme kommunikasjonsform som en selv. For mange handler det om det viktigste i omsorgstjenestene våre,

nemlig trygghet og livskvalitet. Jeg mener derfor det er viktig at kommunene lytter til dem som har behovet, når de utformer tjenestetilbudene sine. Det er de også forpliktet til etter pasient- og brukerrettighetslovens bestemmelser om medvirkning.

Helse- og omsorgstjenesteloven slår fast at kommunene skal sørge for at personer som oppholder seg i kommunen, tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester. Brukeren skal motta forsvarlige tjenester som er utformet etter en konkret individuell vurdering av den enkeltes behov. Det er altså kommunen man oppholder seg i, eller den kommunen man søker tjenester fra, som etter en individuell vurdering av pasient/bruker avgjør hva slags tjenestetilbud som skal gis i det konkrete tilfellet.

Personer med sansetap stiller særlige krav til personalet ved at de ofte har en annen kommunikasjonsform enn helsepersonellet til vanlig bruker selv. Evnen til kommunikasjon med pasienter og brukere er en vesentlig del av forsvarlighetskravet. Kommunen må være bevisst på disse utfordringene og sørge for at de har personell med nødvendig opplæring og kompetanse tilgjengelig.

Kommunen kan velge å bygge opp denne kompetansen selv eller kjøpe tjenester av en annen kommune eller en privat aktør. Kommunen har også anledning til å søke om midler til kompetanseheving av egne ansatte gjennom det kommunale kompetanse- og innovasjonstilskuddet som er forvaltet av fylkesmannsembetene. Bare i perioden 2016–2018, altså tre år, har vel 80 000 ansatte i omsorgstjenestene fullført grunn-, videre- eller etterutdanning med tilskudd fra denne ordningen, som er en del av regjeringens Kompetanseløft 2020.

Jeg mener det må være et mål at vi har kommunale helse- og omsorgstjenester som, så langt det lar seg gjøre, legger til rette for at vi kan bosette oss hvor vi vil i Norge, og at vi alle blir møtt med gode tjenester der vi velger å bosette oss. Det er en verdi i seg selv at vi alle kan bo og leve sammen uavhengig av hvilken funksjonsevne vi har. Målet må være et samfunn der alle kan delta gjennom hele livet – fra vugge til grav.

Kjersti Toppe (Sp) [14:23:05]: Dette gjeld ei veldig lita gruppe, og det kan gå mange år mellom kvar gong ein sjukeheim i ein kommune får sjukeheimsbebuarar som er teiknspråklege. Eg meiner det er nødvendig at ein tenkjer litt annleis enn den generelle formuleringa om at alle har krav på ei individuell vurdering, og at kommunen har eit forsvarlegkrav til å innretta tenestetilbodet etter behovet til kvar og ein. Det som er problemet, er at sjølv om ein kommune innser at det er vanskeleg for dei å få dette tilbodet til å fungera og ønskjer å kjøpa tilbodet i f.eks. Bergen, kan Bergen nekta fordi dei berre har ansvaret for sine innbyggjarar. Det er et-

terlyst ei forskrift for å sikra at alle skal kunna velja plass på sjukeheim i eit teiknspråkleg miljø, om ein har behov for det.

Statsråd Terje Søviknes [14:24:13]: Da er vi inne på et av de premissene som ligger til grunn for representanten Toppes spørsmål, og må inn på litt mer generelle føringer som er gitt, som ikke bare angår døve eller andre med særskilte behov i en omsorgssituasjon. Det er slik at basert på det såkalte flytterundskrivet, som ble gitt ut i 1999, har man en mulighet til å søke om omsorgstjenester i hvilken som helst annen kommune i landet, uten at den kommunen kan si at man bare vil prioritere sine egne innbyggere. Det er en rettighet som ofte er underkommunisert, og som heller ikke alltid blir forstått av kommunene. På den bakgrunn har jeg tatt opp igjen dette rundskrivet og kommer nå til å friske det opp og sende det ut til alle kommuner på nytt. Det er nettopp for å understreke at det er en egenverdi i den valgfrihet at man faktisk kan være bosatt i én kommune, men søke om omsorgstjenester og ha krav på å få vurdert sitt omsorgsbehov i en annen kommune.

Kjersti Toppe (Sp) [14:25:15]: Takk for svaret. Eg har faktisk ikkje høyrst om dette flytterundskrivet. Det er veldig positivt om det kan bidra til ei løysing for denne gruppa og andre grupper som på ein måte er minoritetar og har særskilde behov.

Slik eg forstår den kommunale kvardagen, er det ofte snakk om finansiering. Kan statsråden seia meir om korleis flytterundskrivet regulerer betalingsordningane? For eg oppfattar jo at ein av grunnane til at ein avviser, er at ein har behov for dei sjukeheims plassane sjølv. Kva trumfar kva i ei slik sak, om det f.eks. er mangel på sjukeheims plassar? Kan statsråden i det heile beskriva litt meir kva dette rundskrivet inneheld?

Statsråd Terje Søviknes [14:26:16]: Som mangeårig kommunepolitiker har jeg også hatt opplevelsen av at man prioriterer dem som har folkeregistrert adresse i egen kommune. Men dette rundskrivet – rundskriv I-43/99 – understreker at man kan ikke på bakgrunn av det avvise å behandle en persons søknad om omsorgstjenester i en kommune, selv om vedkommende som søker, ikke opprinnelig er bosatt der. Dette handler om at man også skal ha mulighet til å flytte som omsorgsmottaker, og i dette tilfellet f.eks. som sykehjemsbeboer.

Dette skal nå klargjøres med rundskrivet på nytt. Vi kommer til å gå gjennom det og se om det er behov for ytterligere oppdateringer. I tillegg vil jeg legge til at Leve hele livet-reformen, som nå skal behandles i hver enkelt kommune, også gir en anledning for kommunepolitikere til å gå gjennom og diskutere hvordan man i hver

enkelt kommune skal planlegge for en best mulig tilrettelagt tjeneste, også for de innbyggerne som har særskilte behov i omsorgstjenestene.

Presidenten: Då er sak nr. 4, den ordinære spørjetimen, omme.

Sak nr. 5 [14:27:30]

Referat

Presidenten: Det ligg ikkje føre noko referat. Dermed er dagens kart ferdighandsama. Forlanger nokon ordet før møtet vert heva? Det ser ikkje slik ut.
– Møtet er heva.

Møtet heva kl. 14.28.

